

VÝCHOVNÝ PORADCE

Sborník příspěvků
z Kongresu výchovného poradenství

Pardubice 25.–26. dubna 2006

Vážené dámy a pánové,

do rukou se Vám dostává sborník příspěvků, které byly předneseny ve dnech. 25.–26. 4. 2006 v Pardubicích na Kongresu výchovného poradenství. Kongres navázal na předchozí dvě setkání výchovných poradců, jejichž hlavním organizátorem byl časopis StudentIN: první se konalo na jaře 2004 jako Kongres o výchovném poradenství v Kongresovém centru v Praze a v březnu 2005 bylo setkání nazváno Kongresovými dny školního poradenství, které se staly platformou vzniku Asociace školských poradců.

Cílem Asociace školských poradců je připravovat pro výchovné poradce aktivity dalšího vzdělávání, předávat příklady dobré praxe a vytvářet užitečné kontakty. Jsme si vědomi, jak obtížná je situace výchovných poradců na školách a jak těžké je v omezeném časovém prostoru zvládnout uspokojivě práci se žáky i požadovanou administrativu. S Asociací školských poradců se Vám proto snažíme Vaši práci ulehčit. Kongres byl jakýmsi završením naší práce v minulém školní roce. Jsme velice potěšeni, že naše pozvání oslovit Vás a předat Vám své poznatky využili nejrenomovanější odborníci z klíčových institucí věnujících se výchovnému poradenství a přednesli novinky, které budou jistě užitečné pro Vaši práci.

Letošní Kongres výchovného poradenství byl pořádán poprvé pod hlavičkou Asociace školských poradců za účinné pomoci a spolupráce s dalšími třemi institucemi, s časopisem StudentIN, s Národním vzdělávacím fondem a s Nakladatelstvím dr. Raabe. Dovolte, abychom poděkovali všem, kteří přijali naše pozvání k aktivní účasti a na Kongresu vystoupili, a všem milým kolegům a kolegyním, kteří nám pomohli s jeho přípravou.

Věříme, že pravidelné setkávání těch, kteří se problematikou výchovného poradenství dennodenně zabývají, přispívá k upevňování profesní identity a umožní do budoucna vyjednávat lepší podmínky pro toto užitečné povolání. Těšíme se proto na setkání v příštím roce.

Hodně zdaru do nového školního roku Vám přeje

Organizační výbor Kongresu

Obsah

Výchova k volbě povolání v praxi základní školy	7
<i>Jarmila Ciprová</i>	
Činnost psychologické poradny Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně.....	18
<i>Drahomíra Dlouhá</i>	
Poradenské služby v politikách Evropské unie	21
<i>Zuzana Freibergová</i>	
Informační zdroje pro poradenství o práci a vzdělávání v zahraničí.....	25
<i>Ondřej Gbelec</i>	
Nový subjekt mezi vysokoškolskými poradnami – Akademické centrum poradenství a supervize	30
<i>Lenka Hloušková</i>	
Spolupráce dorostového lékaře s výchovnými poradci	34
<i>Pavel Kabíček</i>	
Vzájemná spolupráce mezi rodinou, základní školou a pedagogicko-psychologickou poradnou.....	42
<i>Anna Krontorádová</i>	
Počítač může být kamarád (ale také protivný nepřítel).....	47
<i>Radek Maca</i>	
Modifikace přístupů ke vzdělávání a testování dětí.....	60
<i>Václav Mertin</i>	
Poradenství k volbě povolání na Úřadu práce v Chomutově	68
<i>Miroslava Mertová, Jaroslav Veselý</i>	
Výstupní hodnocení – jeho rizika a možnosti minimalizace některých z nich	78
<i>Jana Nováčková</i>	
Časopis StudentIN a informace	86
<i>Martin Novotný</i>	
Informační centrum pro mládež	90
<i>Bohumila Paurová</i>	
Informační zdroje v poradenství.....	93
<i>Jana Popelková</i>	
Europass – nástroj transparentnosti kvalifikací a kompetencí.....	97
<i>Miroslava Salavcová</i>	
Práce s mimořádně nadanými dětmi.....	102
<i>Jan Vodička</i>	
PŘÍLOHY:	
Vyhodnocení dotazníků z Kongresu výchovného poradenství.....	105
<i>Zuzana Freibergová, Jana Popelková</i>	
Jak učit podle rámcových vzdělávacích programů	110
<i>Barbára Čechová</i>	

VÝCHOVA K VOLBĚ POVOLÁNÍ V PRAXI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

JARMILA CIPROVÁ

základní škola Suchomasty

Abstrakt: Tento příspěvek je zaměřen na problematiku výchovného poradenství na základních školách. Přibližuje roli výchovného poradce a jeho postavení ve škole. Objasňuje Plán výchovného poradenství se zaměřením na volbu povolání, okruhy činností výchovného poradce. Zachycuje také zkušenosti s výukou předmětu „Výchova k volbě povolání“.

Klíčová slova: výchovný poradce, volba povolání, výuka

Abstract: This paper focuses at the problematic of educational counselling at basic schools. It enlightens the „Plan of educational counselling“ focusing the career choice and the duties and activities of the educational counsellor.

Key words: counsellor, career choice, education

5

ÚVOD

Jmenuji se Jarmila Ciprová, vystudovala jsem Pedagogickou fakultu UK, obor přírodopis a chemie pro II. stupeň základních škol. Od roku 1988 vykonávám funkci výchovné poradkyně. Nejprve jsem mnoho let působila na Jungmannově základní škole v Berouně, a to jako učitelka, později jako zástupkyně ředitelky. Byla to velká škola, počet dětí se pohyboval v průměru kolem 900. Od roku 2004 učím a jsem ředitelkou Masarykovy základní školy v Suchomas-tech, kde jsem ještě v minulém roce dělala výchovnou poradkyni. V letošním školním roce vykonává výchovného poradce kolega. Tato škola je malá. Má jen čtyři třídy na II. stupni.

Ve funkci výchovné poradkyně jsem působila 17 let a musím přiznat, že mi letos tato činnost chybí. Zjistila jsem, že to není funkce, ale stav duše, a i když se velmi hlídám, jsem stínovou výchovnou poradkyní, která ovšem nejde proti stávajícímu poradci (jako je tomu v politice), ale neustále jeho práci sleduji a snažím se mu v maximální možné míře pomáhat. Se svojí praxí tedy mohu funkci výchovné poradkyně posoudit z různých hledisek. A to jak z pozice řadové učitelky a zástupkyně na velké škole, tak výchovné poradkyně na malé škole.

Protože jste tady v sále většinou všichni výchovní poradci, tak bych nerada ve svém vystoupení opakovala věci všeobecně známé. Budu proto ve svém příspěvku mluvit o tom, co se mi v práci osvědčilo, co se nepovedlo, abyste měli možnost se mnou souhlasit nebo nesouhlasit a třeba se i trochu ve své práci inspirovat.

VÝCHOVNÝ PORADCE A JEHO POSTAVENÍ VE ŠKOLE

Výchovný poradce má ve škole mnoho úkolů, které musí sledovat a plnit. Volba povolání je jen jedna součást. Kromě toho ještě řeší výchovné problémy, věnuje se prevenci, sleduje děti se speciálními poruchami učení, řídí vypracování individuálně vzdělávacích plánů, věnuje se talentovaným žákům, atd. Při své práci pracuje se žáky, spolupracuje s ředitelem školy, třídními učiteli a ostatními kolegy, s rodiči a v neposlední řadě s různými institucemi – pedagogicko-psychologickou poradnou, školním lékařem, psychologem, řediteli středních škol, s Informačním a poradenským střediskem (IPS) pro volbu a změnu povolání na úřadech práce atd.

Je podřízen řediteli školy. Zvolit dobrého výchovného poradce je pro ředitele velmi důležitý a náročný úkol, protože schopný výchovný poradce znamená velkou posilu pro školu. Ředitel by ho měl podporovat, jelikož jen on mu může vytvořit dobré podmínky pro práci a podpořit ho před pedagogickým sborem. Výchovný poradce bohužel nemá právo řídit a přesto musí zadávat úkoly, např. třídním učitelům v souvislosti s individuálně vzdělávacím plánem žáků nebo v souvislosti s organizací přijímacího řízení a vyplňováním přihlášek.

Pokud je ve škole umístěna schránka důvěry, velmi často tam přicházejí stížnosti žáků na chování a jednání učitelů a při jejich řešení se vždy „pohybuje na tenkém ledu“. Jeho jednání vyžaduje notnou dávku taktu, aby nedošlo ke konfliktu.

Bohužel ne všichni výchovní poradci mají dobré pracovní podmínky a uznání svého ředitele. Dokonce existují názory některých ředitelů, kteří tvrdí, že výchovný poradce ve škole není nutný, stále si jen něco vymýšlí a volbu povolání by si v celé šíři měli vzít na starost rodiče. Vždyť jsou to „jejich děti“, tak ať se starají. Věřím, že ředitelů s takovýmto názorem je menšina a neustále ubývají.

Žáci by měli výchovnému poradci věřit a uznávat ho. On jim zase musí rozumět a současně být i dobrým učitelem, protože jen tak si ho budou vážit a budou za ním chodit s problémy. Musí umět dobře jednat s rodiči, kteří ho také musí uznávat, aby se s ním přišli poradit.

Měla jsem vždy pocit, že na jedné straně je žák nebo rodič, na druhé straně učitel a já stojím někde mezi nimi, jsem prostředníkem, urovnávám případné spory a často hájím zájmy žáků.

Požadavků na kvalitu osobnosti výchovného poradce je mnoho, pokud to vše shrnu, tak by to měl být člověk s přirozenou autoritou nejen u svých kolegů, ale i u žáků a jejich rodičů. Není to jednoduchá úloha. Všichni víme, že jeho odměňování není stanoveno daným příplatkem, ale pouze sníženým úvazkem v závislosti na počtu žáků ve škole. Záleží tady zase jen na řediteli, jak si svého výchovného poradce váží a jaký mu dá osobní příplatek.

Když jsem učila na velké škole jako řadová učitelka, měla jsem úvazek 19 hodin týdně. Protože učím přírodopis a volbu povolání, učila jsem téměř ve všech třídách a znala všechny děti na druhém stupni. Stálý kontakt se žáky byl velikou výhodou. V té době jsem měla nejvíce práce, často za mnou chodili žáci s různými problémy a práce mi připadala nejvíce potřebná. Byla jsem ale neustále ve stresu, protože jsem nemohla stihnout vše, co jsem si uložila. Musím také dodat, že jsem měla výbornou paní ředitelku, se kterou jsem dobře spolupracovala.

V roli zástupkyně ředitele jsem učila jen 6 hodin týdně, měla jsem více času na administrativu, ale ztrácela jsem kontakt se žáky, které jsem neučila. Neznala jsem je a oni neznali mě. Nechodili za mnou tolik, jako dříve. V roli zástupkyně jsem se jim trochu vzdalovala (odstup).

Na malé škole je situace nejlepší, protože učím ve všech třídách, znám všechny žáky a mám pocit, že k sobě máme blíž. Výchovných problémů je na této škole méně.

Kdybych sama mohla něco změnit v postavení výchovného poradce, rozdělila bych celou funkci na kariérového poradce, který by se věnoval pouze volbě povolání a výchovného poradce, který by plnil ostatní úkoly. Postavila bych je oba (ve větších školách) na úroveň zástupce ředitele s úvazkem 15 hodin týdně a přiznala jim příplatek za vedení. Jednak proto, aby jejich funkce byla finančně oceněna, ale i proto, aby měli možnost vést a řídit třídní učitele.

PLÁN VÝCHOVNÉHO PORADENSTVÍ SE ZAMĚŘENÍM NA VOLBU POVOLÁNÍ

Plán výchovného poradenství jsem pečlivě vypracovávala a dotvářela každý rok, doplňovala jsem ho o dobré zkušenosti a během roku jsem si kontrolovala a zaškrtovala splnění úkolů a dopisovala poznámky pro další rok.

V úvodu plánu jsou uvedeny okruhy činnosti výchovného poradce, ke každému jsem měla založeny desky, kam jsem si psala důležité informace. Plán na jednotlivé měsíce jsem měla rozdělen na hlavní úkoly, které byly časově náročnější a svým způsobem i důležitější, a potom na drobné úkoly, které jsem sice musela udělat, ale nezabraly tolik času.

ČINNOSTI A AKCE, KTERÉ SE OSVĚDČILY

Všechny informace jsem měla umístěny v chodbě školy na panelu, který byl hned proti kabinetu výchovného poradenství. Mimo aktuálních informací, které jsem pravidelně obměňovala, viselo na panelu toto doporučení:

VÝBĚR POVOLÁNÍ

1. Tvůj školní prospěch musí být v souladu s požadavky vybrané školy.
2. Na přihlášku na střední školu se uvádí vysvědčení osmého ročníku (pololetní i závěrečné) a pololetní vysvědčení devátého ročníku.
3. Snížená známka z chování může tvé plány znemožnit.
4. Při velkém počtu uchazečů rozhoduje výsledek přijímací zkoušky, ale i prospěch.
5. Poradit ti může každý, vybrat si musíš sám.
6. Vysoké cíle vyžadují náročnější přípravu a větší úsilí.

V září jsem si stanovila termíny konzultačních hodin pro žáky i rodiče, které se konaly odpoledne a rodiče jsem vždy informovala, že po telefonické domluvě mohou za mnou přijít kdykoliv.

V říjnu jsme pořádali informativní schůzku rodičů žáků devátých tříd, kde jsem je seznámila s organizací přijímacího řízení, důležitými termíny a postupem při vyplňování přihlášek. Přizvali jsme také zástupce středních škol v nejbližším okolí a ti podali informace o své škole, o učebních a studijních oborech.

Tato schůzka se nám ale neosvědčila. Byla časově náročná, její délka závisela na počtu a délce vystoupení zástupců středních škol. Rodiče tak sice dostali velké množství informací, ale pokud se nedostavil zástupce střední školy, o kterou měli zájem, byli zklamáni. Obdobně to takto probíhalo na našem okrese téměř na všech školách, a tak jsme se výchovní poradci domluvili a vyjednali na Úřadu práce v Berouně konání Burzy středních škol, která se koná již každoročně, trvá 2 dny a rodiče i žáci ji hojně navštěvují. Třídní schůzky tedy děláme dále, ale bez návštěvy zástupců středních škol.

Akce, která se nám naopak osvědčila, je beseda s absolventy, kterou konáme koncem listopadu nebo začátkem prosince. Každým rokem se domluvíme se žáky devátých tříd, kteří odcházejí do různých středních škol, a v příštím roce je pozvu jako bývalé žáky a nyní studenty střední školy k nám na besedu. Je to vždy oboustranně příjemné shledání a velmi užitečné. Absolventi navštíví devátý ročník a vypráví o nové škole a sdělují své zkušenosti. Deváťáci mají dotazy a my učitelé tam občas zaslechneme rady typu „nepodceňujte učení, uče se až do konce roku, chyběla mi „matyka“, na kterou jsem se vykašlal, ...“.

Tato akce je vlastně myšlenkou peerprogramu – děti raději poslouchají své vrstevníky a věří jim více než rodičům a učitelům. Je nutné vytipovat a pozvat žáky prospívající a z různých škol. Stalo se nám, že jeden student tvrdil, že se neučí, do školy chodit nemusí, omluvenky mu nesledují, takže si vlastně dělá, co chce. Byl potom na konci prvního ročníku vyloučen ze školy, výchovný efekt to nakonec mělo.

Pravidelné jsou návštěvy Informačního poradenského střediska na Úřadu práce v Berouně, které navštěvují poprvé žáci 8. třídy ve 2. pololetí. Tato schůzka je zaměřena na všeobecné informace o středních školách a učebních a studijních oborech. Žáci se seznámí se zařízením informačního střediska, prohlédnou si rozsáhlou kartotéku povolání, mohou si zde pomocí počítačového programu zjistit povolání, které odpovídá jejich zájmům. Podruhé navštěvujeme úřad práce na podzim s žáky 9. třídy. Tato návštěva je zaměřena na individuální potřeby žáků. Každý žák získává konkrétní informace o svých dalších možnostech.

Dobrou akcí, kterou budeme opakovat, jsou přijímací zkoušky nanečisto. Uspořádali jsme je letos pro žáky devátých tříd. Připravili jsme testy z českého jazyka, matematiky a všeobecného přehledu učiva a vše dělali v jeden den. Vyhodnotili jsme pořadí úspěšnosti.

Velmi důležitým úkolem je poradenský rozhovor s rodiči. Plány některých žáků o budoucím životě se mění v okamžiku, kdy se do problému vkládají rodiče. Poradenský rozhovor je jednou z nejdůležitějších činností. Poradce při něm poskytuje rodičům základní informace, které se opírají o znalost osobnosti žáka a jeho prospěchu a zájmů. To je to nejdůležitější, čím se liší od poradenského rozhovoru vedeného na úřadu práce nebo v pedagogicko psychologické poradně. Tam poskytnou kvalitní informace o středních školách, ale neznají žáka. Není povinností rodičů, aby se chodili radit do školy. Mohou si vybrat jiné poradenské instituce. Pokud však přijdou, je to výraz důvěry ke škole nebo k osobě výchovného poradce a to zavazuje k velmi odpovědnému a profesionálnímu přístupu.

Abyste rozhovor probíhal v klidu, pohodě, naplnil očekávání rodičů a výchovný poradce měl dobrý pocit z dobře vykonané práce, musí splňovat určité podmínky, a to zejména vhodné místo, vhodný čas a standardní průběh.

Poradenský rozhovor by nikdy neměl probíhat ve stoje na chodbě o přestávce, kdy kolem procházejí děti a učitelé. Vhodné není, aby v místnosti byl při rozhovoru ještě jiný učitel. Velmi důležitý je samostatný kabinet k tomu určený, kde je klid a kde jsou materiály o středních školách, studijních i učebních oborech. Ideální je počítač s přístupem na internet a s tiskárnou.

Každý výchovný poradce by měl mít pro tuto činnost vyhrazeny pravidelné informační hodiny, kdy ho mohou rodiče navštěvovat. Vyhne se tak situacím,

kdy rodiče přijdou v době, kdy se jim nemůže věnovat. Není nutné, ale je vždy vhodnější, když se rodiče na návštěvu předem objednají. Potom si učitel může předem zjistit současný prospěch žáka, jeho zájmy a popřípadě i povolání, o které měl zájem.

Vlastní pohovor jsem vedla následovně:

Po přivítání se snažím, aby rodiče mluvili co nejvíce sami. Chci se dozvědět, jaké mají představy o dítěti, který obor se jim líbí, co zásadně odmítají, na jaké problémy narážejí, jestli dávají přednost místním školám nebo jim nevdí internát či dojíždění atd. V této části většinou poznám, s jakými problémy přicházejí.

Nejčastěji rodiče:

- a) znají obor, hledají vhodnou střední školu,
- b) chtějí se ujistit, že zvolený obor je ten „pravý“ a jejich dítě má dostatečné schopnosti k jeho zvládnutí,
- c) vybrali si více oborů a hledají ten vhodnější,
- d) váhají mezi střední školou s maturitou a učebním oborem (většinou by chtěli, aby dítě udělalo maturitu, ale prospěchově je spíše na učební obor),
- e) čekají, že výchovný poradce rozsoudí jejich spor, každý v rodině chce něco jiného a tvrdě prosazuje svůj názor,
- f) neví si rady a nemají představu (těch je ve skutečnosti nejméně).

Po vyslechnutí všech problémů se snažím předložit rodičům vždy několik možností řešení. Přihlížím přitom ke schopnostem, prospěchu a zájmům žáka, tak jak ho znám ze školy. Vždy respektuji podmínky a přání rodičů. Své názory jim nevnučuji, pouze nabízím možné řešení. Dbám na to, aby si z nabídek vybrali sami. Nezasahuji do jejich rozhodování a když se rozhodují, mlčím a nechám je přemýšlet nahlas. Začnu mluvit tehdy, když se na něco zeptají nebo vidím, že už se přiklonili k některé možnosti. Potom se snažím s nimi tuto možnost ještě jednou probrat a zopakovat jim všechny výhody i nevýhody.

Vycházím z toho, že pro většinu lidí je cennější, když si z nabídky mohou vybrat sami. Pokud se mi zdá jejich výběr vhodný, řeknu jim to. Pochválím jejich názor způsobem: „Myslím, že jste si vybrali dobře ...“, „Připadá mi to rozumné ...“ atd. Pokud s nimi nesouhlasím, nikdy nepoužívám věty typu: „Nemáte pravdu ...“ nebo „Nedělejte to ...“, „Nedávejte ho na tu školu“ nebo naopak „Dejte ho tam a tam ...“.

Zdůrazním výhody a nevýhody a pokud se mě přímo zeptají na můj názor, omezím se na to, co bych si vybrala já. Nikdy je nepřesvědčuji o své pravdě a nemrzí mě, pokud se mnou nesouhlasí. Každý má právo na svůj názor a rozhodnout se musí sám.

Snažím se, aby si rodiče z každé návštěvy odnesli nějaké materiály – letáčky vybrané střední školy, vytištěné informace o škole z internetu, datum dne otevřených dveří, kontakt na střední školu apod.

Pokud se stane, že si nevím rady nebo váhám a nenaleznu potřebné informace, odkáži je na jiné pracoviště, kde jim mohou pomoci, např. IPS na úřadu práce. Nikdy je nenechám odejít bez rady nebo v rozpacích.

Jsem vždy ráda, když rodiče přicházejí do školy. Dodržuji tyto zásady a ještě se mi nestalo, že bychom se někdy rozcházelí ve zlém. Při rozloučení popřeji mnoho úspěchů a pak už jen čekám, jak všechno dopadne.

Největším úspěchem pro výchovného poradce je návštěva bývalého žáka nebo setkání s rodiči, kteří vám řeknou, že jste jim dobře poradili.

PŘEDMĚT „VÝCHOVA K VOLBĚ POVOLÁNÍ“, TÉMATICKÝ PLÁN A ZKUŠENOSTI S VÝUKOU

Volba povolání je dlouhodobý proces, který prolíná prakticky celou školní docházkou, začít se musí již na prvním stupni základní školy. Kromě toho se na druhém stupni vyučuje předmět „Výchova k volbě povolání“. Na školách je zařazen do výuky různým způsobem. Vzhledem k tomu, že jsme nebyli pilotní školou, školní vzdělávací program teprve chystáme a nemám tedy v tomto směru zkušenosti.

Vyzkoušeli jsme nejdříve zařazení obsahu předmětu do hodin rodinné výchovy, občanské výchovy a pracovních činností. To se nám ale neosvědčilo, protože předměty vyučovali různí učitelé. Někteří bez příslušné aproby a někteří také bez zájmu a s nechutí. Pokud spolu na velké škole nespolupracovali, stávalo se, že v hodinách vyučovali stejné učivo a některé i vynechali. Předmět se tak roztránil a neměl na žáky dostatečný vliv.

Později jsme tedy začali učit volbu povolání jako samostatný předmět, který se stal součástí pracovních činností. Vyučovali jsme ho s polovičním počtem žáků ve třídě, druhá polovina měla v tuto dobu např. informatiku. Zařadili jsme ji do 7. 8. a 9. ročníku.

V 7. ročníku jsme kladli důraz na:

- sebepoznávání,
- hodnocení známých povolání (učitel, prodavačka, lékař),
- vztah mezi povoláním a schopnostmi člověka,
- povolání rodičů a příbuzných.

V 8. ročníku bylo těžištěm práce:

- akční plánování,
- rozhodování,

- týmová práce,
 - práce s informacemi,
 - přehled středních škol.
- Zařadili jsme sem také exkurze do podniků a návštěvu úřadu práce.

V 9. ročníku jsme se zaměřili na:

- konkrétní výběr oboru a školy,
- vyplňování přihlášek,
- psaní životopisu,
- nácvik přijímacího pohovoru atd.

Tento způsob výuky nám nejlépe vyhovoval. Když jsme v pozdější v pozdější době nemohli z finančních důvodů třídu dělit na polovinu, učili jsme volbu povolání v pracovních činnostech v 8. a 9. ročníku.

Presvědčili jsme se, že žáci 7. a 8. ročníků měli o předmět velký zájem, brali ho zodpovědně, přemýšleli o něm. Tento zájem trval ještě v 9. třídě do podání přihlášek, ve druhém pololetí byla práce obtížnější, žáci byli stále méně aktivní. Nemyslím si, že by to byla vina předmětu, je to asi dáno celkovým vztahem a chutí deváťáků pracovat v době, když už mají po přijímacích zkouškách. Všichni asi ten stav známe.

Každý žák měl k dispozici pracovní sešit Volba povolání, který koncipovala Viola Horská a Helena Zemánková, vypracoval ho kolektiv autorů a vydal Úřad práce v Mostě, 1. vydání v roce 1999. Máme s ním velmi dobré zkušenosti. Pokud jsme v hodinách pracovali s jinými materiály, zakládali si je děti do těchto desek. Pracovali s ním vlastně 3 roky, proto jsme sešity přes prázdniny nechávaly uloženy ve škole.

Kromě toho využívám knihu autorky Kincherové: Psychologické testy pro kluky a děvčata, Portál 1998.

Velmi cenný pro mě byl Výcvikový kurz sociálních dovedností pro pedagogické pracovníky v rozsahu 100 hodin, který pro nás uspořádal Sociálně – právní institut v Mostě a školila nás paní Alice Hamplová a Štěpán Tichý. Odtud jsem získala asi nejvíce materiálů, nápadů a zkušeností, protože všechny činnosti jsme zkoušeli sami jako žáci a radili jsme se, jak reagovat jako učitelé.

Všechny hodiny připravuji podle podobného schématu:

- a) zahajujeme hrou, hlavolamem či anketou, která žáky motivuje; může to být:
 - řemesla – žák předvádí pantomimu určitého povolání a ostatní hádají,
 - povolání – jeden žák si myslí jedno povolání, ostatní se snaží vhodnými otázkami povolání uhodnout, žák odpovídá pouze ano – ne,

provázek – každý žák dostane zauzlovaný provázek a jeho úkolem je co nejdříve ho rozmotat (používám při řešení problémů).

propletenec – žáci utvoří řadu, drží se za ruce, nesmí se pustit, různě se propletou a jeden žák je musí rozmotat,

tvrzení – žáci se postaví do kruhu, každý si o sobě vymyslí jedno tvrzení, např.: „Máme doma tři psy“ a ostatní hádají, zda mluví pravdu. Jejich vztyčený palec znamená ano, palec dolů znamená ne. Správné odpovědi si každý počítá a na závěr hodnotíme.

kouzelná hůlka – s hůlkou přechází žák po třídě jako člověk, který je šťastný, nešťastný, smutný, rozzlobený atd. (předvede to každý žák).

puzzle – složení rozstříhaného obrázku

Hra trvá asi 5 až 10 minut, podle náročnosti dalšího programu.

b) následuje hlavní program hodiny:

- řešení problému pomocí rozhovoru mezi učitelem a žáky, např. žáci začnou ve skupinách a vypíší v určitém časovém limitu co nejvíce povolání, která znají. Píší je na veliký arch papíru. Archy pak vyvěsíme a po vyhodnocení společně jednotlivá povolání procházíme a vybíráme, která povolání jsou např. fyzicky náročná, psychicky náročná, náročná na jednání s lidmi, na znalost cizích jazyků atd.,
- skupinová práce žáků s následným hodnocením nebo porovnáním výsledků, např. (nejvíce využívám pracovní sešit):

„**Únos letadla**“ – žáci řeší problém letadla uneseného skupinou teroristů. Cestující jsou v pořádku, ale jsou pod dohledem ozbrojených únosců. Na letišti celou situaci sleduje tým psychologů (to jsou naši žáci) a snaží se odhadnout, co se může stát v letadle. Vědí, že mezi cestujícími je dentista, sociální pracovnice, učitel, školák, zdravotní sestra, řidič, policista atd. Žáci mají odpovídat na různé otázky, např.: „Který z pasažérů bude nejvíce vystrašen? A proč?“ nebo „Kterí cestující by mohli být nejvíce užiteční?“, „Kdo by se mohl stát jejich vůdcem?“ atd. Skupinky se poradí a potom porovnáváme výsledky.

„**Dražba**“ – žáci jsou rozdělení do skupin, každá skupina dostane 50 tisíc papírových korun a v dražbě si může zakoupit položky, potřebné pro zaměstnání, např. služební Mercedes, vysoký plat, dobří spolupracovníci, rozmanitá práce, dlouhá dovolená apod. Skupina se poradí, rozmyslí si, co chce koupit a kolik peněz je ochotná za jednotlivé položky investovat. Jeden z žáků je licitátor a další jeho asistent. Ti dražbu řídí. Nejprve vyhlásí položku, která se bude dražit, určí vyvolávací cenu, kterou jednotlivé skupiny podle svého zájmu zvyšují. Nejvyšší cenu schvaluje licitátor známým „poprvé-podruhé-potřetí“ a položku vítězi přidělí. Vítěz za ni ihned zaplatí. Po ukončení

dražby každá skupina zhodnotí výsledky, zamyslí se nad tím, co se jí podařilo, čeho si nejvíce cení a které položky se jí nepodařilo získat.

- „**Věci na přežití**“ – Chystáte se do buše na lov a bylo vám doporučeno, abyste si vytvořili osobní seznam věcí pro přežití, které se vám vejdou do malé krabičky. Žáci dostanou seznam třiceti věcí, např. tabulka čokolády, 100 Kč, kompas, 6 špendlíků, krabička sirek, mýdlo, a z nich mohou vybrat pouze 18 předmětů. Musí se tedy rozhodnout, kterých 12 předmětů se vzdají. Pracujeme ve skupinkách a po skončení porovnáváme výsledky.
- vyplňování dotazníku s následným hodnocením každého žáka, k tématu sebepoznávání je to vyplňování různých dotazníků, které čerpám ze zmiňované knihy: Psychologické testy pro kluky a děvčata („Jsem optimista či pesimista“, „Jsem introvert nebo extrovert“, jakou mám motivaci k práci atd.)
- c) Závěr tvoří zhodnocení hodiny, uvědomění si výsledků a zamyšlení se nad nimi. Tato část hodiny je důležitá, je třeba na ní nechat 5 až 10 minut a nechat hovořit žáky. Je také možné dát žákům – jednotlivcům nebo skupinám vyplnit list Hodnocení hodiny. Učitel zde získá cenné informace.

Myslím si, že by výchovu k volbě povolání měl vyučovat výchovný poradce. Má možnost získat větší přehled o žácích a jejich zájmech a může jim pak lépe a citlivěji poradit.

Žáky hodnotím podle přístupu k učivu, podle iniciativy v hodině, odpovědnosti, zájmu a způsobu vyjadřování. Většinou používám známku výborně až dobře. Bylo by však chybou tvrdit, že všichni žáci pracují nadšeně a pozorně. V každé třídě jsou ti, kteří nechtějí spolupracovat, neprojevují zájem a mají tendenci zesměšňovat... Žáky, kteří nechtějí spolupracovat, stavím do role pozorovatelů, tzn., že si sednou stranou a pozorují ostatní. Stává se, že během hodiny sami požádají o připojení k ostatním. Těm, kteří narušují práci častěji, připravuji samostatné písemné úkoly, které během hodiny řeší. Je to tak nepopulární činnost, že se mi zatím nestalo, že by některý žák pracoval na takovýchto úkolech opakovaně.

Vyučování tohoto předmětu je z mé zkušenosti obtížnější, než vyučování přírodopisu nebo chemie. Učitel musí reagovat na jednání žáků, je často obtížné rozlišit, kdy u problému ještě setrvat a kdy ho ukončit. Aby se hodina podařila, musí být důkladně připravená a dobře časově rozvržená. U některého problému jsme se zdrželi déle, pokud měli o něj žáci zájem a chuť komunikovat. Stávalo se mi, že jsem jednu látku o stejné přípravě učila v šesti skupinách a pokaždé byla hodina trochu jiná.

Předpokladem k úspěchu je přesvědčit žáky, že se nejedná jen o výuku, ale především o pomoc při řešení jejich vlastních problémů. Je vhodné, když uči-

tel aktivně vstupuje do rozhovorů a účastní se všech činností jako rovnocenný partner žáků.

Nejobtížnějším úkolem je naučit žáky komunikovat a vštípit jim pravidla rozhovoru. Často se překřikují, mluví bez vyzvání. Proto hned na začátku roku je nutné vymezit pravidla hry. Ty nejdůležitější jsem vypsala a probírám je s žáky při první hodině. Mám je napsané na nástěnce a vyvěšené ve třídě, abychom si je mohli připomínat.

Používám tato pravidla:

1. Aktivní účast na vyučování
2. Mluví vždy jen jeden žák – nevykřikuj a nepřekřikuj
3. Nauč se aktivně poslouchat druhého
4. Každý má právo na svůj názor – neodsuzuj druhého
5. Neboj se vyslovit svůj názor
6. Platí právo ochrany – můžeš říci: „Nechci o tom mluvit.“
7. Platí atmosféra důvěry (... Zůstane to mezi námi ...)

Pro učitele je to náročná práce, ale krásná. Když vidíte, že i po skončení hodiny děti zůstávají ve třídě, mají chuť si povídat, máte pocit, že děláte dobrou věc. A co může být pro učitele lepší?

ZÁVĚR

Snažila jsem se ve vymezeném čase shrnout nejdůležitější činnosti výchovného poradce při volbě povolání. Pokud vás alespoň část mého příspěvku zaujala a stane se inspirací pro vaši další činnost, budu ráda.

Přeji všem výchovným poradcům hodně nadšení, které je v jejich práci nezbytné, pevné nervy, milé a snaživé žáky, rozumné rodiče, spolupracující kolegy a chápajícího a štědrého ředitele.

Mgr. Jarmila Ciprová

Základní škola Suchomasty

Suchomasty 135

26722 Suchomasty

E-mail: zs.suchomasty@tiscali.cz

Činnost psychologické poradny Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně

DRAHOMÍRA DLOUHÁ

Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně

Abstrakt: Příspěvek přibližuje činnost psychologické poradny na vysoké škole. Seznamuje nás s možnostmi, které mohou klienti využívat a představuje také aktivity, na které se pracovníci zaměřují pro další profesní rozvoj a pro zlepšování svých služeb.

Klíčová slova: diagnostika, psychologická poradna, vysoká škola, služby

16

Abstract: The paper describes the activities of the Psychological Counselling Centre at the University. It presents the possibilities clients could use and also activities the employees profit from for their professional development and for improving their services.

Key words: diagnostics, Psychological Counselling Centre, higher educational institution, services

Dovolte mi, abych pozdravila účastníky tohoto kongresu a představila naši psychologickou poradnu při MZLU v Brně.

Psychologická poradna byla zřízena při provozně ekonomické fakultě MZLU v roce 1992 a v roce 2002 přešla pod pedagogické a vědecké oddělení rektorátu MZLU.

Hlavní činnost poradny je zaměřena na pomoc při řešení sociálně psychologických, studijních a profesních problémů našich i zahraničních studentů, také zaměstnanců a jejich rodinných příslušníků, v ojedinělých případech i studentů jiných brněnských univerzit.

V poradně je prováděna psychologická diagnostika a následná individuální a skupinová psychoterapie. Za rok 2005 navštívilo poradnu 170 klientů. Většina klientů návštěvy opakovala vzhledem k prováděné psychoterapii. Velkým problémem byla rekonstrukce budovy D v kolejích na Kohoutově ulici, kde je poradna umístěna. Byla prováděna výměna oken, vodovodního

potrubí a telefonu. a to od konce srpna do konce roku. Přesto chod poradny nebyl přerušen.

Ještě více se zvýšil se počet studentů vyšších ročníků, kteří žádali komplexní vyšetření včetně analýzy jednotlivých složek intelektu pro rozhodování v profesní oblasti, pro zjištění předpokladů pro vybranou profesi. Pro ně a pro všechny studenty MZLU jsou v poradně poskytovány zdarma veškeré materiály v profesní oblasti, které získávám při návštěvách veletrhů pracovních příležitostí.

Zmenšil se počet klientek, které trpí domácím násilím páchaných na nich nebo jejich matkách a sestrách. V této oblasti kromě rady jsou jim poskytovány materiály z BKB (bílý kruh bezpečí), což je občanské sdružení pro pomoc obětem trestných činů, např. publikace Domácí násilí, Svědek u soudu, Chraňte své bezpečí a další. V BKB pracuji řadu let jako členka a poradkyně a protože služby jsou poskytovány spolu s právníkem jednou týdně na Slovinské 41 v Brně, mohou se klientky poradit i v oblasti práva. Měla jsem minimálně 1x měsíčně službu v poradně BKB.

V roce 2005 přibližně stejný počet studentů a studentek ve srovnání s předešlým obdobím požádal o pomoc při potížích v odstraňování řečových vad. Po komplexním psychologickém vyšetření jim byla poskytována psychologická péče a také byli po dohodě s vedoucí logopedického centra Dr. Kejklíčkovou objednáni na léčení. Dr. Kejklíčkové byly poskytnuty výsledky našeho psychologického vyšetření.

V roce 2005 jsme pořádali dva kurzy „Rétoriky“ a dva kurzy „Komunikačních dovedností“. Tyto kurzy měly kladnou odezvu tak jako v dřívějších letech. Byly zařazeny také besedy „Cílený výcvik sociální kompetence metodou ASUP (aktivní sociální učení programové)“ a „Úvod do vysokoškolského studia“, který byl vypracován hlavně pro potřeby začínajících studentů, aby lépe zvládli přechod na nové studijní a životní podmínky, naučili se zvládat stresové situace, režim studia a předcházeli neúspěchům studijním i osobním. Jsou zde obsaženy také základy metodiky duševní práce a techniky sebereflexe. V květnu se uskutečnila jedna beseda o asertivitě.

Služby psychologické poradny byly zkvalitněny přidělením grantu Fondem rozvoje vysokých škol 2004. V rámci tohoto projektu s názvem „Rozšíření činnosti psychologické poradny Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně“ byla poradna vybavena současnými psychologickými testy a pomůckami, odbornou literaturou, počítačem. Rovněž vybavení radiomagnetofonem a videopřehrávačem pomáhají při kurzech při lepším nácviku a získání zpětné vazby. Vytvořili jsem také webové stránky a zavedli on-line poradnu.

Prohloubili jsme spolupráci s CSVŠ v oblasti vzdělávání inženýrů. Jsem rovněž členkou a lektorkou IGIP (International Society for Engineering Edu-

cation) garantem předmětů „Rétorika“ a „Biologické základy učení“, které byly zařazeny Univerzitou Pardubice. Přednášky se uskutečnily pro učitele univerzity.

Aktivní členství v Českomoravské psychologické společnosti a jejích asociacích ČAPPO (Česká asociace psychologů práce a organizace) a AFP (Asociace forenzních psychologů) umožnilo rozšíření informací v psychologické oblasti.

Konzultace v poradně: pondělí a úterý od 10 do 14 hod., po dohodě i v jiné dny.

Doc. PhDr. Drahomíra Dlouhá, CSc.

Psychologická poradna – pedagogické a vědecké oddělení

rektorátu MZLU v Brně

Zemědělská 1, 613 00 Brno

E-mail: dlouha@mendelu.cz

Poradenské služby v politikách Evropské unie

ZUZANA FREIBERGOVÁ

Národní vzdělávací fond – Národní informační středisko pro poradenství

Abstrakt: *Príspevek predstavuje najvýznamnejší dokumenty a aktivity podporujúci poskytovanie poradenských služieb v Európe.*

Klíčová slova: *evropské politiky v poradenských službách*

Abstract: *The paper presents the main documents and activities supporting guidance provision in Europe.*

Key words: *European policies in guidance*

Evropská unie usiluje o harmonizaci různých politik, procesů a systémů, legislativy, vzdělávacích systémů a kvalifikačních rámců, a současně podporuje výměnu inovativních přístupů a příkladů dobré praxe. Při vzrůstající míře nezaměstnanosti a dlouhodobé nezaměstnanosti se stávají tradiční metody aktivní politiky zaměstnanosti neúčinnými a Evropská komise vidí řešení tohoto problému v rozšiřování poskytování poradenských služeb. Bylo proto jen otázkou času, kdy se poradenství pro oblast vzdělávání a zaměstnanost dostane mezi aktuální témata. Významným mezníkem se stalo přijetí Lisabonské strategie, jejíž hlavním smyslem je podpora ekonomického růstu a konkurenceschopnosti, dynamiky rozvoje a vytvoření společnosti založené na znalostech.

Lisabonská strategie sleduje několik důležitých cílů. Jsou to zejména cíle ekonomické a sociální, s důrazem na permanentní posilování a zlepšování vzdělanostní a kvalifikační úrovně občanů. Ekonomické cíle jsou postaveny na zvyšování produktivity práce a sociální se staví naopak na stranu těch, kteří jsou nějakým způsobem znevýhodněni na

Lisabonská evropská strategie
2000 - 2010

Ekonomický a sociální dopad poradenských služeb

- optimální uplatnění předpokladů a talentu na trhu práce,
- optimální rozvoj předpokladů a talentu,
- rozvoj občanské společnosti, sociální soudržnost a zaměstnatelnost,
- přístup k produktivnímu a placenému trhu práce všem průběhově schopným občanům,

Kongres
2006
Poradenství

trhu práce. Ekonomické a sociální cíle spolu úzce souvisejí, neboť zlepšení ekonomické prosperity lze dosáhnout tím, že každý občan bude vykonávat právě tu práci, na kterou stačí, pro kterou má předpoklady a kde využije veškerý svůj talent. Bude tak prospěšný společnosti a zároveň nezávislý na její pomoci. Na druhé straně jsou posilovány cíle sociální, tj. solidarita a ochrana těch, kteří nejsou příliš úspěšní či jsou neúspěšní na trhu práce a bez systematické podpory by se jim nepodařilo získat dovednosti a znalosti nutné pro úspěšný vstup/návrat na trh práce. Jinými slovy se dají tyto sociální cíle nazvat bojem proti sociální exkluzi.

Realizaci obou těchto cílů si velice těžko lze představit bez poradenské podpory, která má tudíž také ekonomické a sociální hledisko a směřuje k posilování vůle sociálně slabších skupin obyvatelstva k sebevzdělávání. Evropská komise si uvědomuje, že jediným cílem poskytování poradenské péče nemá být jen usnadnit klientovi nalézt co nejrychleji zaměstnání. Za účinný nástroj pro začleňování skupin vyloučených z trhu práce považuje zvýšení jejich dovedností a znalostí, tzn. vrácení těchto osob zpět do vzdělávacího procesu, kde si tyto dovednosti a znalosti mají doplnit tak, aby byli opět uplatnitelní na trhu práce.

Komise se snaží prosadit myšlenku celoživotního vzdělávání a celoživotního poradenství v souladu se závěry Lisabonské strategie. Snaží se změnit poradenskou péči v permanentní proces se širokým záběrem, který by pokrýval problematiku osobního života, výběru vzdělávací cesty, ale i zaměstnání po celou dobu života. Poradenství se nemá soustřeďovat jen na mladé lidi a nezaměstnané, ale v podstatě na celou populaci, včetně seniorů.

Lisabonská strategie vytýčila v několika základních oblastech dílčí cíle. Pro vzdělávání je těchto cílů pět a k dosažení každého z nich lze přispět poradenskou činností. Znamená to zlepšení poradenských služeb na úrovni jak formálního, tak neformálního vzdělávání, zlepšení jejich přístupnosti, jejich metod, ale i kvalifikace poradenských pracovníků.

Lisabonská evropská strategie
2000 - 2010

Ekonomické a sociální cíle

- Evropa jako konkurenceschopná, dynamická společnost založená na znalostech
- Evropa jako společnost bez sociálních předsudků
- Podpora zaměstnanosti a sociálního začleňování
- Souvislosti pro vzdělávací a poradenské systémy

Kongres
2006
Pardubice

Lisabonská strategie v oblasti
vzdělávání

- snížení počtu žáků, kteří předčasně ukončují školu o polovinu a v rámci EU dosažení průměru 9 % nebo méně,
- snížení poměru mezi muži a ženami ve studiu technických oborů,
- dosažení 80 % obyvatelstva nebo více ve věku od 25 do 59 let se středním vzděláním,
- snížení procenta 15 letých s nedostatečnými znalostmi v chápání textu, v matematice a v odborné gramotnosti alespoň o polovinu,
- zvýšení účasti dospělých (25-64) v dalším vzdělávání alespoň na 15 % z ekonomicky aktivní populace.

Kongres
2006
Pardubice

Také v mnoha dalších politických a programových materiálech Evropské komise je na poradenskou problematiku pamatováno. Základním dokumentem se stalo Memorandum o celoživotním vzdělávání z roku 1999 a následný průzkum stavu poskytování poradenských a informačních služeb ve 37 zemí OECD a Evropské unie, který v roce 2001 iniciovala Organizace pro ekonomickou a hospodářskou spolupráci.

Že je poradenská tematika Evropskou komisí podporována je vidět i na dalších aktivitách. Poradenství je již dlouhou dobu mezi prioritními tématy vzdělávacích programů Evropské unie. V rámci jednoho z nich vznikla v roce 1998 síť Euroguidance – síť Národních informačních středisek pro poradenství, která podporuje rozvoj evropské dimenze v poradenských systémech.

Síť Euroguidance zejména:

- poskytuje informace o vzdělávacích příležitostech v Evropě pro poradenské pracovníky i pro širokou veřejnost,
- podporuje výměnu informací o vzdělávacích a poradenských systémech v Evropě pro zlepšení studijní a pracovní mobility.

Každé národní středisko se podle svých možností zapojuje do mezinárodní spolupráce, do výměn poradenských pracovníků a organizace mezinárodních seminářů a konferencí zaměřených na podporu mobility a odborného vzdělávání v Evropě. České NISP bylo založeno v roce 1998 jako mezirezortní pracoviště. Spolupracuje s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvem práce a sociálních věcí a s jejich řízenými a dalšími institucemi.

V roce 2002 ustanovila Komise pracovní skupinu pro poradenství, jejíž zásluhou bylo poradenství v květnu 2004 poprvé projednáváno na nejvyšší úrovni, tj. v Radě Evropské unie, což vedlo k vydání Rezoluce o upevňování politik, systémů a praxe celoživotního poradenství v Evropě. V Rezoluci se v bodě 7 uvádí, že „...kvalitní celoživotní poradenská péče je klíčovým prvkem strategií v oblasti vzdělávání, odborné přípravy a zaměstnanosti pro dosažení strategického cíle Evropy stát se do roku 2010 nejdynamičtější společností založené na znalostech.“ Poradenské služby se mají stát základním předpokladem toho, že kariérová rozhodnutí o volbě vzdělání a profese občanů budou optimální a budou nápomocny efektivní volbě vzdělávací a kariérové cesty.

Pracovní skupina pro poradenství se také zasloužila o vznik virtuální komunity na webových stránkách Cedefopu , , kde průběžně probíhají diskuse,

jsou prezentovány projekty a dokumenty s poradenskou tematikou. S Cedefopem úzce spolupracuje i po odborné stránce. Vydali společně několik publikací, které mají členským státům usnadnit zlepšování poradenských systémů a jimi poskytovaných služeb. Patří mezi ně např. Politiky poskytování poradenských služeb ve znalostní společnosti. Trendy, výzvy a odpovědi v Evropě (2004), Zlepšení politik a systémů celoživotního poradenství: Použití společného evropského referenčního rámce (2005).

Další iniciativa, kterou Evropská komise podporuje, je vznik Evropských poradenských fór. Jejich cílem je na národní úrovni propojení poradenských systémů, které jsou ve většině zemí stejně jako u nás paralelní a existuje mezi nimi různá míra spolupráce. Mám tím na mysli poradenské systémy dvou resortů – školství a zaměstnanosti. Národní poradenské fórum má iniciovat rozpravy o jejich propojení a spolupráci. U nás není založení takového poradenského fóra lehká úloha, protože obě naše ministerstva mají svoji vlastní koncepci a nemají na propojování aktivit příliš zájem. Proto jsme se rozhodli, že na tento proces půjdeme zespoda a využijeme toho, že se prostor pro diskusi na úrovni poradenských pracovníků nabízí v Asociaci školských poradců, která má tento cíl kromě jiného i ve svém statutu.

Ing. Zuzana Freibergová

Národní vzdělávací fond

Národní informační středisko pro poradenství

Opletalova 25, 110 00 Praha 1

E-mail: freibergova@nvf.cz

Informační zdroje pro poradenství o práci a vzdělávání v zahraničí

ONDŘEJ GBELEC

Národní vzdělávací fond – Národní informační středisko pro poradenství

Abstrakt: Příspěvek přibližuje informační zdroje, které lze používat při poskytování poradenských a informačních služeb jak ve sféře vzdělávání, tak ve sféře zaměstnanosti a práce. Jedná se o informační zdroje zaměřené na studium, vzdělávání a práci v Evropě a podporované Evropskou komisí.

Klíčová slova: informační zdroje, mobility, vzdělávání, práce, samoobslužnost

Abstract: The paper describes information sources, that might used for providing information and guidance services both in the field of education and employment. The sources are focused on study, education and work in Europe. They are supported and maintained by the European Commission.

Key words: information sources, mobility, education, work, self-service

ÚVOD

Mezi klienty, využívajících poradenských a informačních služeb, je nemalá část těch, kteří se obracejí na poradce a informační pracovníky s dotazy týkající se zahraniční mobility (studijní i pracovní). Po našem vstupu do EU se tato mobilita usnadnila a tím se zvětšila poptávka po možnostech takovéto mobility. Se zahraniční mobilitou jsou také spojeny určité prvky, které nelze opomenout. Mezi ně patří dostatečná informovanost o jednotlivých typech mobilit a o cílové zemi, se kterou je daná mobilita spojena. Evropská komise se prostřednictvím různých opatření, programů a iniciativ snaží o podporu mobility. Vychází z předpokladu, že větší pracovní a studijní mobilita a geografická mobilita přispívá k ekonomickému a sociálnímu rozvoji a ke zvýšení úrovně zaměstnanosti. Mezi konkrétní opatření Evropské komise ke zvýšení participace občanů EU v oblasti mobility a zabezpečení informační podpory patří mimo jiné také internetový portál PLOTEUS a služby EURES a EURODESK.

PLOTEUS

Portál PLOTEUS (**Portal on Learning Opportunities Throughout the EUropean Space**) je informační systém o vzdělávacích příležitostech v Evropě, jehož cílem je podpora studijní mobility prostřednictvím zpřístupnění a usnadnění vyhledávání informací. Identifikací relevantních místních (regionálních a národních) informačních zdrojů, jejich klasifikací a vkládáním do systému byla pověřena *Národní informační střediska pro poradenství*, která tvoří mezinárodní síť *Euroguidance* (www.euroguidance.org.uk). Portál soustřeďuje více než 7 000 odkazů na vzdělávací příležitosti a další oblasti podporující studijní mobilitu. Pro klasifikaci vzdělávacích úrovní, studijních a vzdělávacích programů byla zvolena klasifikace ISCED 97, která byla vytvořena ve spolupráci UNESCO, OECD a EUROSTAT.

Portál v současné době usnadňuje navigaci v pěti následujících sekcích a je umístěn na serveru Evropské komise <http://europa.eu.int/ploteus>.

- Sekce **Vzdělávací příležitosti** umožňuje uživateli přístup k informacím o vzdělávacích příležitostech ve 31 evropských zemích. Portál obsahuje odkazy na webové stránky vysokoškolských institucí, databáze odborného vzdělávání a celoživotního vzdělávání, seznamy či databáze základních a středních škol v jednotlivých zemích. Vyhledávat lze podle úrovně vzdělávání, studijního oboru, vyučovacího jazyka, země a regionu, kde chce zájemce studovat.
- Podrobné informace o národních vzdělávacích soustavách pro všechny úrovně vzdělávání – od předškolního až po postgraduální, stejně jako celoživotní vzdělávání – poskytuje sekce **Vzdělávací systémy**. V této sekci je také možno vyhledat informační zdroje o uznávání diplomů a kvalifikací a poplatcích za studium.
- V sekci **Výměny a granty**, jak už naznačuje název, uživatel nalezne nezbytné informace pro účast v evropských výměnných programech, které dávají studentům možnost strávit určitou dobou jejich studia v zahraničí.
- Kontaktní detaily různých poradenských a informačních středisek v Evropě poskytuje sekce **Kontakty**.
- Před odjezdem na studijní pobyt v zahraničí je důležité seznámit se s obecnými informacemi o zemi, s právním či pracovním rámcem studia, s životními náklady, se sociálním a daňovým systémem a nalézt ubytování. Odkazy na takovéto informační zdroje lze vyhledat v sekci **Chystám se stěhovat**.

Pokud systém na základě požadovaných kritérií nalezne konkrétní informační zdroj, výsledek je zobrazen vždy v jednotné formě – název a stručný popis v národním a anglickém jazyce a uvedená je také jazyková verze jeho webových stránek. Kliknutím na příslušný název je uživatel automaticky přesměrován na jeho webové stránky.

Vedle těchto pěti sekcí také PLOTEUS zahrnuje FAQ, možnost zpětné vazby a sekci užitečných odkazů.

EURES

EURES je zkratka sítě Evropských služeb zaměstnanosti (**EU**ropean **Em**ployment **S**ervices) a také název portálu umožňující této síti výměnu a šíření informací o pracovních příležitostech a podmínkách. Síť je koordinována Evropskou komisí prostřednictvím Evropského koordinačního úřadu, který organizuje společné výcvikové programy, informační a propagační aktivity uvnitř sítě a partnerům také poskytuje finanční pomoc. Síť propojuje veřejné služby zaměstnanosti 29 zemí (25 zemí EU, Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko). Jádrem sítě je více než 500 EURES poradců, kteří působí na úřadech práce v těchto státech.

EURES nabízí:

- informace a poradenství zájemcům, kteří by chtěli pracovat v členských zemích sítě;
- pomoc zaměstnavatelům, kteří mají zájem zaměstnat pracovníky z jiných evropských zemí, při šíření jejich nabídek pracovních míst, případně i s náborem pracovníků z těchto zemí;
- volná místa vhodná pro zaměstnání příslušníků jednoho členského státu v jiném členském státu;
- informace a poradenství o situaci na evropských trzích práce, o přechodných obdobích pro volný pohyb pracovních sil, o administrativě spojené s odjezdem/příjezdem do cílové země apod.

Systém EURES představuje poradenskou činnost na úřadech práce a Evropský portál pracovní mobility. Každá zapojená země provozuje také svůj národní portál EURES.

Poradenská činnost na úřadech práce zahrnuje poskytování informací o možnosti uplatnění na trzích práce ve výše uvedených zemích, informace o přechodných obdobích pro české občany, poradenství pro získání zaměstnání a možnosti využití evropského portálu pracovní mobility. Výše uvedené činnosti jsou zabezpečovány EURES poradci (15) a tzv. kontaktními osobami na úřadech práce.

Evropský portál pracovní mobility <http://europa.eu.int/eures> zahrnuje databáze, které jsou základnou pro síť EURES.

- **Databáze volných pracovních míst** obsahuje volná místa členských států EURES. Do databáze jsou transferována volná pracovní místa uveřejněných službami zaměstnanosti zapojených zemí. Oznámení o volném pra-

covním jsou většinou v národním jazyce dané země (Zaměstnavatel může také připojit i jinou jazykovou verzi, např. angličtinu.). Pokud má zaměstnavatel zájem obsadit místo zahraničními pracovníky, je toto místo označeno „Se zaměřením na občany EU“. Pracovní místa mohou být sezónního i dlouhodobého charakteru. Vyhledávat lze podle profese, délky pracovní zkušenosti, kvalifikace, typu úvazku nebo země.

- Každý zájemce o práci v jiné zemi může vložit svůj profesní životopis do **databáze životopisů**. Do této databáze mají přístup zaregistrovaní zaměstnavatelé hledající zaměstnance ze zahraničí. Životopis se vytváří pomocí registračního formuláře, kde uchazeč zadává své osobní a kontaktní údaje, dosažené vzdělání, dosavadní pracovní zkušenosti, jazykové znalosti a dovednosti v oblasti ICT. Na základě přístupového hesla lze údaje v takto vytvořeném životopise měnit dle aktuálního stavu.
- **Databáze životních a pracovních podmínek** obsahuje přehled praktických, právních a administrativních záležitostí spojených s přestěhováním se do jiné země. Velmi užitečným zdrojem jsou také informace o situaci na trhu práce v jednotlivých zemích (možnost vyhledávání až do úrovně regionu dané země) a informace o přechodných obdobích pro občany z nových členských zemí.

Národní portál EURES <http://portal.mpsv.cz/eures> má velmi podobné zaměření jako Evropský portál pracovní mobility, je však více specifikován pro české občany. Mimo jiné obsahuje databázi pracovních míst určených pro české zájemce, informace o výběrových řízeních probíhajících na území České republiky, kontakty na EURES poradce a kontaktní osoby na úřadech práce.

EURODESK

EURODESK je evropská informační síť, která působí ve 30 evropských zemích. Umožňuje mladým lidem a pracovníkům s mládeží snadný a rychlý přístup k evropským informacím. Hlavním cílem EURODESKu je podpora neformálního vzdělávání a volnočasových aktivit mladých lidí. Sběr a distribuce informací je z těchto oblastí: evropské vzdělávací programy (pro mladé lidi, učitele a pracovníky s mládeží), Evropská dobrovolnická služba, stipendia, stáže, vzdělávání (formální, neformální), cestování, práce (dočasná i dlouhodobá, au pair atd.).

Zprostředkování informací probíhá následujícími způsoby: prostřednictvím národního portálu EURODESK www.eurodesk.cz a Evropského portálu pro mládež <http://europa.eu.int/youth> (EURODESK provádí aktualizaci dat), nebo je možno přímo kontaktovat národního koordinátora EURODESK ČR či jeho regionální partnery – Informační centra pro mládež (Brno, České Budě-

jovice, Hradec Králové, Liberec, Olomouc, Pelhřimov, Tábor, Uherské Hradiště a Ústí nad Labem).

ZÁVĚR

Výše uvedené informační zdroje jsou koncipovány nejen pro využití širokou veřejností, ale také jako pracovní nástroje pro poradenské a informační pracovníky. Jejich nespornou výhodou je soustředěnost informací z dané oblasti na jednom místě, dostupnost (kdykoliv a kdekoliv při on-line připojení) a samoobslužnost, kdy klient vyhledává informace bez nutnosti přítomnosti poradce či informačního pracovníka. Vzhledem k tomu, že Evropská komise podporuje jazykovou rozmanitost, jsou tyto informační zdroje ve všech oficiálních jazycích EU.

Ing. Ondřej Gbelec

Národní vzdělávací fond, o.p.s.

Národní informační středisko pro poradenství

Opletalova 25, 110 00 Praha 1

E-mail: gbelec@nvf.cz

Nový subjekt mezi vysokoškolskými poradnami – Akademické centrum poradenství a supervize

LENKA HLOUŠKOVÁ,

Ústav pedagogických věd, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno

28

Abstrakt: Příspěvek popisuje činnost nově vzniklého Akademického centra poradenství a supervize v Brně. Odborníkům z praxe je zde nabídnuta možnost spolupráce s tímto subjektem a podílet se tak na zkvalitňování pregraduální přípravy studentů psychologie a sociální pedagogiky v oblasti získávání odborných profesních kompetencí.

Klíčová slova: poradenství, supervize, klient, psychologie, sociální pedagogika

Abstract: The paper describes activities of the newly established Academic Center for Counselling and Supervision in Brno. The counsellors are offered a possibility to cooperate with this institution and to participate this way on improvement of pre-gradual education of students of Psychology and Social pedagogy and on development of students' professional competencies.

Key words: counselling and guidance, supervision, client, psychology, social pedagogic

ÚVOD

Vysokoškolské poradenství jako etablovaná oblast poradenských služeb zažívá s posledních letech početní nárůst svých „vlastních“ poraden. Do tohoto postupně se rozšiřujícího prostředí vstoupilo od 1. 2. 2006 i Akademické centrum poradenství a supervize v Brně (dále jen ACPS). ACPS je výukovým a výcvikovým pracovištěm, které vzniklo jako prostředek ke zkvalitnění pregraduální přípravy studentů oboru Psychologie a oboru Sociální pedagogika a poradenství na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Činnost ACPS je financována

v rámci projektu „Zkvalitnění vzdělávání a odborné přípravy studentů psychologie a sociální pedagogiky“, a proto jsou všechny služby ACPS po čas trvání projektu zdarma. Jak z výše uvedeného vyplývá, činnost ACPS se v mnoha ohledech liší od jiných vysokoškolských poraden.

NABÍDKA SLUŽEB A KLIENTELA ACPS

Základní filozofií vzniku ACPS bylo posílit dosud málo akcentovanou oblast univerzitní přípravy psychologů a sociálních pedagogů, kteří po absolutoriu chtějí pracovat v poradenství. Konkrétně se jedná o supervidované získávání profesních dovedností a kompetencí a to prostřednictvím přímé práce s klienty a specificky organizovaných vzdělávacích akcí. Studentům se kromě přímé práce s klienty otevírá i možnost angažovaně proniknout do specifik vzájemné spolupráce mezi psychology a sociálními pedagogy v rámci tzv. komplexního přístupu ke klientovi. V tomto ohledu považujeme činnost ACPS za významný příspěvek ke zkvalitnění pregraduální přípravy a podpory zaměstnatelnosti absolventů výše uvedených oborů na trhu práce.

Vlastní činnost ACPS zajišťují **dvě spolupracující jednotky**: tzv. Klinicko-poradenské centrum a tzv. Sociálně pedagogické centrum. Klinicko-poradenské centrum se orientuje na nabídku služeb v oblasti psychologického poradenství, diagnostiky a psychoterapie. Po erudovaném zhodnocení klientovy situace a za souhlasu klientů se z řad studentů vybírají vhodní kandidáti, kteří pracují s klientem pod odbornou supervizí.

Klinicko-poradenské centrum nabízí služby i pro širokou veřejnost:

- diagnostiku a individuální terapii,
- rodinnou terapii,
- sebezkušenostní a rozvojové skupiny,
- svépomocné skupiny rodičů,
- relaxace pro veřejnost.

Sociálně pedagogické centrum se prioritně zaměřuje na zprostředkovávání, vedení a supervize studentských praxí a stáží ve vybraných zařízeních. Studenti tak mají možnost hlouběji proniknout do pravidel fungování vybraných zařízení a poznat přímou práci s klienty v reálných podmínkách. Vedle výše uvedených služeb ACPS jsou organizovány vzdělávací akce, jednorázové přednášky či semináře, jejichž smyslem je vytvářet předpoklady pro profesní růst poradenských pracovníků (více na: www.acps.cz).

Kromě zacílení služeb ACPS na vysokoškolské studenty a veřejnost, je nabízena celá řada služeb pro začínající profesionály. Začínajícím profesionálům (např. výchovným poradcům ze škol, profesním či kariérovým poradcům

z úřadů práce či vysokoškolských poraden, psychologům, školním psychologům, sociálním pracovníkům) je nabízena:

- konzultační a poradenská činnost,
- vedení „svěpomocných“ skupin na předem domluvená témata podle zájmu začínajících odborníků a možností ACPS,
- účast na přednáškách, seminářích a dalších aktivitách ACPS,
- supervize od profesionálů, kteří s ACPS spolupracují, včetně možnosti získat zkušenosti z přímé práce s klienty ACPS pod odbornou supervizí.

Pokud bychom měli zrekapitulovat dosavadní stav využívání služeb ACPS, tak můžeme konstatovat, že ze strany vysokoškolských studentů je o služby ACPS zájem. Ze strany veřejnosti jsou využívány diagnostické služby a individuální terapie, ale největší zájem zaznamenáváme o relaxace. Nabídka služeb pro začínající profesionály je v této chvíli dosud minimálně využívanou službou. Na druhou stranu je třeba říci, že se uvedená skladba služeb celkem pružně proměňuje a to právě s ohledem na přání a požadavky klientů.

MOŽNOST SPOLUPRÁCE

Přestože ACPS funguje velmi krátce a je ve fázi vytváření si své vlastní klientely, můžeme odborníkům z praxe nabídnout možnost podílet se přímo na aktivitách ACPS. Pomineme-li prostou vzájemnou výměnu informací o jednotlivých zařízeních a zveřejňování zajímavých nabídek, nabízíme odborníkům z praxe možnost např. zapojit se do vedení praxí a stáží studentů nebo být zadavateli a podílet se na vedení studentských projektů nebo se zapojit do monitorování volných praktikantských (případně absolventských) míst nebo se podílet na supervizích apod. Do budoucna si totiž přejeme, aby si ACPS našlo své místo mezi ostatními poradenskými subjekty, jimž nebude konkurencí, ale „dodavatelem“ kvalitně připravených mladých odborníků. S případnými dotazy či náměty ke spolupráci se můžete obrátit přímo na zaměstnance ACPS nebo na autorku tohoto příspěvku.

Literatura

- Akademické centrum poradenství a supervize. Dostupné na www.acps.cz.
 Freibergová, Z. a kol. Poradenství na vysokých školách. Praha: NVF, 2002. ISBN 80-9031-25-3-5
 Freibergová, Z. Poradenství pro život, studium i pro uplatnění na trhu práce na středních školách: komplexní přístup. In: Výchovný poradce na střední škole. Sborník ke Kongresu o výchovném poradenství. Praha: University and School Publishing, 2004, s. 24-31.
 Seznam vysokoškolských poraden (stav k 31.1. 2006) dostupné na [www.nvf.cz/euroguidance/dokumenty/vs_poradny_seznam.pdf] přečteno 18.5.2006

Mgr. Lenka Hloušková
Ústav pedagogických věd
Filozofická fakulta Masarykovy univerzity
Arna Nováka 1, 602 00 Brno
E-mail: hlouskov@phil.muni.cz

Spolupráce dorostového lékaře s výchovnými poradci

PAVEL KABÍČEK

Klinika dětského a dorostového lékařství 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy

Abstrakt: Příspěvek přibližuje možnost spolupráce výchovného poradce a dorostového lékaře. Představuje nejčastější zdravotní komplikace a omezení u mladých lidí ve vztahu k volbě povolání a aktuální drogovou problematiku u této věkové skupiny.

Klíčová slova: výchovný poradce, dorostový lékař, zdravotní komplikace, drogy

Abstract: The paper describes the possibility of co-operation among educational counsellors and adolescent doctors. It presents the most common health complications and limitations for young people regarding the career choice and it also zooms in the drug problematic.

Key words: educational counsellor, adolescent doctor, health complications, drug abuse

32

ÚVOD

Trendy ve zdravotním stavu dospívajících v posledních letech

- Behaviorální problematika převládá nad biomedicínskou
- Stoupá incidence syndromu rizikového chování
- Projevy jsou časnější než dříve
- Jednotlivé projevy rizikového chování často koincidují

Syndrom rizikového chování v dospívání (SRCH)

- Abusus návykových látek (event.vznik závislosti) – nikotin, alkohol, kanabinoidy, tzv.tvrdé drogy
- V psychosociální oblasti – sociální maladaptace, poruchy chování, agresivita, delikvence, autoagresivita, úrazy
- Rizika pro reprodukční zdraví – předčasný začátek pohlavního života – střídání partnerů – STI – aborty – časná a nechtěná těhotenství

Nejčastější chronická somatická onemocnění, která se projevují v dospívání

- Ortopedické poruchy (skolióza)
- Smyslové vady (refrakční oční vady)
- Kožní choroby (těžší formy akne)
- Imunitní a alergická onemocnění
- Obesita, hyperlipoproteinemie, hypertenze

Zdravotnická problematika dorostu

Zdá se nenápadná – proto často opomíjená, z čehož plynou závažné důsledky. Priority jsou jiné než v dětství a dospělosti.

- Komplex negativních psychosociálních jevů – syndrom rizikového chování
- Zdravotně profesní problematika – nevhodná volba povolání, poškození zdraví, pracovní neschopnost, nezaměstnanost

VOLBA POVOLÁNÍ ZE ZDRAVOTNÍHO HLEDISKA

- Začít zohledňovat již ve 13 letech
- Rozhodnutí: adolescenta, rodiče
- Doporučení:
 - lékaře: specialisty, PLDD, odborného dorostového lékaře
 - psychologa – PPP, psycholog. poradna
 - pedagoga – vyučující, výchovný poradce

33

Choroby pohybového ústrojí

- Idiopatická skolióza
- Vrozená luxace kyčelního kloubu
- Revmatická onemocnění

NEVHODNÉ: těžká fyzická práce, práce ve vynucených polohách, práce v chladu

Oční vady

- Korekční vady – krátkozrakost, dalekozrakost, tupozrakost, astigmatismus
- Poruchy barvocitu
- Glaukom
- Oční záněty (conjunktivitís, uveitis, retinitis)

U některých vad je NEVHODNÉ: těžká fyzická námaha, práce s nároky na přesnost vidění a barvocit, zvýšená prašnost

Kožní choroby

- Atopický ekzém
- Těžké formy juvenilní akne

NEVHODNÉ: prašné prostředí, chemikálie a oleje; zdravotnické, chemické, zemědělské, stavební školy

Onemocnění dýchacího traktu

- Astma bronchiale
- Pollinóza

NEVHODNÉ: vysoká prašnost, chemikálie, práce v zemědělství, práce v chladu

Kardiovaskulární onemocnění

- Arteriální hypertenze
- Vrozené srdeční vady

NEVHODNÉ: těžká fyzická námaha s izometrickou zátěží

Onemocnění zažívacího traktu

- Nespecifické střevní záněty (Crohnova choroba, ulcerózní kolitida)
- Céliakie
- Chronická hepatitida

NEVHODNÉ: těžká fyzická námaha, nemožnost dodržování dietních opatření

Záchvatová onemocnění

- Epilepsie

NEVHODNÉ: řidič, práce ve výškách, práce s rizikem úrazu, práce ve směnných provozech, práce s ohněm a u nechráněných strojů

Onemocnění ledvin a močových cest

- Opakované infekce močových cest – pyelonefritis, anomálie vývodných močových cest
- Glomerulonefritis – kloubčkový zánět ledvin, choroby ledvin při systémových onemocněních

NEVHODNÉ: nemožnost dodržovat pitný režim, horké provozy, práce v chladu, těžká fyzická námaha

Endokrinní poruchy

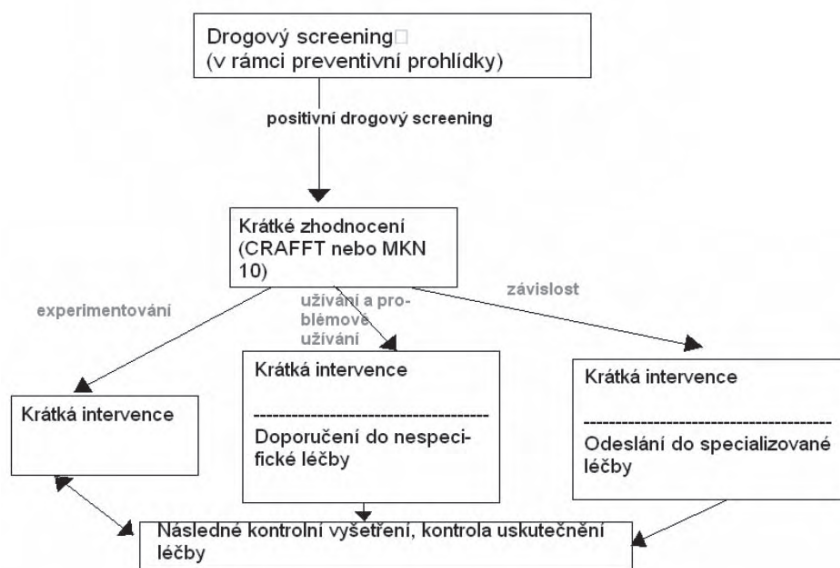
- Choroby štítné žlázy
- Poruchy růstu
- Diabetes mellitus

NEVHODNÉ: těžká fyzická námaha, práce v horku, nemožnost dodržovat režimová a léčebná opatření

MANUÁL DROGOVÉ PREVENCE V PRAXI PRAKTICKÉHO LÉKAŘE PRO DĚTI A DOROST

- Identifikace dětí a dospívajících s rizikem problémového užívání návykových látek
- Zhodnocení aktuálního stavu pacienta
- Krátká intervence pacienta a jeho rodičů
- Odeslání pacienta do odborné péče

Organizace preventivní péče a intervence

Drogový screening v rámci preventivní prohlídky

- Po běžném doplnění anamnézy a po somatickém vyšetření
- Forma neautoritativního partnerského dialogu lékaře s dospívajícím
- Věková a vývojová přiměřenost pohovoru
- Začít základním psychosociálním screeningem

KARTA č. 2- Preventivní prohlídka-drogový screening**2.1 Typ školy:** ☐ ZŠ ☐ SOU ☐ SŠ ☐ VOŠ ☐ VŠ**Prospěch:** Nejhorší známka na posledním vysvědčení kolikrát

Zhoršil/a ses v posledním roce v učení?

☐ Ano ☐ NeOpakuješ ročník? ☐ Ano ☐ Ne**Proč?**Byl/a jsi vyloučen/a ze školy? ☐ Ano ☐ Ne**Proč?****KARTA č. 2- Preventivní prohlídka-drogový screening****2.2 Volný čas, záliby:**

Většinu volného času trávím

1.....

2.....

Co si myslíš o drogách? .

.....

A co myslí tvoji přátelé?

.....

**Identifikace dětí a dospívajících
s rizikem problémového užívání návykových látek****Anamnéza****PRO**

- Psychosomatické obtíže
- Somatické projevy a komplikace abusu
- Rodiče našli u dospívajícího drogy
- Akutní intoxikace
- Toxikologické vyšetření
- Školní problémy

PROTI

- některé fáze abusu (experiment, užívání)

**Identifikace dětí a dospívajících
s rizikem problémového užívání návykových látek****Somatické vyšetření**

- Celkový stav a stav výživy
- Vpichy, hematomy, trombózy, kožní infekce
- Stav chrupu

Laboratorní vyšetření

- KO a diff., jaterní testy, hepatitis A,B,C, zánětlivá aktivita, pozitivita toxikologie

KARTA č. 2- Preventivní prohlídka-drogový screening

Jak často jsi měl/a během posledních 30 dnů některou z následujících látek?

	Ani jednou	1–2x	3–9x	10–20x	Víc než 20x	Ne v posledních 30 dnech, ale dřív
Tabák						
Alkohol včetně piva						
Marihuana nebo hašiš						
Pervitin, efedrin, amfetamin, extáze						
LSD,jiné halucinogeny						
Thumivé látky a léky na spaní						
Léky proti bolesti						
Opiáty (heroin, braun, kodein)						

KARTA č. 3 – Krátké zhodnocení stupně ohrožení pacienta návykovou látkou

- Následuje po pozitivním drogovém screening.
- V české praxi je používán dotazník založený na MKN-10, popisující závislost pro všechny věkové kategorie.
- Alternativně k němu lze použít adaptaci dotazníku CRAFFT, který vyvinut především pro dospívající, v zahraničí je odzkoušen (Knight, 2002) a používán a pro orientační vyšetření je lépe formulován.
- V českých podmínkách zatím nebyl ověřen.

	Ptá se a odpovědi zaškrtnává lékař	Ano	Ne
C	"Car" řízení vozidla pod vlivem alkoholu/drog		
R	"Relax" užití A/D pro zlepšení nálady/adaptace		
A	"Alone" užití A/D osamotě		
F	"Forget" amnésie		
F	"Friends" upozornili Tě přátelé na Tvůj problém a A/D?		
T	"Trouble" měl jsi obtíže, když jsi bral A/D ?		
Vyhodnocení - spočítejte kladné odpovědi			
0 odpovědi	Patrně se nejedná o závislost		
1 odpověď	Příležitostné užívání		F 1x,0
2-3 odpovědi	Škodlivé užívání		F 1x,1
4-6 odpovědi	Závislost		F 1x,2

KARTA č. 4 - Vyšetření

4.1 Somatické vyšetření

- Při podezření na „škodlivé užívání návykových látek“ a „závislost“
- „Škodlivé užívání návykových látek“ a „závislost na návykových látkách“ přináší řady stavů, které bychom bez bližší znalosti s drogovým abúzem hned nespojovali
- Např. náhlý začátek nebo výrazné zhoršení astmatu bronchiale, kolapsové stavy, nejasné bolesti hlavy, bolesti břicha, chronický kašel, opakované infekty horních cest dýchacích.

KARTA č. 5.2- Krátká intervence u pacienta experimentujícího s drogami

- Varujeme před nebezpečím jednorázového užití drogy.
- Upozorňujeme na rozvoj nerůstového, pro jeho budoucí život nevýhodného zájmu.
- Vyjadřujeme osobní angažovaný postoj k jeho experimentování.
- Informujeme o pravděpodobném rozvoji problémů souvisejících s bráním drogy, které mohou způsobit jeho osamocení a následné napojení se na drogovou subkulturu.
- Nabízíme kontrolní návštěvu jako jasné poselství, že je něco v nepořádku a pro možnost další intervence v případě, že se brání drog bude prohlubovat.
- Při další návštěvě se snažíme odebrat vzorky moči na zjištění přítomnosti metabolitů drog, odběr provádíme pod kontrolou. Pokud se na kontrolu nedostaví, pacienta opakovaně pozveme.

CRAFT (Knight 2002)

Doporučení nespecifické nebo specifické léčby abusu návykových látek

- Dokázat stratifikovat protidrogové služby v rámci regionu
- Neposílat dospívající s časným stadiem abusu do K center a DROP IN zaměřených na terciální prevenci a „harm reduction“

KARTA - Přehled místně dostupné péče pro lékaře (plexi)		
Místní kontaktní pracoviště		
	Telefon	Adresa
Protidrogový koordinátor		
Pohotovost		
Krizová intervence		
Psychiatrická ambulance		
Nespecifická léčba		
RIAPS		
PPP		
Psychoterapeutické pracoviště		
Psychosociální poradna		
Speciální protidrogové pracoviště		
1.		
2.		
Toxikologická laboratoř		

ZÁVĚR

- Žádejte u PLDD vyšetření u odborného dorostového lékaře.
- V případě nevyjasněné volby povolání ze zdravotnického hlediska.
- V případě ohrožení rizikovým chováním.
- Tam, kde není dorostový konzultant žádejte na zdravotním radovi, aby doplnil síť dorostových lékařů!

MUDr. Pavel Kabíček, CSc.

Klinika dětského a dorostového lékařství 1. LF UK Praha

Ke Karlovu 2, 121 00 Praha 2

E-mail: pkabi@lf1.cuni.cz

Vzájemná spolupráce mezi rodinou, základní školou a pedagogicko-psychologickou poradnou

ANNA Krontorádová

Pedagogicko-psychologická poradna Praha

40

Abstrakt: Příspěvek přibližuje činnost pedagogicko-psychologické poradny, především se zaměřuje na spolupráci poradny se základními školami a se žáky, popř. rodiči těchto škol. Na konkrétních příkladech nastiňuje možnosti efektivního poradenství. Podtrhuje také nutnost spolupráce všech aktérů (rodiny, školy a poradny) pro úspěšné řešení problémů.

Klíčová slova: pedagogicko-psychologická poradna, základní škola, výchovný poradce, učitel

Abstract: The paper closer describes the activities of the Pedagogical-psychological Counselling Centre, especially focuses at the co-operation of the Centre with basic schools and with pupils of these schools and with their parents. Effective ways of counselling are presented. The necessity of co-operation of the key actors is stressed in order to solve problems successfully.

Key words: Pedagogical-psychological Counselling Centre, basic school, educational counsellor, teacher

ÚVOD

Když jsem přemýšlela o dnešním příspěvku, přemýšlela jsem samozřejmě i o těch, kterým bude určen. A přemýšlela jsem takto: Tito lidé mají většinou vysokoškolské vzdělání, mají různé dlouhé zkušenosti s předáváním vědomostí, tedy s učením, pravděpodobně jezdí opakovaně na podobná setkání, kde uspokojují svoji touhu dozvědět se něco nového. Co jim tedy mohu nabídnout já? Nejsem ani badatel ani výzkumný pracovník. Nevím o žádných převratných novinkách v psychologii ani v pedagogice. Trochu jsem zpanikařila, ale pak mě napadlo: Když téma zní vzájemná spolupráce rodiny, školy a po-

radny, budu tedy hovořit o svých zkušenostech z praxe, o tom, co si myslím, že funguje, co je sdělitelné a přenosné.

Téměř každé úvodní setkání s klienty začínám otázkou: „S čím přicházíte, co pro vás mohu udělat?“

- Když mi na ni rodič odpoví: „Nevím proč jsme tady, posílá nás škola, ale něco s tím udělejte,“ nastává nejhorší situace. Ti lidé nejsou alespoň na začátku motivováni k žádné spolupráci.
- Když mi odpoví: „Mám ty a ty problémy, ale neumím je řešit,“ mohu já diagnostikovat, vést rozhovor, podávat informace, pomáhat s řešením apod.
- Ideální situace pak nastane, když rodič vymyslí to, co bych já doporučila a pak se jen ladíme na stejné vlny.

Protože jste zde dobrovolně, doufám, že první situace nenastala a ani nenastane, druhou se pokusím řešit svými informacemi a třetí, tam budu doufat, že alespoň pár z vás si řekne: „Jo tak takhle jsem si to představoval.“

Nyní bych vám chtěla ještě stručně představit pracoviště ze kterého pocházím a čím se zabývám. Pracuji v Pedagogicko-psychologické poradně pro Prahu 4 – starou zástavbu, v péči máme klienty z mateřských, základních a středních škol. V poradně jsou zaměstnáni psychologové, speciální pedagogové a sociální pracovníci.

Klienty jsou děti od tří let až po studenty středních škol, nezletilé samozřejmě doprovázejí zákonní zástupci.

Hlavní oblasti činnosti poradny:

a) Pedagogicko-psychologické poradenství

- přímá práce s klienty (diagnostika, intervence a nápravy, metodická pomoc rodičům a pedagogům,
- Nepřímá péče (preventivní aktivity, besedy, přednášky pro rodiče, děti i pedagogy).

b) Poradenství pro volbu povolání

Chtěla bych znovu připomenout, že mé zkušenosti vycházejí z pražské praxe a že v jiných městech v republice je v mnoha ohledech situace jiná zejména díky nutnosti překonávat větší vzdálenosti, které neřeší městská hromadná doprava.

A o tom je hned má první pozitivní zkušenost, která prospívá spolupráci **RŠP (rodina, škola, poradna)**. Jsou to pravidelné návštěvy na školách, které máme tzv. v péči. Je užitečné znát atmosféru školy i pedagogy kteří učí klienta. Je nedocenitelné, když píšu zprávu člověku, kterého už znám, vím, jak učí, protože jsem se byla v jeho hodinách podívat, a když si s ním mohu ještě o té zprávě pohovořit. Patří sem i návštěvy výchovných poradců v naší PPP, kde se jim jednou měsíčně snažíme připravit odborně zaměřený program a zá-

roven probrat jejich náměty. Na některých školách začínají působit školní psychologové, jejichž náplň práce bude samozřejmě trochu jiná, než psychologa v poradně. Určitě bude mimo jiné přínosné, že na škole bude psycholog k dispozici pedagogům, žákům i rodičům. S jednou svou školou jsem se letos domluvila, že celkem tři mé návštěvy budou sloužit také pro rodiče. Škola to rodičům oznámila ve školním časopise a mohu konstatovat, že vše funguje, přinejmenším zase jako podpora a souhra RŠP.

Druhý praktický poznatek je vlastně takové postesknutí. Nikdy nezapomenu na zážitek, který mi na jedné škole před lety připravily návštěvy ve dvou prvních třídách. V té jedné paní učitelka kroužila po třídě jako motýl, oslovovala děti křestním jménem, pro každého měla slovo pochvaly nebo povzbuzení, ocenila pracovní ruch, k pomalejším byla trpělivá. Další hodinu jsem navštívila paralelku. Paní učitelka seděla za katedrou, děti neustále napomínala, poměrně často používala negativní stimulaci (Pepíček už zase neví, kde čteme). Děti z obou tříd se rozhodně naučily číst, psát a počítat. Žádné zřejmě neutrpělo trauma ze školy, ale všichni asi tušíme, ve které třídě bychom chtěly být žáky my. To postesknutí vyplývá z toho, že v našem školství nemají kantoři prostor, aby se chodili dívat do hodin svých kolegů. Nemyslím tím, aby je pak kopírovali, ale aby se vzájemně obohacovali o to, co ten druhý vymyslel, co se mu povedlo. Nám v poradně k tomu slouží např. různé kazuistické semináře a věřte, že to opravdu pomáhá.

Do prvních tříd chodím každý rok, tak k dalšímu poznatku přidám letošní zkušenost. Přišla jsem na hodinu psaní. Ale než děti vzaly do rukou tužky nebo ti zdatnější již pera (bylo to někdy začátkem listopadu), opakovaly si, jak se správně u psaní sedí, a jak se drží tužka (pero). Ale jak si to opakovaly! Čas od času ještě vidím ve třídách pomůcky, které visely ve škole za mě. Je to tak i s dívkou ve starobylé školní lavici, která na jednom obraze demonstruje správné sezení u praváka, na druhém u leváka. Ty obrazy si ze školy pamatuji, ale můj úchop pera tuším neovlivnil. To, co jsem viděla v listopadu, mě nadchlo. Paní učitelka se usadila na židli, hodila nohu přes nohu a zeptala se: Sedím správně? A třída freneticky zaburácela: neéééééé. Paní učitelka předvedla několik dalších nevhodných poloh a držení tužky. Děti vždy reagovaly správně. Nakonec přišla i správná ukázka. Paní učitelka pak děti obcházela a korigovala, co bylo třeba. Oceňuji používání takovýchto metod, alternativních metod, zpestření výuky, to nejdůležitější – podporování pozitivní motivace.

Již jsem zmiňovala, jak je úžasné, když můžu hovořit o klientovi s paní učitelkou, víceméně neformálně při návštěvě na škole. Samozřejmě k tomu mám souhlas rodiče a samozřejmě se to odehrává v kabinetě, ne před třídou. Ještě se i v této době najdou typy pedagogů, kteří ospravedlňují svůj návrh

na vyšetření v PPP slovy: „Víte, já učím 30 let, ale takovéhle hrozné dítě jsem ještě neměla (nenadané, s poruchou, neklidné, jinak jiné).“ Přiznávám se, že na učitele tohoto typu už mám svůj názor. Jsou přinejmenším vyhořelí, učí z povinnosti, nerespektují osobnosti dětí vyjma nadaných a klidných žáků, a mělo by jim být umožněno dělat do penze něco jiného. Proto mě nedávno zaujal téměř opačný postoj jedné paní učitelky. Řešila jsem v poradně s osmi-letým chlapcem a jeho rodiči změnu jména o kterou chlapec měl zájem.

Chlapec se chtěl jmenovat jako jeho nevlastní otec a nový sourozenec. Mluvil o tom i ve škole, protože se mu některé děti smály pro jeho jméno z říše zvířat (ale nepředstavujte si nic dramatického, třeba Kohout je taky takové jméno a koho dnes nejdřív napadne, že je to kur, než že je to výborný spisovatel). Domluvila jsem se mimo jiné s rodiči, že promluví i s paní učitelkou, právě proto, aby přístup byl jednotný (RŠP). S paní učitelkou jsem to probírala, znám ji už pár let, je to velmi empatická osoba. Rozloučily jsme se, já šla po chodbě pryč, ona do své třídy a najednou na mě volá: „Ale já mám šikovné děti, ony jsou bystré a rychle se vše učí.“ Následoval ještě další hovor, ve kterém jsem paní učitelku vlastně uklidňovala, že přece bylo správné, že tohoto chlapce do poradny poslala. V žádném případě to neznamená snad její nějaké selhání ale přesně naopak.

Nyní bych se s vámi chtěla podělit o dvě kazuistiky, které by měly ještě více přiblížit spolupráci RŠP. Budou to dva odlišné případy chlapců, jeden se šťastným koncem a jeden s koncem zatím otevřeným.

Marek je žákem 6. třídy, na vysvědčení už měl v pololetí nějaké čtyřky, a také má návrh na trojku z chování, protože se mu nasčítaly předchozí prohřešky. Nyní pohár přetekl tím, že po panu učiteli hodil houbou... Všimněte si zde prvního kroku: Škola, než jsem si chlapce s matkou pozvala, zavedla pravidelná týdenní setkání matka, žák a třídní učitel, kde se uplynulé období hodnotí z hlediska prospěchu i chování. Důležité je to, že se to děje bez ohledu na nějaké prohřešky, spíš to funguje jako prevence proti nim. Dítě ví, že se nic neutají ani neodsune a pedagog má prostor ocenit přinejmenším snahu.

Na vyšetření se dostavil zamračený až naštvaný kluk. Na mě se téměř nepo-díval, ale celkem ochotně odpovídal na moje dotazy. Vyptávala jsem se ho, co ho baví, jaké má kamarády, jak probíhají hodiny, při kterých nejvíc vyrušuje, prostě jsem mapovala situaci. Stále jsem cítila, že to není ono. Marek odpovídal, jak jsem už řekla dost ochotně, ale do závěru jsem si napsala, že nemá absolutně náhled na své chování, protože výpovědi ač byly otevřené, zněly až vychloubačně. „To oni mají problémy, já se chovám přeci normálně.“

Domluvili jsme se na dalším setkání, kde se více budeme věnovat prospěchu a možnostem jeho zlepšení. Zatím jsem Markovi poskytla jeden z návodů, jak

si osvojit vědomosti a sice tím, že nebude jen mechanicky něco memorovat, což ho ostatně nebaví, ale bude se snažit to naučit třeba matku.

Druhou návštěvu po třech týdnech musím popsat jako malý zázrak. Chlapec byl už v čekárně jako vyměněný, při mém příchodu hned vstával, udržoval oční kontakt, usmíval se, byl uvolněný. Naprosto racionálně mi vysvětloval, že vyrušovat a štvát učitele při hodině je pitomost, že tu potřebu už vůbec nemá a že nedostal od poslední návštěvy ani jednu poznámku. Přitom jeho řeč nepůsobila tak, že říká něco, co chci slyšet, ale jako řeč někoho, kdo zmoudřel a na něco v životě si přišel. Navíc matka v samostatném rozhovoru se mnou se slzami v očích vše potvrzovala a vše mi potvrdil i rozhovor s třídní učitelkou. Zázrak spočíval v tom, že se ve správný čas událo několik věcí současně. První bylo již zmíněné opatření školy, další byla první návštěva v poradně, která probíhala jako informativní rozhovor, bez testování, bez mentorování a od-suzování a v neposlední řadě to byla i podpora matky, která otevřeně sdílela s chlapcem jeho neúspěchy a radovala se z pozitivních změn.

Martin chodí do 8. třídy. Matka je podruhé vdaná, z tohoto manželství má čtyřletou dceru. Nevlastní otec se s Martinem nesblížil, jeho výchovné metody nesdílí ani matka. Matku jejich hostinní vztah trápí, ale rezignovala. V současné době atmosféru v rodině ovlivňuje velmi vážná nemoc babičky, na kterou jsou fixovaní matka i Martin.

Opakované návštěvy v poradně využívá ustýskaná, fyzicky i psychicky vyčerpaná matka k otevřeným výpovědím i odreagování pláčem. Martin je na čtyřkách, ač jeho schopnosti odpovídají dobrému průměru. Je bez zájmů i mimo učení. Ve škole pasivně sedí, neúspěchy v podobě špatných známek si ventiluje až hrubým chováním k matce. Hádají se, matka je pak z toho nešťastná, rezignuje, reaguje nedůsledně a vše se opakuje znovu. Domluva ohledně nastolení režimu nefunguje, zavedení doučování také ne, jsou tam jen neustálé lamentace, výčitky a podceňování. Zatím se podařilo pouze domluvit angažovanější přístup od třídního učitele, ale vše je běh na velmi dlouhou trať.

PhDr. Anna Krontorádová

Pedagogicko-psychologická poradna Praha

Hostivítova 5, 128 00 Praha 2

E-mail: ppp4@volny.cz

Počítač může být kamarád (ale také protivný nepřítel)

RADEK MACA

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Abstrakt: Příspěvek přibližuje možnosti využívání informačních technologií ve školách, nezaměřuje se ale pouze na používání počítačů v hodinách informatiky, ale v celkové koncepci vzdělávání. Dále popisuje možnosti financování informačních a komunikačních služeb ve škole a seznamuje se státní informační politikou ve vzdělávání.

Klíčová slova: informační technologie, informatika, školní vzdělávací program, státní informační politika

Abstract: The paper focuses at using the information technologies at schools not only at classes of informatics but in the education as such as well. It also describes possibilities of financing information and communication services at schools and brings overview about the National Strategy for ICT in Education.

Key words: information technologies, informatics, School Educational Programme, National Strategy for ICT

45

O CO VE ŠKOLÁCH JDE (NEBO BY ASPOŇ MĚLO JÍT)

Škola je instituce, ve která se snaží svým žákům či studentům na různých úrovních věku vštěpit něco ze základních dimenzí

- vzdělávání,
- jednání,
- soužití,
- praxe.

Podle terminologie nového školského zákona vybavit žáky klíčovými kompetencemi k:

- učení (i učení se),
- řešení problémů,
- komunikaci,
- spolupráci,
- soustavné pracovní činnosti.

Můžeme však také říci, že škola by měla významně přispět k formování názoru na okolní svět a to jak na úrovni základní báze poznatků, dovedností a činností, ale hlavně na úrovni jejich vzájemných vztahů a vazeb. Právě tento systém by měl být postupně budován přiměřeně věku studenta a měl by mu pak pomoci v celém dalším životě systematicky doplňovat do jeho „osobního“ znalostního systému další a další informace.

JAK SE ČLOVĚK UČÍ?

Na toto téma již bylo popsáno mnoho a mnoho stran textu. V různém věku, ale také v různých situacích, je dominantní jedna z uvedených forem, ve většině případů se však vhodně prolínají a doplňují.

Člověk se vzdělává:

- **prostřednictvím smyslů** (pozoruje, poslouchá, čichá, dotýká se, ochutnává věci)
- **prostřednictvím činností** (kreslí, mluví, zpívá, čte, píše, počítá, cvičí, ...)
- **prostřednictvím společnosti** (hraje si s někým, baví se s někým, pracuje s někým a pro někoho, komunikuje s někým a kvůli něčemu, ...)

Mezi nejčastější činnosti při vzdělávání nejen ve škole patří nebo by měly patřit **otázky** (co? proč? kdo? kdy? jak? za kolik? ...).

Přirozenou aktivitou všech lidí je **hledání odpovědí** na tyto a mnoho dalších otázek a to komunikací s jinými lidmi, samostatně a relativně snadno v uspořádaných zdrojích nebo obtížněji v neuspořádaných zdrojích.

Každou zjištěnou nebo nalezenou odpověď pak zpravidla **vyhodnotí a porovná ji** s vlastní dřívější zkušeností, s okolím, tedy se zkušeností svých nejbližších rodinných příslušníků, později spolužáků a obecně se zkušeností lidí případně odborníků.

Po tomto vyhodnocení si vytváří souvislosti, vazby se svými dříve nabytými informacemi, a tak vlastně původní data přetváří pomocí vztahů na informace, rozsáhlejší znalosti až k vytváření a celoživotnímu doplňování si osobního **znalostního systému**, který je ovlivňován a neustále konfrontován s celospolečenským systémem, tedy s praxí.

K ČEMU SLOUŽÍ POČÍTAČ

A proč se bavíme o počítačích? Přesněji bychom možná měli používat pojem pracovní stanice, neboť „počítačem“ může být nejen ta klasická „bedna“ pod stolem, ale také notebook, terminálová stanice, handheld, smartphone, ba dokonce i mobil. Je to totiž nástroj na práci s informacemi. Čím dále častěji se užívá zkratka ICT jako informační a komunikační technologie (Information and communication technology). Pro jednoduchost a také v souladu s ná-

zvem článku budu i nadále používat pojem počítač. Komerční firmy velmi rychle pochopily, že k udržení konkurenceschopnosti v tržní společnosti je nezbytné, aby jejich zaměstnanci (i šéfové) uměli co nejefektivněji získávat dostatek kvalitních informací, dokázali je správně a rychle analyzovat, na základě toho pak je vhodně použít jak pro rozvoj vlastní společnosti, tak i pro komunikaci s okolím.

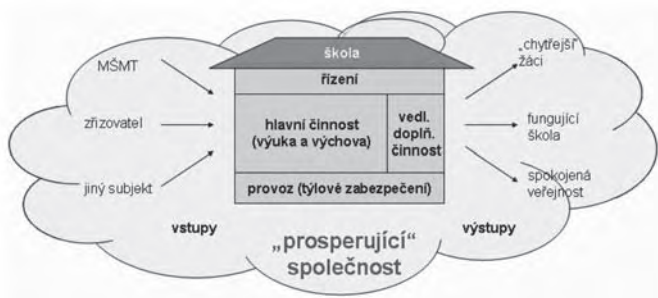
Takto to začíná fungovat v praktickém životě. Škola nemůže zůstat stranou, ba naopak. Škola by měla své žáky na tuto praxi připravit. To nelze jinak, než že pedagogové (i šéfové škol) budou na práci s informacemi běžně používat počítač. Ani o tom nemusí příliš učit, oni se žáci (ale i dospělí) učí nejlépe příkladem. Ale to je vám známá věc, téměř každý člověk měl nějakého učitele, na kterého s láskou vzpomíná, že ho hodně naučil, otevřel mu dveře do oboru, leckdy ho dokonce přitáhl na jeho současnou životní cestu ... a trůfám si říci, že to všechno byli zanícení fandové, kteří to prostě uměli a dennodenně to jaksi automaticky praktikovali.

VYUŽÍVÁNÍ POČÍTAČE VE ŠKOLE

Postavení školy ve společnosti

Počítač jednoznačně přináší novou úroveň práce s informacemi. Ve škole probíhá velké množství činností, na které se lze dívat několika úhly pohledu – procesního, vzdělávacího, personálního, finančního, bezpečnostního, apod. V řadě těchto činností lze POČÍTAČ efektivně využít. Především je však nutno tyto činnosti popsat, stanovit jejich výstupy, procesy realizace, kontrolní mechanismy, lidské, materiální a finanční zdroje a v neposlední řadě jejich postavení v celém systému života školy. Škola navíc nemůže být izolovanou soustavou, ale nedílnou součástí společenského života.

Jeden z náhledů na postavení školy ve společnosti ukazuje následující obrázek:

Počítače prorůstají do všech činností ve škole. Mohou efektivně pomáhat, ale také škodit. Záleží jen na nás, jak s nimi budeme umět pracovat. Je to podobné jako s ohněm, párou, elektřinou nebo vařičem, autem, pračkou...

Každá škola má ve svých hlavních cílech na určité úrovni připravit své děti, žáky, studenty na praktický život tak, aby se v něm jejich absolventi plnohodnotně uplatnili. Je tedy nezbytné, aby školy co nejpružněji reagovaly na požadavky trhu, ale přitom však systematicky budovaly ve svých žácích co nejširší komplexní názor na svět, aby je naučily nejen sumu poznatků, ale také se ve světě orientovat, zaujímat postoje a rozhodovat se. K tomu všemu musí umět pracovat s informacemi nejrozličnějšího druhu, tedy využívat služeb ICT a to ve všech oblastech života školy, tedy nejen při vzdělávání, ale i řízení, propagaci školy a administrativě školy. A to vyžaduje systematický přístup, který bez strategie či důkladného plánování integrace ICT do života školy nelze efektivně realizovat.

ICT kompetence učitele

Základem pro efektivní využívání informačních a komunikačních služeb je jejich znalost. V této souvislosti se hovoří o informační výchově, případně o informační gramotnosti. Pozvednutí informační gramotnosti bylo jedním z hlavních cílů koncepce Státní informační politiky ve vzdělávání (SIPVZ). Při realizaci tohoto úkolu jsme vycházeli z cílových požadavků – kompetencí v oblasti informačních a komunikačních služeb:

1. stádium – základy informační gramotnosti

základní principy a použití POČÍTAČE pro osobní rozvoj a potřeby, zvládnutí rozvoje dovedností žáků a učitele v kontextu s každodenními potřebami – SIPVZ realizováno prostřednictvím školení Z, P0.

2. stádium – aplikace ICT v jednotlivých předmětech

dovednosti ke stimulování žákovu učení, k řízení práce ve třídě, vedení žáků k vyhledávání, porovnávání a analýze informací apod. – v SIPVZ realizováno prostřednictvím školení volitelných modulů P.

3. stádium – infuze ICT napříč osnovami

dovednosti řídit prostředí školy a třídy, týmová práce s využitím ICT, projekty, schopnost analyzovat multimediální edukační prostředí, používání různých ICT prostředků ke komunikaci, spolupráce s kolegy, žáky a dalšími komunitami lidí i mimo školu – v SIPVZ realizováno prostřednictvím školení S, M ale také prostřednictvím realizace projektů SIPVZ.

4. stádium – ICT specializace

odborná spolupráce se specialisty na počítačové vědy, informatiku, teorie informace, participace na rozvoji těchto disciplín... v SIPVZ realizováno

prostřednictvím školení S a hlavně plnohodnotným vysokoškolským studiem informačních technologií a jejich aplikací.

Zdroj: UNESCO, Ed. T. van Weert, J. Anderson, 2002

Kde začít, aneb vztah plánu ICT a školního vzdělávacího programu (ŠVP)

Nový školský zákon č. 561/2004 přinesl kromě administrativních změn ve školském systému především změnu přístupu ve výuce. Od rigidně „shůry“ daných osnov k cílovým kompetencím, dlouhodobý **přechod od instruktivního ke konstruktivnímu způsobu výuky.**

Co si vynutilo tento docela radikální krok? Dalo by se zjednodušeně říci, že stále rychlejším tempem **rostoucí množství a dosah informací** (a to nejen díky počítačům). S tím souvisí i dále již neudržitelný obsah osnov, neboť nové poznatky se do nich prostě nevejdou. Současně stále větší potřeba profilace jednotlivých škol, každá chce nějak oslovit potenciální studenty a jejich rodiče a nabídnout jim „něco navíc“. Toto nejsou problémy jen České republiky, ale vzdělávacích systémů ve všech vyspělých demokratických zemích. Trh práce a s tím související požadavky na zaměstnance se mění velmi dynamicky, proto je třeba celý systém vzdělávání pozměnit tak, aby **absolventi získali během studia nejen dostatečnou sumu poznatků** v příslušném oboru, ale **aby byli schopni průběžně doplňovat své znalosti a dovednosti**, zjednodušeně řečeno, aby se naučili a zvykli si učit se celý život.

Nikdo soudný nemůže čekat „prokazatelné“ výsledky ihned, resp. za pár let. Každý zkušený kantor ví, že je potřeba si nejprve proučit celý cyklus výuky ve škole (např. fyziku ve všech ročnících v téže třídě), aby zjistil, co žáci v průběhu studia používají opakovaně, co jim činí problémy, jak si vytvářejí souvislosti apod. Teprve ve druhém cyklu dolaďuje svůj tematický plán, způsob výuky, posiluje obtížnější pasáže, častěji opakuje nosná témata, propojuje učivo s jinými předměty. Takže lze říci, že po druhém cyklu, tj. po 8 letech se z kantora eléva stává zralý pedagog, který dokáže daný předmět vykládat v patřičných souvislostech.

Nový školský zákon nastoluje nejen změny v jednotlivých předmětech, ale umožňuje komplexní změnu přístupu celému vzdělávacímu programu školy. Vyžaduje tedy minimálně stejné období pro „vychytání“ nedostatků v obsahu výuky, ale i ve formách výuky. Na základě zkušeností je třeba školní vzdělávací program každým rokem, či spíše každým měsícem velmi pečlivě monitorovat a veškeré připomínky zapisovat. Po prvním cyklu je třeba připomínky zapracovat, tedy program předělat a opět zkoušet jeho realizaci. Teprve třetí cyklus by mohl proběhnout tak, jak si mnozí „nadšenci“ představovali na začátku. Je to relativně dlouhá doba, ale jakékoliv dřívější pochvalné či odsuzující úsudky jsou předčasné.

Že by se při těchto opakovaných činnostech nedal použít počítač? **Jak vůbec souvisí plán ICT se ŠVP školy?** Podívejme se na to ze dvou pohledů:

a) pohled využití počítačů ve výuce

b) pohled využití počítačů ve škole

Jak již bylo zmíněno dříve, počítače jsou pouze nástroji na práci s informacemi. Než tedy budeme požadovat zajištění těchto služeb, je třeba si přesně definovat cíl výuky v jednotlivých předmětech, postup dosažení tohoto cíle a z toho pak vyplynou materiální, finanční a dovednostní, resp. znalostní požadavky na splnění tohoto cíle. Zjednodušeně řečeno, je to stejné jako např. s jinou didaktickou technikou, např. laboratorními váhami, videorekordérem či televizí. Když budeme potřebovat žákům promítnout film, musím vědět jaký, resp. kolik jich bude, jak to začlením do výuky a co k tomu budu potřebovat. Možná pak vystačí několik přístrojů na školu nebo rozvody videosignálu do celé školy nebo nějaké jiné řešení. Čili **materiální zabezpečení (a tedy i zabezpečení počítači) se odvíjí od obsahu výuky a ten je součástí ŠVP. Takže ICT plán by měl být integrální součástí ŠVP**, podobně jako vzdělávací plán, plán PO, BOZP, personální plán, finanční plán apod. Pokud se vám podaří všechny tyto plány zintegrovat do jednoho dokumentu, můžete pak např. pomocí výběrových filtrů (dotazů) nechat zobrazit tu ICT plán, tu plán PO apod.

50

Tím jsme se dostali ke druhému pohledu. počítače nejsou levné, protože nabízí velmi široké využití ve škole a to nejen v přímé výuce. Ač se to mnohdy nezdá, ale i na řízení školy se podílí všichni pedagogové. Ve škole existuje také jakási „firemní kultura“, která prosakuje i na veřejnost a dokresluje pohled na školu jako celek. A na tvorbě a stavu této kultury se podílí všichni bez rozdílu. Vytrhneme-li z kontextu např. jen akademii (ples) školy (či jinou veřejnou akci či projekt školy), je k jejímu uspořádání třeba nemalého nejen organizačního úsilí. Nelze očekávat, že to je práce jednoho člověka. Pro zdárný výsledek akce, a tedy úspěšnou reprezentaci školy, je třeba řadu věcí připravit předem, zrealizovat činnosti v daný čas co nejlépe to jde a nakonec poinformovat nepřítomné o akci. I v těchto „dalších“ nepovinných činnostech školy nám může být počítač kamarádem.

Když si uvědomíte, že nejen hlavní, ale i vedlejší doplňkovou činnost školy je třeba plánovat, řídit, administrovat, kontrolovat, pak **počítače mohou sehrát, přesněji řečeno měly by sehrát, významnou roli i na poli nevýukovém**. A jestli budou pomáhat či zavazet, neřku-li škodit, závisí na každém z nás.

Plán ICT ve škole

SIPVZ se zaměřovala dosud na základní hardwarové, softwarové a znalostní vybavení pedagogů pro potřeby vlastní výuky, resp. projektů. V další etapě je třeba se zamýšlet nad komplexním postavením počítačů ve škole. Proto se

řada ředitelů škol dívá na tzv. **ICT plán** jako na **strategický dokument**, nikoliv jako na nutný byrokratický „cár papíru“. Ještě před platností nového školského zákona diskutovali se svými pedagogy o jejich představě výuky, o cílech, obsahu, resp. formách výuky včetně jejich materiálních a znalostních požadavků mj. i v oblasti informačních a komunikačních služeb. **Do tvorby ICT plánu školy se tak zapojila většina pracovníků školy.** Počítače však hrály roli pouhého prostředku pro zpracování střednědobé vize školy.

Největší pozornost pedagogů byla pochopitelně věnována vlastní výuce. Ne všude však zvolili osvědčený postup realizace strategických cílů od analýzy aktuálního stavu, přes stanovení operačních dílčích cílů, volby procesů, nastavení kontrolních mechanismů k vlastní realizaci. Zde je třeba dodat, že ani ministerstvu se tento postup nepodařilo zcela dodržet. Mj. i proto nedopadají inspekční zprávy podle našich přání a efektivita využívání informačních a komunikačních služeb i přes zvyšující se procento nasazení počítačů ve výuce není stále uspokojivá. Největší znepokojení se však zračí na tvářích ředitelů, neboť veškerou techniku je třeba nejen zaplatit při nákupu, ale také udržovat v provozuschopném stavu a to stojí nemalé peníze. Jednak na náhradní díly či upgrade hardware či software, tak také mzdové prostředky na správce infrastruktury. **Pokud tedy nebudou počítače využívány častěji a efektivněji k tomu, k čemu jsou primárně určeny (k práci s informacemi), hrozí zastavení jejich provozu.**

Financovat něco, co se dostatečně nevyužívá, je neekonomické. MŠMT proto od roku 2005 podstatně rozšířilo nabídku vzdělávacích akcí zaměřených spíše na metodiku využívání počítačů ve výuce, přičemž současně podporuje evidenci všech výukových i metodických materiálů na evaluačním webu. Na tahu jsou nyní školy, resp. jejich zřizovatelé. Hlavní roli v této fázi hraje ředitel školy. Je na jeho rozhodnutí (i zodpovědnosti), jakou strategii zvolí, jaké spolupracovníky si vybere a jaké úkoly jim přidělí.

Hlavní postavy v integraci počítačů do života školy

Je zcela evidentní, že bychom byli rádi, aby byli všichni naši žáci informačně gramotní, aby tedy mohli umocnit svoji funkční gramotnost vhodným využíváním informačních a komunikačních služeb. Informační gramotnost se tedy pochopitelně musí týkat všech pedagogických pracovníků. Právě proto je nutné ve školách integraci počítačů věnovat zvýšenou pozornost a rozdělit úkoly, pravomoc i zodpovědnost několika spolupracovníkům.

Ředitel školy

je hlavním koordinátorem života školy, je tedy jeho hlavním úkolem plánování strategie školy, jednotlivých realizačních procesů, řízení lidí, za-

jišťování vhodných materiálních i finančních podmínek. Ke všem těmto činnostem může používat informační a komunikační služby a svým způsobem jde ostatním vzorem. Pochopitelně všechny tyto činnosti nerealizuje sám, ale vybírá si spolupracovníky. Ředitel školy je manažerem.

Učitel informatiky a výpočetní techniky

Podle stávajících kurikulárních dokumentů se od úrovně základního školství na většině škol učí předmět informatika, resp. výpočetní technika. Proto je dobré mít na tuto ryze pedagogickou činnost aprobovaného učitele. Žel i přes snahu vysokých škol je těchto učitelů ve školách málo. Touto činností jsou tedy zpravidla pověřeni jiní pedagogové – počítačová fanoušková. Tento pedagog by měl především v rámci odborného předmětu naplnit u svých žáků všechny očekávané výstupy stanovených rámcovými vzdělávacími programy v oblasti Informační a komunikační technologie.

ICT koordinátor-metodik

Role ICT koordinátora metodika je zmiňována již od počátku realizace SIP-VZ, leč až s platností nového školského zákona, resp. vyhlášky č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP), získává tento pracovník legislativní zázemí. Obsah jeho činnosti je popsán ve standardech pro udělování akreditací DVPP zveřejněných např. na internetových stránkách MŠMT. Jedná se o specializovanou pedagogickou činnost, měl by ji tedy vykonávat pedagogický pracovník. Pro tyto lidi existovaly spíše jen dílčí vzdělávací semináře v rámci DVPP, teprve od školního roku 2005/2006 se objevily komplexní akreditované akce.

Správce školní infrastruktury

Postupně se ve škole hromadí velké množství didaktické techniky. Proto by bylo vhodné se o tuto techniku také starat. Podobně jako se starají uklízečky resp. školník o údržbu majetku školy, měl by existovat „školník didaktické techniky“. Zúžíme-li jeho činnost na informační a komunikační technologie, pak hovoříme o správci sítě. Jeho náplní práce by měla být starost o hardware, instalaci pedagogicky požadovaného software a správa, resp. přístup k datům. Z pohledu zařazení se tedy jedná o provozního pracovníka. Pro správce sítě existuje velké množství školení jak u komerčních firem, tak také v oblasti DVPP.

Pochopitelně, že lze jednotlivé role kumulovat a „obsadit“ jednou osobou. V takovém případě je však třeba dbát na to, aby dotyčná osoba vedle plnění těchto povinností měla čas i učit a najíst se... Některé činnosti lze případně realizovat jako externí služby.

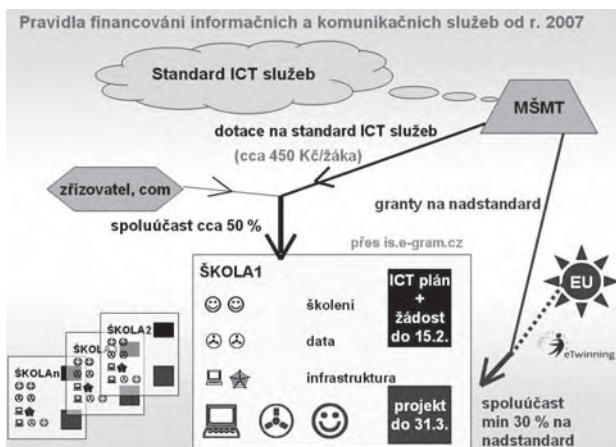
Možnosti financování informačních a komunikačních služeb ve škole

Předpokládejme, že se vám podařilo vytvořit společnou vizi školy, stanovit i základní personální obsazení těch nejdůležitějších činností ve škole. Nastává tedy období realizace našich plánů. Nyní se začne ukazovat, jestli jsou sestavené plány životaschopné, jestli je vůbec lze realizovat a pokud ano, co jejich realizace našim žákům přinese.

Prvním prubířským kamenem realizace je zajištění finančních zdrojů. Říká se, že peněz je vždy málo, že je nutné řadu aktivit financovat z více zdrojů. V oblasti SIPVZ vláda přislíbila školám v usnesení č. 792/2004 uvolnit od roku 2007 každoročně na informační a komunikační služby 1 miliardu Kč. Tato miliarda však nemůže pokrýt všechny náklady spojené s infrastrukturou, digitálními výukovými materiály či s tím spojeným vzděláváním. Pokud se shodneme na tom, že roční hrubé náklady na jedno pracovní místo (stanici) jsou ve výši 10 000 Kč, pak 1 miliarda stačí na průběžnou obnovu cca 100 000 ks pracovních míst. Na konci roku 2005 však bylo ve školách přes 200 000 ks počítačů, téměř 8 000 dataprojektorů, téměř 1000 interaktivních tabulí. Zamyslíme-li se nad těmito čísly z ekonomického hlediska, pak stát říká, že finančně přispěje na průměrnou školu s 500 žáky pošle finanční prostředky na vybavení a provoz 1 počítačové učebny s 15 pracovními stanicemi, 7 odborných pracoven s jednou pracovní stanicí včetně prezentačního zařízení a 6 pracovních stanic pro mimo vyučovací práci pedagogů, resp. žáků. Veškeré další vybavení bude potřeba, aby si škola zajistila z jiných zdrojů.

Rozpis finančních prostředků od státu je již dva roky téměř stejný a v principu by se na něm nemělo nic měnit.

Schéma toku finančních prostředků je znázorněno na následujícím obrázku.

Konkrétní postupy, resp. pravidla jsou upřesňována v metodických pokynech MŠMT, resp. rozvojových programech MŠMT a tyto jsou publikovány vždy ve stávajícím roce na rok následující. Žádosti o finanční prostředky se podávají prostřednictvím informačního systému do poloviny února v případě standardu, resp. do konce března u nadstandardu.

Další finanční zdroje je třeba hledat u zřizovatele, sponzorů, z různých regionálních grantů nebo z evropských projektů. Jedním z center evropských projektů, kde lze hledat pomoc, je Národní agentura Socrates (www.socrates.cz). Někomu mohou přinést zajímavé informace webové stránky na adrese www.fundraising.cz, na kterých je řada informací o strategii získávání finančních prostředků.

INFORMATORIUM O STÁTNÍ INFORMAČNÍ POLITICE VE VZDĚLÁVÁNÍ (SIPVZ)

Informační systém SIPVZ

Od školního roku 2002/2003 poskytuje MŠMT všem zájemcům z řad pedagogické i nepedagogické veřejnosti informace o realizaci SIPVZ prostřednictvím zpravodajského webu na adrese www.e-gram.cz. V jednotlivých rubrikách jsou průběžně publikovány jednak zásadní materiály – metodické pokyny či rozvojové programy, jednak informace o jednotlivých programech – informační gramotnost, výukové zdroje, infrastruktura.

Od roku 2003 byl tento web rozšířen o tzv. evaluační web <http://web26.e-gram.cz>, na kterém byly zpočátku soustřeďovány informace o výukových programech komerčních firem, od školního roku 2005/2006 pak také informace o drobnějších výukových objektech pocházejících z tvůrčí dílny pedagogů.

Během realizace SIPVZ vznikla celá řada pracovních skupin jak v oblasti ICT vzdělávání (téměř 800 školicích středisek), tak i projektů (přes 600 škol). Pro účely evidence těchto subjektů byly budovány dílčí evidence, které se v roce 2005 sloučily do jednotného informačního systému. Celý systém byl ještě rozšířen o dotační a kontrolní systém, takže na adrese <http://is.e-gram.cz> lze najít, případně filtrovat všechny aktivní subjekty v síti škol, které se nějak zapojily do SIPVZ.

Střednědobé cíle SIPVZ

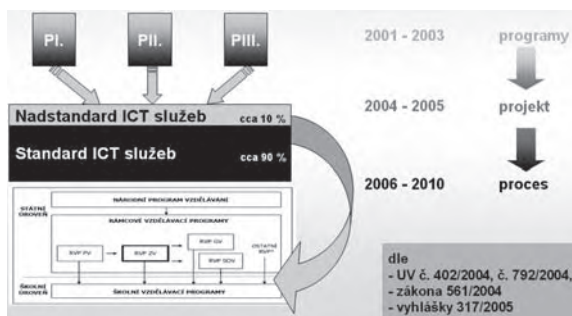
V České republice se snažíme v rámci realizace SIPVZ naplnit řadu cílů, které podmiňují rozšiřování informační gramotnosti občanů:

1. Zvýšení dostupnosti ICT služeb
 - školám,
 - veřejnosti.

2. Podpora vytvoření odpovídající nabídky výuky s využitím ICT
 - elektronické výukové materiály (výukové objekty, metodické materiály, e-kurzy),
 - dobré příklady jejich použití.
3. Rozvoj informační gramotnosti (IG) občanů
 - při elektronické komunikaci se školou,
 - při elektronické komunikaci s úřady.
4. V rámci IG zvýšení důvěry občanů
 - k elektronickému obsahu,
 - ke informačním a komunikačním službám.
5. Koordinace aktivit jednotlivých resortů v oblasti využívání informačních a komunikačních služeb
 - MI,
 - MK,
 - MPSV.

Všechny tyto cíle jsou průběžně rozpracovávány v usneseních vlády (UV) do konkrétních úkolů na jednotlivá léta.

Vývoj realizace SIPVZ můžeme charakterizovat následujícím schématem:

Zpočátku byly realizovány tři víceméně samostatné programy PI – informační gramotnost, PII – výukový software a informační zdroje, PIII – infrastruktura. Každý z těchto programů měl svou metodiku a plán realizace. Od roku 2004 začala transformace těchto programů do projektů zajišťování standardních, resp. nadstandardních informačních a komunikačních služeb. Hledali jsme společné prvky jednotlivých programů tak, aby se navzájem doplňovaly. Počet metodických pokynů se snižoval a všechny programy byly postupně propojovány. Od školního roku 2005/2006 v souvislosti s platností nového školského zákona jsou téměř veškeré aktivity odboru SIPVZ směřovány k dlouhodobému procesu integrace informačních a komunikačních služeb do

výuky běžných předmětů a v širším slova smyslu do běžného života školy. Přitom je však třeba odlišit jak jednotlivé činnosti ve škole, tak z toho vyplývající role zodpovědných osob. Dle výše použité klasifikace stádií informační gramotnosti se tedy jedná o naplňování 3. a 4. úrovně informační gramotnosti.

ZÁVĚR

Začátek nového tisíciletí je často spojován s termíny znalostní a dovednostní společnost, globální svět, informační dálnice apod. Neustále roste množství a dostupnost informací, současně však také roste cena uspořádaných informací představujících využitelnou znalost. V komerčním sektoru se začínají prosazovat čím dál více firmy, které se dokáží v rostoucím množství informací nejlépe orientovat. Již více než 10 let koncipují odborníci v oblasti vzdělávacích systémů novou filosofii celoživotního vzdělávání. Dále „nafukovat“ osnovy není únosné, proto se jeví jako východisko soustředit se na cílové znalosti, dovednosti, postoje. Nejprve byly formulovány tzv. klíčové kompetence, ty pak byly rozpracovány do cílových požadavků a očekávání v jednotlivých vzdělávacích oblastech. Smyslem nové koncepce školství tedy není odhodit všechny dosavadní postupy, ale hledat v obsahu výuky ty nejdůležitější principy, témata, souvislosti, které vedou k osvojení cílových požadavků. Cíle jsou definovány národním kurikulem, jako zdrojové informace a sdílené znalosti však mohou sloužit nejen schválené učebnice v tištěné podobě (jako hlavní zdroj uspořádaných informací však stále musí existovat), ale také digitální zdroje přístupné např. z internetu, výukových programů, médií či jiných zdrojů.

V oblasti SIPVZ tedy jde o to, nabídnout velké a stále se rozšiřující množství zkušeností, elektronických výukových a metodických materiálů co největšímu počtu pedagogů a studentů. Ne všechny vznikající materiály jsou však ve výuce na daném druhu školy vhodné, někdy dokonce použitelné, proto by měla existovat možnost materiálů hodnotit – evaluovat, nikoliv však cenzurovat.

Druhou oblastí, která by měla být v souvislosti s rostoucím počtem výukových materiálů podporována, je možnost dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a to jak prezenční, tak distanční s využitím informačních a komunikačních služeb. Pokud nebudou pedagogové o těchto materiálech vědět, diskutovat o nich, vyměňovat si názory a podněcovat tak jejich autory k vylepšování a přizpůsobování výuce, budou se v tomto množství informací sami ztrácet a jejich žáci také. Nelze se domnívat, že ICT toto zmůžou za nás. SIPVZ již dávno není o infrastruktuře, ale o informacích a přístupu k nim. Vhodná infrastruktura je pouze nástrojem pro práci s informacemi. Využívání a s tím související i pořizování ICT musí být velmi těsně spjato s cílem, tedy s jakými

informacemi budeme pracovat a co s nimi budeme činit. V nemálo případech přijdeme na to, že řada situací a úloh se dá nejlépe vyřešit s využitím zdravého selského rozumu.

Úlohou škol a ředitelů jako jejich vůdčích reprezentantů v novém vzdělávacím systému je umožnit jak pedagogům, tak i jejich žákům nejen pasivní, ale především aktivní přístup k alternativním digitálním zdrojům. Podporovat jejich aktivity tak, aby se zapojili třeba do jejich tvorby, častěji však vyhledávání a evaluaci, aby je sdíleli se svými kolegy a společně v týmové spolupráci realizovali cíle stanovené ve školním vzdělávacím programu. Jejich žáci a studenti budou vidět a na vlastní kůži nezřídka zakusí tu radost z objevování a prezentace nalezeného. Stará pravda říká, že pedagog naučí nejvíce vlastním příkladem. A to nejen sebe, ale i své kolegy a vlastní žáky.

Pokud se nám toto alespoň částečně podaří, pak i naši žáci budou lépe připraveni na další život a celoživotní vzdělávání. V rychle se vyvíjejícím a měnícím se světě pak doufejme naleznou vhodné uplatnění.

Radek Maca
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Karmelitská 7, 118 12 Praha 1
E-mail: radek.maca@msmt.cz

Modifikace přístupů ke vzdělávání a testování dětí

VÁCLAV MERTIN

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
a Pražská pedagogicko-psychologická poradna

Abstrakt: Příspěvek přibližuje problematiku modifikace přístupů ke vzdělávání a testování dětí. Lze uvažovat o řadě směrů podporujících individualizaci. Příspěvek poukazuje na nezbytnost přistupovat k jedincům s ohledem na jejich schopnosti nebo omezení. Jedna z oblastí, kde by měly být zohledněny rozdílnosti žáků je bezesporu testování.

Klíčová slova: individualizace, modifikace podmínek, testování, vzdělávání

58

Abstract: The paper focuses on the problematic of modification of approaches in education and testing of pupils. Various directions supporting individualization could be considered. The paper emphasizes the importance of approaches respecting the abilities and limitations of an individual. One of the areas where differences among pupils should be taken into account are testing procedures.

Key words: individualization, modification of conditions, testing procedures, education

ÚVOD

Modifikace přístupů ke vzdělávání a testování jednotlivých dětí souvisí s naším celkovým přístupem ke vzdělávání, zejména s ochotou individualizovat.

Vedoucím motivem vzdělávacího přístupu školy, jak ho stále ještě známe, je že dítě se musí přizpůsobit požadavkům školy. Často zcela bez ohledu na předpoklady, vývojové možnosti, rodinné zázemí apod. Je úplně jedno, jestli jde o jednotnou školu, nebo jestli existuje víc vzdělávacích programů. Myšlenková východiska zůstávají prakticky stále stejná. K zajištění stejnosti používáme nejrůznější opatření. Prvním typických příkladem je zjišťování školní zralosti a následující odklady školní docházky. Až 25 % populace šestiletých dětí nenastupuje do první třídy v zákonném termínu, protože prý nejsou připravené na požadavky základní školy. Během roku odkladu dozrají, vyrovnají dílčí nedostatky a tak se lépe přizpůsobí nárokům školy. Domyšleno ad ab-

surdum by tak patrně ještě více byly na požadavky první třídy připraveny děti devítileté nebo starší. Necháváme opakovat ročník žáky, kterým nejde některý předmět. Vůbec nebereme v potaz úroveň fyzického a sociálního vývoje, ani to, že dítě opakuje i ty předměty, ve kterých dosáhlo alespoň dostatečné výsledky. Do poradenských institucí docházejí děti, které mají problémy a u nichž školy i rodiče očekávají, že je dokážeme změnit natolik, že se dobře přizpůsobí jednotným požadavkům školy.

Při vzdělávání přitom vycházíme z předpokladu, že všechny děti by se v období základního vzdělávání měly učit všechno, potažmo naučit všechno. V prvních letech vzdělávání absolutně veškerou látku, v pozdějších letech dovolujeme větší diferenciaci a individualizaci. Tento přístup má logiku. Přejeme si zprostředkovat poznání, které nashromáždilo lidstvo, chceme předat kulturu, ve které dítě žije a vyrůstá. Přestože víme, že ve škole nelze předat všechno, příliš nediskutujeme o tom, co by mělo tvořit obsah tohoto předávání. Víím, že je to složité a že máme různé názory. Který názor je správný? Odborný pedagogický, psychologický nebo rodičovský? Stále zapomínáme na to, že vzdělávání je veřejná služba a k jejímu naplnění je zapotřebí smlouva mezi objednateli a poskytovateli služeb. České školství se pořád ještě chová jako kadeřník, ke kterému přijde zákazník s jednoduchou objednávkou ostříhat nakrátko a on mu udělá melír, protože on se rozhodl, že je to pro zákazníka vhodnější.

Jak jsem již uvedl, s následky neúspěšných pokusů o unifikaci se setkávám v poradně. Ne všichni rodiče a jejich děti mají v životě stejné cíle. My se jim ve škole snažíme vnutit prakticky jeden cíl. Ke stejným nebo podobným cílům vedou různé cesty. My se jim snažíme vnutit prakticky jednu cestu. Za naplnění cíle i za volbu cesty jsou odpovědní rodiče a později v dospělosti samotný jedinec. Jestliže kluk miluje přírodu, dosahuje v této oblasti výborné výsledky, táta je lesák, strejda je lesák, děda byl lesák, všichni v rodině, včetně chlapce, akceptují, že i on se vydá tímto směrem, tak proč mu tvrdošíjně komplikovat život menšími úspěchy a zájmem v pravopisu, literatuře?

Jak se tento princip, který nutně vede k hromadnosti, stejnosti, nepochybně i k určitému „glajchšaltování“, slučuje s psychologickým pohledem na člověka, podle kterého je každý neopakovatelné jedinečné individuum, s jedinečným uzpůsobením předpokladů a vývojových možností, jedinečného tempa vývoje, vyrůstající v jedinečných podmínkách, a tedy s jedinečným vývojem? Je pravda, že většina z nás má schopnost bez větších problémů a škod přizpůsobit se různým podmínkám. Alespoň pokud se tyto podmínky pohybují v určitých mezích. I tak je ovšem otázka, jestli i tímto bezproblémovým přizpůsobením nedochází ke ztrátám.

Zatím stále vycházíme z toho, že hromadnost, jednotný přístup k jedinci je správný, zatímco uznání a respekt k jedinečnosti je jakousi výjimkou, ano-

má-li, nepříjemnou komplikací, něčím, co musíme velmi důkladně posoudit a teprve následně případně povolit. Různost je pro nás obtížně přijatelná. *Co by tomu řekli ostatní, kdybychom k jednomu žákovi přistupovali jinak než k ostatním? Já měřím všem žákům stejně.* Někdy si vypomáháme tím, že jedinečnost, odlišnost označujeme za poruchu, patologii. Když je někdo nemocný, tak máme šanci přistupovat k němu jinak. Všimněte si, jak narůstá počet jedinců se specifickými poruchami učení a chování. Jde o kategorii, která je velice obtížně uchopitelná, takže se do ní schovávají nejrůznější vzdělávací problémy, které vyžadují odlišný přístup. Diagnóza specifická porucha učení nabízí jistou ochranu učitelů i žákovi.

Rádi mluvíme o přednostech školského systému. Naproti tomu nedostatečně analyzujeme ztráty, které vznikají jedinci i společnosti, když při vzdělávání nerespektujeme jedinečnost individuálního vývoje. Vzděláváme ho pak neefektivně, plýtváme jeho časem, energií, motivací. Místo, aby společnost vracel, aby dál rozvíjel její hmotné i duchovní bohatství, abychom se báli, kde nás v dospívání nebo v dospělosti kvůli pár korunám přepadne, nebo alespoň finančně doplácíme na to, že nemá zaměstnání. Osobně jsem přesvědčený, že hlubší diferenciaci, individualizaci vzdělávání, uznání jedinečnosti může posunout efektivitu vzdělávání ale i kvalitu života.

1. Existuje zcela základní učivo, znalosti a dovednosti, bez kterých jedinec nemůže pokračovat v dalším vzdělávání a ani při osvojování specifických profesních znalostí a dovedností. Tyto základní znalosti a dovednosti potřebuje k tomu, aby přežil a aby se začlenil do společnosti. K některým se vzdělávací systém hlásí, k jiným nikoliv. Čím je dítě mladší, tím víc poznatků patří do tohoto nezbytného základu.

Jedinec musí dobře zvládnout například trivium. Ke splnění vzdělávacích a posléze i životních požadavků musí umět dobře číst s porozuměním. Bylo by dobré, kdyby ještě uměl kriticky posoudit obsah přečteného. Podle vyjádření samotných učitelů, řada dětí nezvládá na druhém stupni, případně na střední škole, požadavky školy na kvalitu (a kvantitu) čtenářských dovedností. Z toho vyvozují, že v této oblasti škola neplní funkci, kvůli které je zřizována. Škola by měla učit jedince číst tak dlouho, dokud ho číst nenaučí. Diferencovat lze v intenzitě podpory a v čase, který je věnovaný vytvoření dovednosti – škola musí připustit, že některé děti čtou již v první třídě, zatímco jiným tato dovednost činí problémy ještě o tři, čtyři roky později. Zatím se naplnění tohoto nezpochybnitelného požadavku v oblasti trivie vyhýbáme (bráníme) právě diagnózami specifické poruchy učení. Tyto poruchy přece způsobují, že dítě se nemůže naučit číst, psát a počítat! Jenže ono tyto dovednosti ke svému rozvoji potřebuje.

2. Dále jsou důležité poznatky potřebné pro další vzdělávání. Zde už to je složitější. Nikdo nezná dobře cestu, kterou se jedinec vydá, takže vlastně množství poznatků jedinec nikdy nepoužije a jsou tedy zbytečné. Respektujeme tedy, že bude existovat určitá redundance. Diferencovat lze na základě aktuální výkonnosti. Nemá valnou cenu zjišťovat předpoklady. Čím obecnější poznatky vzdělávání zprostředkuje, tím větší jednotnost lze akceptovat? U specifických poznatků je možné diferencovat více.
3. Vzdělávání by mělo zprostředkovat zkušenosti, zážitky, prožitky, které umožní dítěti, aby se vyznalo v tomto světě, v lidech kolem sebe, aby s těmito lidmi dokázalo mluvit, spolupracovat, směřovat ke společným cílům. Jde například o komunikační dovednosti, sociální dovednosti, sebezpoznání. Zde nemusíme trvat na naučení, znalosti, reprodukci. Dovednosti v těchto oblastech bychom měli nabízet všem dětem, všechny učit, ale netrvat na naučení.

Někdy máme pocit, že když se každému dostane jedinečného přístupu tak spolu nebudeme moci žít, rozpadne se společná kultura, každý bude sdílet jiné hodnoty, bude mít jiné představy o tom, co je dobré. Je otázka, jestli právě to zprostředkuje školský systém. Stejně fakticky každé dítě vyrůstá v jedinečných podmínkách, přístup každé rodiny se liší od jiné od narození dítěte. Možná počátku velmi málo, nicméně rozdíly v rozvoji dětí v šesti letech jsou obrovské. Máme tendenci vykládat odlišnými schopnostmi a tempem vývoje (např. kluci a holky), jenže přístupy jsou sociálního prostředí jsou jedinečné.

Předcházející úvahy byly víc zaměřeny na výuku žáka. V případě, že zjišťujeme, diagnostikujeme, ověřujeme vzdělávací výsledky, stojíme před stejným problémem. Také tradiční psychologická i pedagogická diagnostika si velmi libují v porovnávání výkonu konkrétního jedince s výsledky ostatních. Přitom nás zajímá cesta, po které jde ve svém životě konkrétní jedinec, zajímají nás jeho konkrétní možnosti zlepšování, výkonnost ve vztahu k požadavkům života. Při tomto pohledu nám nejsou nic platné výsledky vztahující se k výsledkům ostatních jedinců, ale pouze individuální srovnávání. Máme-li dospět ke spolehlivým a platným výsledkům, použitelným při vzdělávání konkrétního dítěte, musíme individualizovat, tedy přizpůsobovat i testování limitům jedince.

V následujících řádcích se budu věnovat právě modifikacím testování, tedy zejména zjišťování dovedností. Zde už v českém školství máme některé zkušenosti. Pozvolna jsme ochotni akceptovat některé modifikace.

Dnešní přístup ke vzdělávání prosazuje zapojení všech jedinců do všech aktivit. Míra i forma tohoto zapojení je dána jedinečnými charakteristikami

žáků. Tento přístup se týká nejen samotné výuky, ale i psychologické a pedagogické diagnostiky i zjišťování vzdělávacích výsledků.

Psychologické testování respektující tradiční psychometrické požadavky se liší od klinické nebo dynamické diagnostiky mj. tím, že způsob administrace i vyhodnocení testu jsou pro všechny probandy stejné. Tyto požadavky platí pochopitelně i pro mnohé druhy pedagogického či speciálně-pedagogického testování (didaktické testy, testy použité při přijímacích zkouškách, u maturity apod.). Snažíme se vyloučit vliv takových proměnných jako jsou např. sympatie či antipatie k probandovi, nálada testátora, subjektivní zhodnocení nejvhodnějšího znění instrukce, proměnlivé posuzování správnosti jednotlivých řešení atd. Je pravda, že nebereme v potaz mnoho dalších proměnných, které nepochybně rovněž mohou nekontrolovaným způsobem ovlivnit výsledky testu, jako jsou např. odlišnosti v denním rytmu probanda, jeho aktuální vyladění, unavitelnost, učební styl, způsob prezentace testu atd. Pokud by tyto charakteristiky byly u konkrétního jedince výrazně odlišné od běžné populace, měli bychom je správně zohlednit při testování.

Některé výrazné charakteristiky probanda však v potaz bereme. Dnes již pokládáme vcelku za samozřejmé, že při testování (zkoušení) schopností, znalostí, dovedností zohledňujeme specifická omezení dětí se zdravotním postižením. Zvětšujeme jim velikost písma testu, dovolujeme použít počítač, případně speciální pomůcky k zápisu odpovědí, prodlužujeme dobu, kterou mají na splnění testu, poskytujeme jim asistenta, který manipuluje s testy, čte úkoly a zaznamenává odpovědi... Modifikace jsou připraveny pro maturitní zkoušku, používáme je při přijímacím řízení snad na střední a určitě i na některé vysoké školy.

Existuje samozřejmě alternativa tohoto přístupu: nelámat si hlavu s případnými modifikacemi a odpustit dětem se speciálními vzdělávacími potřebami některé části zkoušení, některé úkoly, mechanicky jim přilepšit (místo pětky dát čtyřku). Někdy je tento přístup srozumitelný, protože úkol je takové povahy, že úpravy nejsou možné nebo je nedokážeme realizovat. Důvody pro tento způsob uvažování jsou evidentní: žáci se speciálními vzdělávacími potřebami dosahují častěji horší výsledky, takže zejména při jejich vyšším zastoupení ve třídě či ve škole mohou výrazněji snížit průměrné výsledky. Proto také některá zahraniční šetření zjistila, že školy mají tendenci výsledky těchto žáků nezačleňovat do statistik a výkazů. Modifikace vyžadují od učitele zamyšlení a práci navíc.

Všeobecně však vítězí názor, že jedinci se speciálními vzdělávacími potřebami by se měli účastnit všech aktivit jako ostatní v maximální možné míře, kterou jim dovolují jejich zdravotní či psychická specifika. Platí to i pro testování.

Velmi často bezmyšlenkovitě používáme v této souvislosti slovo **ÚLEVY**, někdy i **zvýhodnění**. Jestliže probandovi například přidáme čas, tak soudíme, že je to pro něj výhoda oproti běžným probandům, kteří musí úkoly vyřešit ve standardním časovém limitu. S tímto názorem se můžeme setkat i v odborné literatuře (např. Sireci et al., 2003). Objevují se otázky, zda výsledky testu získané na základě nestandardní testové administrace mají stejný význam jako výsledky získané standardně, nebo zda modifikace testu přispívají k validnějším interpretacím testových výsledků pro konkrétní skupiny studentů (Sireci et al., 2003).

Jenže **smysl ÚPRAV (MODIFIKACÍ)** podmínek spočívá v tom, že se pokoušíme odstranit irelevantní zdroje rozdílných výsledků, respektive takové zdroje chyby měření, které jsou způsobené postižením (poruchou). Podstatné tedy je, že **každá úprava podmínek by měla odstranit alespoň jeden zdroj variance výsledků, který není podstatný pro zjišťovaný konstrukt (tzv. construct-irrelevant variance)**. Jinak řečeno, snažíme se uspořádat podmínky tak, abychom zjistili spíše schopnosti než neschopnosti. Jestliže probandovi nepovolíme validní přizpůsobení podmínek, zabráníme mu, aby projevil své kompetence ve zjišťované oblasti.

Jestliže zkoušíme například matematické dovednosti, měli bychom zajistit, aby si dítě dokázalo text přečíst a pochopit sdělení a následně by mělo prokázat, že umí počítat. Pokud nezajistíme splnění uvedených dvou podmínek, zjistili jsme možná úroveň čtenářských dovedností, ale rozhodně ne matematických. V tomto případě pokládáme za legitimní, když dítěti umožníme přístup k informacím obsaženým v příkladu např. tím, že mu zadání přečteme. Můžeme mu také prodloužit časový limit na vypracování testu. Tím mu ovšem neulevujeme, jen mu dovolujeme, aby fakticky prokázalo, jak umí počítat. Ve výzkumech se ukazuje, že schopnost číst nepřispívá u běžných probandů k varianci výsledků v matematickém testu.

Každá úprava by měla přinést efekt skupině postižených a ne intaktních anebo jinak postižených. Jestliže totiž určitá úprava (např. prodloužení času) přinese efekt jak skupině intaktních, tak postižených, tak pokud přizpůsobíme podmínky pouze skupině postižených, bude se jednat se o neférovou výhodu pro postižené (Fletcher, Francis et al., 2006). Tento požadavek je zachycen v tzv. **interakční hypotéze** (interaction hypothesis), podle které jakákoliv úprava zkoušky je validní, jestliže z ní **profitují pouze jedinci s poruchou a nikoli jedinci bez poruchy**.

Nestačí se domnívat na základě zdravého rozumu, že testová modifikace splňuje tyto požadavky, ale je třeba je empiricky prokázat. Zatím však je takových údajů k dispozici poměrně málo (Fletcher, Francis et al., 2006) a navíc je obtížné vyznat se v jejich rozporuplnosti. Například v matematice existují data týkající

se pouze modifikace délky času na splnění testu a využití ústní prezentace (Maccini, Gagnon, 2006). Fuchs et al. (2006) zjistili zlepšení v matematických testech u žáků, kteří byli nedostateční ve čtení, ale bez problémů v matematice, když jim byly příklady čteny. Fletcher, Francis et al. (2006) zkoumali efekt přizpůsobení testů u studentů s poruchami čtení. Zmiňují dosavadní zjištění, která například v případě prodloužení času u testů čtenářských dovedností (pochoptitelně nejde využít u testů zjišťujících rychlost čtení) vykazují efekt 0.37 standardní odchylky u žáků s poruchami čtení, nicméně jen nepatrně nižší u žáků bez poruch učení (0.30 standardní odchylky). Podobně hlasité čtení instrukcí nebo pasáží u testu měřícího čtenářské schopnosti zlepšuje výkony u žáků intaktních i s poruchami čtení (Fletcher, Francis et al., 2006). Fuchs et al. (2000) zjistili že v testech čtenářských dovedností nerozlišuje mezi žáky s poruchami učení a intaktními přidáním čas ani větší písmo. Naproti tomu skutečnost, že si proband mohl číst zadání nahlas způsobila efekt pouze u žáků s poruchami učení.

V souvislosti s přizpůsobením testování je zajímavý poznatek, že jedinci s tělesným nebo smyslovým postižením nevyvolávají velké kontroverze. Největší problém představují ti, kteří mají diagnózu specifické poruchy učení a chování (Ranseen, 1998). Před rokem 1990 žádalo o modifikace při zkouškách soudních čekatelů v Kalifornii přibližně 1 % zkoušených z důvodu postižení, zatímco v roce 1996 to již bylo přibližně 6 %. Veškerý nárůst byl způsoben jedinci s poruchami učení a s ADHD (Ranseen, 1998).

Neúměrně shovívavý přístup k modifikacím testování u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami zlepšuje individuální nebo skupinové výsledky, což však následně snižuje tlak na učitele i na samotné žáky, aby usilovně pracovali na odstranění nebo zmírnění potíží.

Je zajímavé zjistit, jak různí učitelé využívají modifikace při zjišťování znalostí a dovedností u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Schumm et al. (1995) zjistili, že běžní učitelé používají méně modifikací při testování než speciální pedagogové. Podobně Maccini a Gagnon (2006) zjistili, že při výuce matematiky speciální pedagogové významně víc využívají doporučené modifikace postupů než aprobovaní učitelé matematiky. V tomto výzkumu speciální pedagogové naopak uváděli menší dovednosti vyučovat matematiku než učitelé matematiky. Tento výzkum poukazuje na to, jak je důležitá spolupráce učitelů jednotlivých předmětů a speciálních pedagogů.

ZÁVĚR

Jestliže hledáme možnosti větší efektivity školství, pak výraznější individualizace nabízí vynikající možnost. Lze uvažovat o řadě směrů podporujících individualizaci. Zcela určitě je žádoucí zlepšovat podmínky ve školském systému. Například opět se zvyšující průměrný počet dětí ve třídách jednoznačně zhor-

šuje možnosti individualizace. Existuje řada možností, které však s ekonomickými podmínkami škol souvisejí jen částečně. Diferenciace v čase nabízí velmi dobré dílčí možnosti. Na osvojení klíčových kompetencí by mělo každé dítě tolik času, kolik potřebuje. Podobně zvyšování kvalifikace u učitelů má smysl.

Bude třeba výraznějším způsobem diverzifikovat zdroje vzdělávání, přičemž škole zůstane jenom dílčí význam. Sem zcela určitě patří posílení a legitimizace vzdělávacího vlivu rodiny. Velké možnosti nabízí internet a mimoškolní instituce (např. knihovny). Pokládám za vhodné vytvářet individuální vzdělávací program pro každé dítě.

Vzhledem k tomu, že testování tvoří integrální součást rutinní práce školy a v nejbližších letech rozhodně nebude, je třeba programově řešit otázku, jakým způsobem modifikovat testování pro jednotlivé žáky. Modifikace testů i testovacích podmínek jsou vedeny snahou umožnit všem žákům podílet se na všech aktivitách testování jako ostatním žákům.

Není možné zastírat, že individualizovaný způsob vzdělávání a zjišťování výsledků bude ještě mnohem nákladnější než ten stávající.

Literatura

Fletcher, J.M., Francis D.J. et al.: Effects of Accommodations on High-Stakes Testing for Students With Reading Disabilities. *Exceptional Children*, 72, 2006, 2, 136-150.

Fuchs, L.S. et al.: Using Objective Data Sources to Enhance Teacher Judgments About Test Accommodations. *Exceptional Children*, 67, 2000, 1, 67-81.

Fuchs, L.S., Fuchs, D. and Capizzi, A.M.: Identifying appropriate test accommodations for students with learning disabilities. *Focus on Exceptional Children*, 2006

Maccini, P., Gagnon J.C.: Mathematics Instructional Practices and Assessment Accommodations by Secondary Special and General Educator. *Exceptional Children*, 72, 2006, 2, 217-234.

Ranseen, J.D.: Lawyers with ADHD: The special test accommodation controversy. *Professional Psychology: Research and Practice*, 29, 1998, 5, 450-459-

Sireci, S.G., Li S., Scarpati, S.: The effects of test accommodation on test performance: A review of the literature. *Center for Educational Assessment Research Report No. 485*, 2003.

PhDr. Václav Mertin

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Celetná 20, 110 00 Praha 1

E-mail: vaclav.mertin@ff.cuni.cz

Poradenství k volbě povolání na Úřadu práce v Chomutově

MIROSLAVA MERTOVIČ, JAROSLAV VESELÝ

Úřad práce Chomutov

Abstrakt: Příspěvek Vás seznámí se současnou koncepcí poradenství realizovanou Úřadem práce v Chomutově. Výrazným prvkem této koncepce je využívání distančního poradenství, založeného na metodách dálkového přístupu k informacím. Výchovní poradci a žáci mohou touto cestou získávat aktuální informace korespondující se současným stavem a potřebami trhu práce. Součástí příspěvku je též přehled konkrétních odkazů na informační zdroje, které ÚP v Chomutově poskytuje v rámci svých webových stránek.

Klíčová slova: poradenské služby, zaměstnanost, nezaměstnanost, úřad práce, webové stránky, portál MPSV.

66

Abstract: The paper presents the current counselling conception run by the Labour Office in Chomutov. An important feature of this conception is using distance counselling. In this way, educational counsellors and pupils can get up-to-date information reflecting the present day situation and needs of the labour market. The paper also includes the concrete links of information sources which are provided at the web pages of the Labour Office in Chomutov.

Key words: counselling and guidance services, employment, unemployment, labour office, web pages, portal MoLSA

ZMĚNY V PORADENSTVÍ K VOLBĚ POVOLÁNÍ NA ÚP V CHOMUTOVĚ

Poradenství k volbě povolání je součástí aktivní politiky zaměstnanosti, která je souhrnem opatření směřujících k zajištění maximální možné úrovně zaměstnanosti (zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti v platném znění). Poradenství provádějí nebo zabezpečují úřady práce za účelem zjišťování osobnostních a kvalifikačních předpokladů fyzických osob pro volbu povolání a zaměstnání.

Poradenství pro volbu povolání se zaměřuje zejména na poskytování informací o:

- povoláních
- předpokladech a způsobilosti pro výkon určitého povolání
- možnostech studia a přípravy na povolání
- možnostech pracovního uplatnění.

Informační a poradenská střediska pro volbu a změnu povolání

Úřady práce po téměř celou dobu své existence mají ve svých útvech poradenství začleněna Informační a poradenská střediska pro volbu a změnu povolání (IPS), která jsou metodicky i materiálně řízena a vybavována Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR – Správou služeb zaměstnanosti. V rámci této péče jsou nejen průběžně proškolení odborní poradci pro volbu povolání, **centrálně je organizována i distribuce:**

- počítačových programů
- videoklipů jednotlivých povolání
- tiskových materiálů (letáky povolání, charakteristiky zájmových oblastí volby povolání, bulletin IPS Aktual, letáčky zaměřené na propagaci nabízených služeb)

Pro práci poradců jak na úřadu práce, tak i na školách, jsou vítanou pomůckou Atlasy školství, regionální příručky úřadů práce a další informační materiály, které poskytují informace jak o nabídce učebních a studijních oborů, tak i informace z regionálního trhu práce.

Spolupráce se školami

Úřady práce poskytují poradenské služby zaměřené na volbu povolání v úzké součinnosti a spolupráci se školami v obvodu své působnosti. Školy mají v procesu volby povolání nezastupitelné postavení. Jsou místem, kde jsou žáci vybavováni základními informacemi a kompetencemi pro volbu povolání. Tomuto procesu napomáhá zavádění a realizace výchovy k volbě povolání. Škola a rodina jsou prvními institucemi, kde se mladý člověk setkává s otázkami volby povolání, uplatnění na trhu práce. Je na rodině, zejména ale na škole, jaké informace se k žákům dostanou, zda jsou aktuální, konkrétní a korespondují se současným stavem a potřebami trhu práce.

Škola disponující pedagogickým personálem (výchovní poradci, pedagogové vyučující problematiku volby povolání, případně školní psycholog nebo kariérový poradce) a znalostí dětí samotných, je nepochybně kvalifikovaným místem pro vedení dětí na jejich cestě ke zvolení vhodného povolání.

Resorty školství a práce

Poradenské procesy, vedeny snahou pomoci mladému člověku v jeho osobní volbě povolání, jsou vždy do jisté míry ovlivněny svojí zakotveností v resortu.

Poradce z resortu školství vychází ze znalosti žáka i jeho rodinného zázemí, z jeho zájmů a případně z oblíbenosti jednotlivých vyučovaných předmětů. Pro skutečně kvalifikovaný a komplexní poradenský postup mu ale chybí dostatek informací ze sféry práce – aktuální údaje o vývoji trhu práce, vývoj potřebnosti profesí, požadavky zaměstnavatelů.

Poradce z resortu práce a sociálních věcí naproti tomu disponuje množstvím aktuálních, průběžně doplňovaných informací z trhu práce, ve své práci využívá mnoho nástrojů a pomůcek. Chybí mu ale zpravidla to, co je pro kvalifikovaný poradenský postup podstatné – znalost klienta, možnost vícečetných společných setkání, rozhovory s rodiči apod.

Prostorové a personální vybavení

Pro kvalitu a kvantitu poskytovaných služeb poradců z Informačních a poradenských středisek úřadů práce je rozhodujícím ukazatelem nejen odborná příprava a průběžné vzdělávání, ale i prostorové a personální vybavení. Většina úřadů práce, vzhledem k rozsahu činností a poskytovaných služeb, nemá dostatek vhodných prostor pro průběžné organizování skupinových poradenských aktivit (návštěvy školních tříd v prostorách úřadu práce), určujícím prvkem z hlediska kvantity je však personální obsazení IPS.

Informační a poradenská střediska úřadů práce již zdaleka neposkytují poradenské služby pouze klientům, kteří poprvé volí svoji profesní kariéru. Podstatnou část klientely tvoří uchazeči a zájemci o zaměstnání, kteří z mnoha důvodů (změna zdravotního stavu, zánik profese na trhu práce, nutnost obnovy a aktualizace profese) potřebují odborně poradit, jak dál postupovat, jak získat novou kvalifikaci a pomocí toho uspět na trhu práce. Přestože nárůst činností poradců je prokazatelný, je personální obsazení těchto pracovišť v mnoha případech téměř na stejné úrovni jako v počátcích činnosti úřadů práce.

Prostorové a personální možnosti úřadů práce jsou pro další kvantitativní nárůst poradenských aktivit limitujícím činitelem, který je výraznou determinantou pro další poskytování kvalifikovaných poradenských služeb. Protože jsou si zaměstnanci úřadů práce vědomi společenské potřebnosti správné volby povolání, hledají možnosti, jak i za stávajících podmínek poradenské procesy zaměřené na volbu povolání nezneškodnocovat snižováním poskytovaných poradenských služeb.

Spojnice mezi resorty

Zmiňovaná realita vedla odbor poradenství Úřadu práce v Chomutově k podstatné změně provádění a poskytování poradenských služeb. Vzhledem k prostorovým i personálním možnostem úřadu práce není technicky proveditelné zahrnout do poradenských aktivit většinu žáků osmých a devátých ročníků.

Z těchto důvodů se další zkvalitňování našich poradenských aktivit zaměřilo na rozšíření těch činností, které by se staly spojnicí mezi oběma zainteresovanými resorty – práce a sociálních věcí a školství.

Touto spojnici je z našeho pohledu pravidelné a kvalifikované vybavování poradenských pracovníků resortu školství informacemi z oblasti trhu práce prostřednictvím elektronických médií, zejména internetu.

Tento přístup je ovlivněn jednoduchou úvahou – výchovní poradci jsou na všech základních školách. Vzhledem k jejich pracovní vytíženosti však nelze očekávat, že budou mít možnost pravidelně sledovat vývoj trhu práce v regionu, studovat analýzy a prognózy trhu práce nebo vývoj jednotlivých profesí. Naproti tomu na úřadech práce, které poskytují svoje služby v regionální působnosti bývalých okresů, je k dispozici řada informací o vývoji trhu práce, ale vzhledem k výše uvedeným personálním možnostem není v silách většiny úřadů práce předat tyto základní informace co nejširšímu okruhu dětí, které jsou v období rozhodování o budoucím povolání.

V další části našeho příspěvku jsou shrnuty a popsány možnosti, jak průběžně vybavovat kolegy – výchovné poradce a pedagogy na školách a odborníky na pedagogicko-psychologických poradnách potřebnými a nezbytnými informacemi pro základní orientaci na trhu práce.

V zájmu objektivity je však nutné zdůraznit, že opatřeními, která jsou níže popsána, nebude nijak dotčen rozsah a obsah individuálních poradenských aktivit poskytovaných poradci úřadu práce žákům a jejich rodičům, kteří docházejí na úřad práce v období rozhodování pro budoucí povolání. Cílem těchto našich postupů je naopak dostat aktuální informace z trhu práce mezi co nejširší okruh žáků základních škol a pro orientaci při vstupu na trh práce i žáků středních škol.

MOŽNOSTI ÚŘADU PRÁCE PRO POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ O TRHU PRÁCE

Poradenství pro volbu povolání

Informace z oblasti zaměstnanosti a trhu práce mohou výchovní poradci od úřadu práce získávat na svých poradách nebo osobními kontakty s pracovně profesními poradci odboru poradenství. Vzhledem k četnosti porad (cca čtyřikrát ročně), které svolává pedagogicko-psychologická poradna, je nutné, aby potřebné informace byly neustále dosažitelné. K tomuto účelu je možné využít internet.

Archiv údajů

Na webových stránkách Úřadu práce v Chomutově jsou dostupné nejen aktuální informace o vývoji trhu práce, ale i rozsáhlý archiv, obsahující statistické

údaje od roku 2000. Pro studenty různých škol je při zpracovávání seminárních a diplomových prací velmi cenný archiv analýz trhu práce nebo studie předpokládaného vývoje zaměstnanosti v regionu. Aby byly informace z této oblasti komplexní, nechybí zde ani odkazy na archivované celostátní statistické údaje a výzkumné studie. Vyučující si tak mohou k této problematice snadno sestavit přehled dosavadního i předpokládaného budoucího vývoje trhu práce.

Sekce pro školy

Úřad práce v Chomutově je příznivcem a propagátorem dálkového přístupu k informacím. Již v roce 2000 zveřejnil na svých webových stránkách sekci určenou školám. V současnosti dále rozvíjí a propaguje možnosti, které elektronický přístup k informacím nabízí. Jeho výhodou je neustálá dostupnost nejen pro školy, ale i pro další zájemce – žáky a rodičovskou veřejnost.

Roztroušenost informací

Na internetu je nyní mnoho stránek, které se problematikou volby povolání zabývají, problémem je však jejich roztroušenost, takže o jejich existenci výchovný poradci, žáci a rodičovská veřejnost mnohdy ani nevědí. Proto Úřad práce v Chomutově navázal na zkušenosti z předchozích let a na svých webových stránkách v sekci IPS – Informační a poradenské středisko soustředil odkazy na všechny důležité a užitečné informace z oblasti pracovní profesního poradenství, především pak informace vztahující se k volbě povolání. Pro snazší orientaci jsou informace přehledně tříděny na odkazy na informace o povoláních, užitečné rady, vojenské školství a školy pro zdravotně postižené.

Doporučit je možné především

Průvodce světem povolání (www.occupationsguide.cz/cz/)

Webové stránky kromě testů Dotazník zájmů a Dotazník dovedností obsahují informace o více než 600 povoláních formou textu, fotografií a zvukových dialogů, nabízejí řadu způsobů jak si vybrat nejvhodnější povolání podle zájmů, dovedností a řady dalších kritérií. Absolventi středních, případně i vysokých škol zde mohou získat informace a užitečné návody o tom, jak úspěšně vstoupit na trh práce.

JOB TIP – kartotéka typových pozic (www.job-tip.cz)

Jedná se o portál, který obsahuje čtyři sekce, z nichž pro potřeby poradenství pro volbu povolání je důležitá sekce JOBTIP, umožňující na základě údajů klienta sestavit jeho pracovní profil s nabídkou vhodné pracovní pozice, a sekce KTP, kartotéka typových pozic, obsahující podrobné popisy povolání, které jsou neustále doplňovány a aktualizovány.

Vybíráme střední školu (www.uiv.cz/rubrika/167?)

Stránky Ústavu pro informace ve vzdělávání obsahují řadu užitečných informací a rad jak postupovat při výběru střední školy.

Kam na školu (http://info1.nuov.cz/sob/school_main.html)

Stránky Národního ústavu odborného vzdělávání doplňují informace uvedené v Průvodci světem povolání a v Kartotéce typových pozic. Obsahují popisy učebních a studijních oborů, které připravují k výkonu konkrétních povolání, možnosti uplatnění po úspěšném ukončení studia a základní pedagogické dokumenty – charakteristiky studijních oborů, profily absolventů a učební plány.

Vojenské školy (www.army.cz/scripts/detail.php?id=3293) a Nová kariéra (www.novakariera.cz/cz/)

Stránky Armády České republiky obsahující odkazy na vojenské školy a rekrutační střediska na portálu Nová kariéra. Jsou určeny zájemcům o studium na vojenských školách. Pro větší informovanost zřídila Armáda České republiky ve všech krajích tzv. rekrutační střediska, kde zájemci o studium na vojenských školách obdrží veškeré potřebné informace.

Školy pro zdravotně postižené (<http://is.brailnet.cz:8080/skoly.php>)

Stránky IS Brailnet podávají informace o středních školách pro zdravotně postižené. Školy lze vybírat podle druhu zdravotního postižení.

Odkazy na zájmové testy

Zájmové testy na stránkách serveru Česká škola

(www.ceskaskola.cz/Testy/testy.asp)

Při volbě povolání je někdy užitečné vyzkoušet si několik zájmových testů a jejich výsledky pak porovnat. Testy na stránkách serveru Česká škola se odlišují od testů v Průvodci světem povolání tím, že po absolvování testu nedochází k výběru povolání z databáze, ale testovaná osoba dostane informaci, která oblast lidské činnosti je jí nejbližší, zda se jedná o oblast manuálně-technickou, intelektuální, uměleckou, sociální nebo podnikatelskou. Na serveru Česká škola jsou k dispozici dva testy zaměřené na volbu povolání a jeden test je zaměřen na úroveň mimoškolní přípravy, jejíž kvalita by se měla brát v úvahu při výběru střední školy.

Testy na stránkách Regionálního informačního centra dalšího vzdělávání (<http://vzdelavanionline.cz/testy.php>)

Zde je k dispozici Test stylu učení, po jehož absolvování jsou testované oso-

bě přiděleny body do čtyř osobnostních kategorií – pragmatik, přemítavý člověk, aktivista a teoretik. V dalším vyhodnocení testu jsou osobnostní kategorie popsány a výsledky testu jsou rozebrány ve vztahu k možným problémům v různých pracovních pozicích. Naproti tomu Orientační test profesního zájmu přiřadí testované osobě body do šesti profesních typů – teoretik, sociální typ, umělecký typ, realista, typ podnikavý a konvenční typ. V dalším textu je výsledek testu podrobně rozebrán ve vztahu k pracovnímu prostředí, do kterého se profesní typ testované osoby nejvíce hodí.

Odkazy na stránky, které pomohou při studiu

Tato část informační nabídky obsahuje 15 odkazů na webové stránky a servery, které se většinou zabývají problematikou vzdělávání nebo podporou vzdělávání. Z uvedeného počtu odkazů lze doporučit zvláště webové stránky:

Maturita.cz (www.maturita.cz)

Stránky jsou vhodné pro studenty středních škol, obsahují 32 okruhů maturitních otázek ke stažení, referáty z mnoha oblastí a mnoho dalších informací.

Škola za školou (www.zaskolou.cz)

Informace na tomto webu jsou určené žákům 5. až 9. tříd základních škol a studentům středních škol, kteří zde najdou velmi rychle látku, kterou se právě učí. Škola za školou je službou, která odpovídá přáním dětí i rodičů – připravit se do školy co nejrychleji, ale pečlivě.

Česká škola (www.ceskaskola.cz/soubory/)

Nabízí ke stažení výukové programy z matematiky, chemie, zeměpisu, informatiky, biologie, společenských věd, fyziky a angličtiny. Oproti nabídce webu Škola za školou je většina výukových programů poskytována zdarma.

SCIO.CZ (www.scio.cz)

Stránky obsahují nabídku pomoci při přípravě na přijímací zkoušky na střední a vysoké školy a nabízejí internetové on-line testy s touto problematikou.

Angličtina – Němčina

Webové stránky pomáhající při výuce cizích jazyků.

Odkazy na nabídku studijní literatury na internetu

Sekce obsahuje 10 odkazů na internetová knihkupectví prodávající studijní,

odbornou a jazykovou literaturu a také na internetové bazary nabízející použité učebnice a skripta.

PORADENSTVÍ KE ZMĚNĚ POVOLÁNÍ

Poradenství pro volbu povolání je však pouze jednou součástí činnosti odboru poradenství. Vzhledem k vysoké míře nezaměstnanosti v regionu je důležité také poradenství ke změně povolání, zvláště poradenství k rekvalifikačním pro uchazeče o zaměstnání a poradenství ke studiu při zaměstnání na středních a vysokých školách pro uchazeče o zaměstnání a veřejnost. I tito klienti IPS mají možnost získávat **informace prostřednictvím internetu**.

Jaké informace Úřad práce v Chomutově dospělým na internetu nabízí?

Informace o rekvalifikačních

a poradenských programech zajišťovaných úřadem práce

V této sekci webových stránek mohou uchazeči a zájemci o zaměstnání získat informace o aktuálních rekvalifikačních a poradenských programech. Ke každé informaci je připojen leták s údaji o požadavcích na účastníky vzdělávací nebo poradenské aktivity, o její délce, místě konání a také o tom, jaké znalosti a dovednosti lze absolvováním rekvalifikace nebo poradenského programu získat.

73

Informace o další nabídce kurzů a rekvalifikací na internetu

Úřad práce v Chomutově zajišťuje pro uchazeče a zájemce o zaměstnání rekvalifikační programy, jejichž realizace je závislá na situaci na trhu práce. Jde tedy o cílené vzdělávání, jehož završením se zvyšují šance absolventů rekvalifikace získat zaměstnání. Občané se však mohou vzdělávat i sami, bez účasti úřadu práce, v kurzech pro veřejnost. Tuto vzdělávací nabídku obsahuje sekce **Vzdělávací nabídka na internetu**. Jsou zde umístěny odkazy na servery nabízející různé druhy vzdělávání, včetně kurzů korespondenčních a kurzů realizovaných prostřednictvím elektronické pošty. Významné postavení v této informační sekci má odkaz na **DAT CZ – databázi akcí dalšího profesního vzdělávání v ČR (www.eu-dat.cz)**. Databáze byla vybudována pod patronací Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Vzdělávací zařízení mohou do tohoto systému vkládat své nabídky, přičemž získávají možnost bezplatné propagace.

Internetové poradny

V sekci IPS jsou uvedeny rovněž odkazy na dvě internetové poradny nabízející občanské a psychologické poradenství, včetně poradenství pro osoby zdravotně postižené a zdravotně znevýhodněné. Cílem internetové poradny

TARO (www.taro.cz) je vyhledávání pracovních příležitostí pro zdravotně znevýhodněné osoby v celé ČR.

Integrovaný portál MPSV ČR

Úřad práce v Chomutově začal propagovat dálkový přístup k informacím pro základní a střední školy již v roce 2000. Současnost naznačuje, že šlo o správné rozhodnutí. Ukazuje se, že tento způsob poskytování informací není výhodný jen pro školy, ale že jej mohou využít rovněž uchazeči a zájemci o zaměstnání. Ti navíc mohou informace nejen přijímat, ale rovněž odesílat. Velký prostor pro tyto činnosti nabízí **Integrovaný portál MPSV ČR** (<http://portal.mpsv.cz>).

Občanům v současnosti nabízí tři základní funkce

Poskytování informací a pomoci

Zde jde především o poskytování informací o právech a povinnostech uchazeče a zájemce o zaměstnání, právních předpisech, o pomoci zaměstnancům při platební neschopnosti, o možnostech práce v zahraničí o možnostech vzdělávání apod. Dále je možné portál využít pro stahování různých formulářů, vzorů životopisů, žádostí o zaměstnání a rad, jak se připravit na přijímací pohovor.

Hledání volných míst

Volná místa je možné vyhledávat podle regionu, vzdělání, směnnosti, pracovního úvazku a výhod volného místa. Pokud se zájemce o práci na portálu zaregistruje, může si nabídku volných míst nechat zasílat na adresu své elektronické pošty.

Inzerce zájemců o práci

Na Integrovaném portálu MPSV mají zájemci o zaměstnání možnost využívat dvě formy inzerce. První je **nabídka práce**, ve které uvádějí pouze základní profesní údaje, údaje o dosaženém vzdělání, okrese, ve kterém by chtěli pracovat, a kontaktní údaj – telefon, adresu nebo e-mail.

Druhá možnost, vyžadující registraci na portálu, umožňuje **inzerovat zájem o práci** současně se zadáním životopisu, jehož zadání je prováděno interaktivní formou do jednotné šablony. Zájemci o zaměstnání mají navíc možnost rozhodovat o tom, jak a které části zadaného životopisu budou pro zaměstnavatele zobrazeny. Navíc zaměstnavatel při prohlížení životopisu nemá možnost vidět osobní data občana, ale pouze jeho profesní údaje, nutné pro rozhodování zaměstnavatele při výběru zaměstnance. Zadaný životopis zůstává na portálu uložen a registrovaný zájemce o práci může měnit jeho

obsah, pozastavit zobrazování životopisu a nabídek práce nebo nastavit pro zobrazování časové omezení. Může se také rozhodnout, zda si chce nechat zasílat reakce zaměstnavatelů na životopis a nabídky práce elektronickou poštou.

Podobně jako v případě informací pomáhajících při volbě povolání, jsou informace pro dospělé roztroušeny v různých sekcích Integrovaného portálu MPSV a na různých dalších internetových adresách. Úřad práce v Chomutově proto soustředil důležité odkazy na jedno místo úvodní strany své webové prezentace, do sekce **Volná místa**, s podtitulem **Pro zájemce o práci**. Správnost integrace informační nabídky potvrzuje vysoká návštěvnost webových stránek Úřadu práce v Chomutově.

Integrovaný portál MPSV ČR obsahuje také zajímavé **informace o školách, oborech a počtech absolventů škol evidovaných na úradech práce** (<http://portal.mpsv.cz/sz/obcane/skoly>). Tyto informace lze vybírat pomocí praktických vyhledávačů (např. dle druhu školy, názvu oboru, vyučovacího jazyka, okresu apod.).

ZÁVĚR

Pokusili jsme se přiblížit současnou koncepci poradenství, realizovanou Úřadem práce v Chomutově. Snahou, ale zároveň i nutností je využívat kromě klasických metod poradenství i poradenství distanční, založené na metodách dálkového přístupu k informacím. Cílem příspěvku nebylo podat vyčerpávající přehled všech možností, které dálkový přístup k informacím nabízí. Soustředili jsme se především na základní přehled, který by měl být pro čtenáře impulsem k bližšímu seznámení se s uvedenou problematikou.

Všechny shora popsané informace je možné nalézt na adrese Integrovaného portálu MPSV ČR, <http://portal.mpsv.cz>, v sekci Zaměstnanost – Informace z úřadů práce – Ústecký kraj – Chomutov. Webové stránky Úřadu práce v Chomutově však nejsnáze naleznete po zadání hesla Úřad práce v Chomutově do internetových vyhledávačů (např. www.seznam.cz, www.google.com apod.).

*Příspěvek je přejet z publikace Poradce k volbě povolání,
nakladatelství Dr. Josef Raabe.*

PhDr. Miloslava Mertová

Úřad práce v Chomutově

Cihlářská 4107, 430 03 Chomutov

E-mail: miloslava.mertova@cv.mpsv.cz

Výstupní hodnocení – jeho rizika a možnosti minimalizace některých z nich

JANA NOVÁČKOVÁ

Společnost pro mozkově kompatibilní vzdělávání, Praha

Abstrakt: příspěvek analyzuje zásadní možná rizika výstupního hodnocení, které jsou učitelé povinni psát žákům v 9. třídě. Tato zpráva neobsahuje žádné informace o škole, o její úrovni a celkovém prostředí. Největším rizikem je však možnost nálepkování. V příspěvku se rozebírá pojem popisný jazyk, který může toto riziko značně snížit, a upozorňuje, čemu se ještě vyhnout při psaní.
Klíčová slova: výstupní hodnocení, rizika, nálepkování, popisný jazyk.

76

Abstract: The paper analyses basic possible risks of final evaluation, which teachers are obliged to write in 9th class. This report does not involve any information about school, its standard and climate. However, the ultimate risk is the possibility of the labelling. In the paper a descriptive language is presented as a tool enabling to reduce this risk as well as the other tips what should be avoided.

Key words: final evaluation, risks, labelling, descriptive language.

ÚVOD

Na úvod bych chtěla uvést, že s výstupním hodnocením hluboce nesouhlasím, ale že za současné reality, kdy ho ukládá zákon, se budu snažit osvětou přispět k minimalizování jeho možných škodlivých dopadů.

1. První námitka vychází z toho, že se ve výstupním hodnocení popisuje pouhá část reality. **Hodnotí se žák, jeho projevy, aniž by se zmiňovaly okolnosti, za nichž k jejich rozvoji došlo či nedošlo.** Lze uvažovat jednak komplexnější podmínky, jako je celkové klima školy, složení třídy ale i vztahy mezi žákem a jeho učiteli. Jinak se bude vyvíjet žák s určitými problémy, jestliže narazí na učitelku, která ho při nesprávném chování bude mentorovat či shazovat před třídou, a zcela jinak, jestliže bude mít štěstí na někoho, kdo

dokáže jasně stanovit hranice jeho chování při celkovém respektujícím postoji. Tak, jako je obecná zkušenost o rozličné hodnotě stejných známek z jednotlivých škol, protože se do nich promítají různé faktory, stejně může mít malou vypovídací hodnotu písemná výpověď o žákovi.

Když se podíváme na cíle základního vzdělávání podle § 44 školského zákona, tak například vyjádření o tom, že žák si osvojil potřebné strategie učení, umí řešit problémy, umí komunikovat a spolupracovat bude vypadat jinak na škole, kde se kooperativní výuka nepoužívá, jinak u žáka, který zažije jednou za pololetí projektový den, jinak u žáka, kde převládá výuka alespoň ve spolupracujících dvojicích a zcela jinak bude vypadat třeba na škole, která má celoroční projekt připravit výstavu o vývoji písma a knihy na takové vysoké úrovni, že by se za to nemuseli stydět profesionálové a na niž participovali doslova všechny děti na škole.

2. Další potíž je v tom, že **lidé chápou obsah pojmů různě**. Stejně hluboké přesvědčení o tom, že vede své žáky k osvojení potřebných strategií učení bude mít tradiční učitel, který neustále šlape svým žákům na paty a má promyšlený systém trestů a odměn, jimiž je z vnějšku motivuje k výkonům, právě tak jako učitel, který ví, že základem udržení vnitřní motivace k učení je neustálé promyšlení, jak nejvíc přiblížit žákům smysluplnost toho, co se učí, poskytování možnosti výběru a možnosti spolupráce.
3. Třetím důvodem, proč nesouhlasím s výstupním hodnocením, je, že jsem přesvědčena, že **žák by měl mít právo na to, aby v novém prostředí mohl začít takříkajíc s čistým stolem**. Změna prostředí je v lidském životě výrazným činitelem, umožňuje vymanit se z dosavadních vazeb. Je výzvou k budování stejně dobrých vazeb, v zachování obdobných vzorců chování, jestliže se člověku v minulém prostředí osvědčily, je příležitostí k jejich změně, jestliže nahlédl jejich nesprávnost či neefektivnost. Proto indukce nového prostředí formou předem daných informací z minulého prostředí je přinejmenším velkým otazníkem.

Představme si, že jdeme na pohovor k našemu příštímu potencionálnímu zaměstnavateli. Potkáme známého a ten, když se dozví, kam jdeme, nám řekne: „Já toho ředitele znám, to je starý despota.“ Naše chování bude nepochybně tímto sdělením ovlivněno, budeme v napětí, což může být potencionálním zaměstnavatelem interpretováno jako nejistota či malá sebedůvěra. Rozběhne se celý řetězec vzájemných reakcí, které nás mohou znevýhodnit. Jestli za stejných okolností potkáme někdo, kdo řekne, že ředitel má sice takový zachmuřený obličej, ale je to velice férový chlap, naše chování může být samozřejmě také jiné.

NÁLEPKOVÁNÍ

Dostáváme se do oblasti nálepek a jejich negativních dopadů. To, že výstupní hodnocení může působit jako onálepkování žáka, je stejně významným rizikem, jako to předešlé, tj. že může mít velice malou vypovídací hodnotu, když nevíme nic o celém komplexu okolností, které ho podmiňují a že pojmy, které obsahuje, mohou mít pro různé lidi různé významy.

Nálepku rozumíme zkratkovité označení nějaké trvalé vlastnosti či obvyklého chování člověka. Všichni si tak pomáháme strukturovat spoustu podnětů, které nás obklopují. Rizikem se stává, když se takto zkratkovitě vyjadřujeme vůči druhé osobě (No jo, o tobě je známo, že máš obě ruce levé, nebo Ty jsi taková pečlivá) – buď v přímé komunikaci nebo dokonce v písemném hodnocení. Velkým rizikem zde je, že zejména dítě, které si vytváří svůj sebeobraz, představu o sobě, tyto nálepky vnitřně přijme a začne se v souladu s nimi chovat. Dalším rizikem je, že my sami přijmeme takový pohled na dítě a že budeme verbálně i neverbálně vysílat signály vyjadřující očekávání vůči němu, čímž můžeme významně zasáhnout do jeho šancí vyvíjet se v rámci svých rozmanitých předpokladů.

Zde je několik typických příkladů nálepek:

- (jedna učitelka druhé) Robert patřil mezi problémové žáky už od druhé třídy. Není se co divit, že má ve škole stále více obtíží.
- Ty jsi ale kazisvět, Mílo! Kam stoupneš, sedm let tráva neroste. Všechno pokazíš, kdy už se naučíš zacházet s věcmi opatrně!
- No jo, abychom zase nečekali na Káju! Je to zkrátka náš loudálek.
- (před dítětem) Alena je velmi nepořádná. Můžu jí říkat hore dolem, aby si dávala věci na místo. Jako když hrách na stěnu hází!
- Na tebe se, Lído, můžu vždycky spolehnout. Nikdy mě nezklameš.
- (jedna učitelka druhé) V Luďkovi budete mít oporu. Je to vynikající žák, nejlepší ze třídy.
- (psáno ve slovním hodnocení) Verunko, jsi sluníčko naší třídy. Jsi vždy milá a usměvavá, nikdy mi nezkazíš náladu.

Nálepkujeme z různých důvodů. První signalizuje přesvědčení, že zodpovědnost za stav věcí leží mimo možnosti učitelů, některé jsou pronášeny naopak ve snaze něco s tím dělat, aktivizovat dítě k tomu, aby s nedobrym stavem věcí něco dělalo. To je třeba ta nepořádná Alenka. Vlastně se tím říká, že s její nepořádností se už počítá. Často, když si nepořádné dítě najednou uklidí svůj pokoj, sklídí komentáře: Co se to s tebou děje? Stal se zázrak! Neprovedla jsi něco?, což samozřejmě vezme další chuť něco podobného opakovat.

U posledních tří ukázek možná řadu lidí ani nenapadne, že jde o nálepky.

Možná tady v sále je několik desítek lidí, kteří měli třeba nálepkou odpovědná starší sestra, hodný kluk nebo holka, rozumný nebo rozumná. Často mají takové nálepky dopady na další život – „odpovědné starší sestry“ mají tendenci brát si na sebe starosti druhých, řešit je za ně, k problémům odmítnout žádosti, které nás příliš zatěžují... „Rozumné“ děti mají někdy potíže s projevováním svých emocí.

Být označena (onálepkována) jako spolehlivá je velký závazek, velké břemeno. Nálepka vynikající žák může být také zneužita – někteří šikaněři patřili k takovým vynikajícím žákům. Verunka, co je vždy milá a usměvavá může být v ohrožení svého zdravého emocionálního vývoje – může potlačovat své negativní pocity, bude brát za svou povinnost být druhým pro radost, nekazit jim náladu.

Vytváření očekávání pomocí nálepek je předmětem psychologického zkoumání už pěknou řádku let. Termín sebenaplnující se předpověď byl použit už v r. 1948. Rosenthal a Jacobsonová použili termín Pygmalion efekt podle známé hry G. B. Showa. V téměř 40 let starém experimentu Rosenthala a Jacobsonové byly na začátku roku otestovány inteligenčními testy děti ze všech 18 tříd jedné školy. Náhodně pak bylo vybráno 20 % těchto dětí. Jejich učitelům však experimentátoři sdělili, že mají „neobvyklý potenciál pro intelektový rozvoj“ a že ze očekávat jejich výrazné zlepšení do konce školního roku. a že může být očekáváno výrazné zlepšení v jejich školních výkonech. Po osmi měsících byly opět provedeny intelektové testy. Všechny děti s pozitivní nálepkou nadaných měly statisticky významně lepší výsledky než kontrolní skupina. Tento pionýrský experiment byl následován dalšími a dalšími, které se zaměřovaly na mechanismy, jakými k uvedenému jevu dochází.

Nálepkování je vážným zásahem do vývoje osobnosti, ať jsou to nálepky pozitivní (zodpovědný, precizní, ochotný, pilný) nebo ty negativní (líný, nepořádný, lakomý) – brání být sám sebou, blokují možnost změny.

Jak slovní hodnocení, tak výstupní hodnocení jsou oblastmi, kde je riziko nálepkování vysoké, zejména pro to, že je písemné: písemná vyjádření jsou vnímána jako závažnější než jen ústní sdělení a také se lze k nim opakovaně vracet a utvrzovat se v tom, co je v nich psáno.

Řekněme si tedy, jak snížit alespoň toto riziko.

POPISNÝ JAZYK

Základním doporučením je osvojit si popisný jazyk. Co se tím míní?

Paní učitelka například kárá žáka.

Jak to, že nemáš ještě nachystány věci na hodinu? Kolikrát ti mám připomínat, že tvou povinností je mít připravený sešit a psací potřeby? Ale to jako by hrách na stěnu házel.

Kdybychom vzali fotoaparát, vyfotografovali tu situaci – co by bylo na fotce?

Pravděpodobně by tam byla lavice, na níž není nic, nebo jsou tam věci, které by tam neměly být. Kdybychom někomu tuto fotku ukázali a zeptali se ho, co tam vidí, jeho odpověď by asi byla: Vidím, že lavice je prázdná. To je popis.

V hovorové řeči můžeme používat slova vidím, slyším.

Vidím, že lavice je zatím prázdná.

Vidím, že ještě nemáš nachystáno na hodinu.

Právě tak můžeme používat popis v pozitivním slova smyslu – *vidím, že už máš napsanou celou stránku, Vidím, že už jsi převlečená apod.*

Jedním typem popisu je, že **mluvíme o věcech** – jak je vidíme, kde je vidíme, v jakém množství je vidíme, v jakém stavu jsou, jak vypadají.

Evo, dveře zůstaly otevřené. (Namísto: Zase jsi /ty/ nezavřela dveře!)

Honzíku, taška je v uličce. (Namísto: Ty zase nemáš tašku na svém místě!)

Radko, ta úloha je napsaná opravdu pečlivě. (Namísto: Ty jsi opravdu pečlivá holčička.)

Druhým typem popisu je **hovořit o chování nějaké osoby** – co dělá. Zde nám mohou být pomůckou **slovesa** – hovoříme o tom, co kdo dělá, nikoliv o tom, jaký kdo je. Tím se vyhneme hodnocení toho, jaký kdo je – jaké má trvalejší vlastnosti, charakter ... Ty se naopak nejčastěji vyjadřují **přídavnými jmény** (přátelský, aktivní, snaživý, agresivní, neomalený...) nebo podstatnými jmény (lajdák, strašpytel, dříč).

Proto lze pro psaní jak výstupních hodnocení, tak průběžných slovních hodnocení dát doporučení pečlivě zvažovat každé přídavné jméno, aby náhodou nevyjadřovalo nějakou nálepku.

NESROVNÁVAT

Další zásadou je nesrovnávat žáka s ostatními ve třídě. V případě výstupního hodnocení to nemá valný význam, protože ten, kdo ho bude číst, samozřejmě nezná kvality dalších žáků. Toto je konečně i důvod, proč známky mají tak malou vypovídající hodnotu – promítá se do nich hodně často srovnávání s ostatními žáky ve třídě (nemůžu mu dát jedničku, když jedničku jsem dala Jitce a úroveň její práce je mnohem vyšší). Většino se srovnávání skrývá za slovy „patří k nejlepším – nejbystřejším – k průměru – slabšímu průměru třídy“.

NEPSYCHOLOGIZOVAT

Dodržování zásady **popisovat jen pozorovatelné skutečnosti**, tedy toho co můžeme vidět, pomůže vyhnout se interpretacím pocitů, skrytých vnitřních

motivů, hledání různých skrytých souvislostí. Mám na mysli výroky o tom, že někdo něco dělá rád, ochotně, se zájmem nebo že je veden takou a takovou snahou a podobně. I když emoce druhých v běžném životě samozřejmě dokážeme více méně odhadnout, v písemných materiálech bychom se toho dopouštět neměli – jestli něco dělá někdo rád, patří do oblasti prožívání a může to říct jen on sám. My můžeme ale popsat, co se dá vidět, že žák přečetl hodně knih, že se o nich často zmiňuje, že poznatky z nich používá při vyučování apod.

BUDE TOMU DRUHÝ ČLOVĚK ROZUMĚT STEJNĚ?

Zákon stanovuje, že se výstupní hodnocení má týkat naplnění cílů vzdělávání podle § 44 školského zákona – ten je vymezuje v šesti oblastech. To byl pro mnohé učitele jediným záchytným bodem a tak to někdy vedlo k celkem nic neříkajícím větám typu Žák si osvojil potřebné strategie učení na průměrné úrovni. Některé školy se dokonce uchylovaly ke škále, která kopírovala pěti-stupňovou klasifikaci známkou.

Pokud bychom si představili sebe v roli příjemce takového výstupního hodnocení, okamžitě nám bude jasné, že informace je velmi mizivá. Bude tomu rozumět druhý člověk stejně jako já? Používám slova s jasným významem? Můžeme také požádat někoho, kdo dotyčného žáka nezná, aby nám zkusil převyprávět, co si představuje, že tento žák dělá, jak často, v jaké kvalitě.

SMYSLUPLNOST TÉTO PRÁCE

Náš mozek se neustále ptá po smyslu toho, co děláme. Představa, že ta spousta práce je celkem k ničemu, je silně demotivující. Signály ze středních škol hovoří o tom, že výstupnímu hodnocení uchazečů o studium nebudou přikládat velkou váhu. Ani se jim nelze divit – jejich různá kvalita i různé pojetí logicky napovídají, že těžko zvolit jiný přístup. Cesta nevede ovšem už vůbec přes nějaké sjednocování, unifikování, přes nějaká vzorová výstupní hodnocení.

Každý člověk se chce dozvědět, jak o něm smýšlejí druzí, jak vidí jeho chování i schopnosti, potřebuje signály, co dělá dobře a co ne. Tomu se říká zpětná vazba. Zákon sice umožňuje slovní hodnocení od první do deváté třídy, vím však také, že počet škol, které píší slovní hodnocení na 1. stupni, není příliš moc, a pokud se do toho pustila některá škola i na druhém stupni, bude nejspíš světlou výjimkou. Bylo by dobré, kdyby žáci dostávali písemnou zprávu o tom, jak je vidí jejich učitelé. Když by to bylo napsáno popisným jazykem, bylo by to patrně přínosné. Nicméně by se neměl přeceňovat význam této formy zpětné vazby, změny v hodnocení ve škole by měly směřovat zejména k vytváření jasných a žákům předem známých kritérií a k rozvoji schopnosti sebehodnocení.

Kombinaci těchto aspektů může naplňovat postup, kdy si učitelé na škole společně udělají **seznam výroků popisujících projevy a chování vztahující se k jednotlivým cílům vzdělávání**. Pak je možné požádat žáky, aby se vyjádřili k tomu, které výroky jim odpovídají. Byl by to současně krok k naplňování posledního z nových cílů vzdělávání – poznávat sebe sama a na podkladě toho se rozhodovat o dalším profesním uplatnění.

Následující ukázka může být inspirací pro vytváření seznamů výroků

osvojení strategií učení

připravoval se na vyučování systematicky – s výkyvy – mobilizuje se k výkonu pod hrozbou sankcí – učí se jen z učebnic a sešitů – využívá jiné zdroje (internet, četba) – dovede se koncentrovat – dovede pozornost rozdělovat – učí se spíše na základě logických souvislostí/převažuje pamětní učení – umí vytáhnout z textu podstatné myšlenky...

rozvoj tvořivého myšlení

přichází s nápady, jak věci dělat jinak (ve výuce, v chodu třídy, školy, v mimoškolních akcích) – ptá se na možnosti jiných řešení – poukazuje na nerosovnalosti...

komunikace

vyjadřování je plynulé – stručné – myšlenky jsou v logickém sledu – v řeči zabíhá a obtížně se vrací k tématu – ústní projev je lepší/horší než písemný – potřebuje zlepšit naslouchání (dost často přerušuje druhého v jeho řeči) – slovní zásoba je bohatá/ průměrná věku/ promítá se do ní záliba ve čtení – vyjádří názor, který se neshoduje s názorem většiny a dá pro něj argumenty – ptá se, když nerozumí...

spolupráce

pomůže, jen když je požádán – sám nabídne pomoc – pracuje raději sám – ve skupině spíš čeká na pokyny – potřebuje se ještě učit zvládnout nepřijetí svých nápadů skupinou... (Samozřejmě to jen v případě, že škola už vytváří ve výuce prostor pro spolupráci. Pokud se na škole vyučuje pouze frontálně, měla by to škola uvést).

Dovednosti, které jsou ještě nezvládnuty, lze popisovat pozitivně: ještě potřebuje zlepšit, dotáhnout, zdokonalit se...

Závěrem bych chtěla upozornit na knihu Respektovat a být respektován, kde zájemci najdou nejen dovednost popisného jazyka, ale i řadu dalších komunikačních dovedností a postupů, které mají možnost odvrátit zbytečné konflikty s dětmi a současně jim jasně sdělovat oprávněné požadavky a vymezovat hranice chování.

Literatura

Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., Kopřivová, T.: Respektovat a být respektován. Kroměříž, Spirála 2005

Nováčková J.: Kontexty hodnocení. In: Rádce učitele, základní dílo, C 3.1, Praha, Nakladatelství dr. Josef Raabe, červen 2000

www.zkola.cz/respektovat

Rosenthal, R., Jacobson, L.: Pygmalion in the Classroom. New York, Holt, Rinehart & Winston 1968.

PhDr. Jana Nováčková, CSc.

Společnost pro mozkově kompatibilní vzdělávání

Vinohradská 109, 130 00 Praha 3

E-mail: jana.novackova@volny.cz

Časopis StudentIN a informace

MARTIN NOVOTNÝ

University and School Publishing

Abstrakt: Příspěvek objasňuje informační zdroje používané ve studijní příloze časopisu StudentIN a srovnává využití časopisu s dalšími dostupnými zdroji (zejména s Internetovými portály, Učitelskými novinami a přílohami o vzdělání v českých denících). V příspěvku jsou uvedeny klady i záporny jednotlivých informačních zdrojů a jsou nastíněny možnosti i problémy, jaké má při získávání informací o studiu běžný student SŠ.

Klíčová slova: informační zdroje, studium na VŠ, pomaturitní vzdělávání, výběr oborů, přijetí na VŠ, VOŠ

84

Abstract: The paper describes the information sources that are used in study supplement of StudentIN and compares the magazine with other sources of information (especially Internet, Učitelské noviny, study tabloids of daily journals). There are specified positives and negatives of each informative source. The paper also identifies problems of current high school student with obtaining information on study possibilities.

Key words: information resources, study of University, tertiary education, selection field of study, entrance to University

Časopis **StudentIN** je vydáván od roku 2003 a zaměřuje se především na potřeby a informace pro středoškolské studenty. Kromě obsáhlé přílohy, která poskytuje přehled o vysokých školách, obsahuje také ukázky přijímacích zkoušek, rady pro volbu povolání, právní poradnu, informace o studiu v zahraničí, reportáže z vědy a kultury, reportáže o cestování, kariéře, aktuálních problémech společnosti, ukázky z tvorby studentů i rozhovory se zajímavými osobnostmi. StudentIN, v současnosti odebírá 12 000 předplatitelů ze 600ti středních škol z celé ČR; je tak odebírán na naprosté většině gymnázií, OA i středních odborných škol.

INFORMAČNÍ ČÁST STUDENTINU „CHCI DÁL STUDOVAT....“

Třicet stran zjednodušuje orientaci v nabídce škol a umožňuje přehledný výběr školy a oboru. Ukazuje studentům, co mohou studovat, jak se na dané

škole budou cítit a jestli je bude bavit. Kromě toho svými články z různých oblastí rozšiřuje studentům všeobecně-kulturní přehled potřebný u přijímacích zkoušek na mnohé VŠ.

StudentIN není jediným zdrojem, ze kterého lze získat informace o VŠ, VOŠ a jazykových školách. Oproti jiným nabídkám je však nejucelenější a navíc umožňuje vybrané školy navzájem porovnat.

MŮŽE SI STUDENT POTŘEBNÉ INFORMACE VYHLEDAT SÁM?

Způsobů jak si vyhledat informace je mnoho. Mají své výhody i nevýhody – některé zvláštní a jiné společné. Mezi ty společné patří:

1. Uchazeči neví, co všechno mají hledat (např. je nemusí napadnout obor Elektronická kultura a sémiotika, pokud uvažují o studiu publicistiky). Ve StudentINU mají všechny obory z oblasti publicistiky pohromadě.
2. Neví, kde všude hledat (např. neučitelská fyzika se dá studovat i na Pedagogické fakultě v Hradci Králové nebo na Fakultě aplikovaných věd v Plzni), pokud budou prohledávat pouze MATFYZ nebo přírodovědecké fakulty, o některé možnosti studia přijdou. StudentIN obsahuje všechny obory (viz níže).
3. Chybí osobní zkušenosti se studiem. StudentIN v rozhovorech pravidelně zpovídá studenty VŠ.

85

JAK DO STUDENTINU ZÍSKÁVÁME INFORMACE?

Informace získáváme především z oficiálních zdrojů, ale důležitým zdrojem informací jsou i samotné weby fakult.

Z oficiálních zdrojů využíváme nejvíce tyto:

- ÚIV (počty přijatých a přihlášených, počty absolventů, počty studentů atd.)
- CSVŠ (termíny přijímaček, otevřené obory atd.)
- MŠMT (akreditované obory; aktuální seznamy VŠ)

Je StudentIN skutečně kompletní?

Při zařazování oborů do tabulek vyhledáváme podle několika kritérií

- podle názvu oboru (biologie, genetika, parazitologie...)
- podle názvu programu, který je oborům nadřazený,
- podle kódu KKOV (biologické obory začínají čísly 15...)

Tím docílíme potřebné kompletnosti.

JAK SI NAJÍT SVŮJ OBOR?

Podle tabulek ve StudentINU si každý může velmi snadno vyhledat, kde se dá studovat ten který obor. Navíc jsou tabulky řazeny tak, aby byly pohroma-

dě např. všechny obory z oblasti biologie. Má-li uchazeč např. jen matnou představu o tom, že by chtěl studovat „něco s biologií“, tak v tabulce zjistí, že na MU v Brně může studovat matematickou biologii, obor o kterém dřív třeba nevěděl. Navíc zjistí, že se neučitelská biologie a ekologie dá studovat i na Pedagogické fakultě v Hradci Králové. Při tom do té doby hledal jen na přírodovědeckých fakultách.

V tabulkách jsou všechny obory přehledně seřazeny:

Pedagogika a specializace v pedagogice Není-li uvedena forma studia, je studium nabízeno prezenčně i kombinovaně B... bakalářské, M... magisterské, N... navazující, P... prezenční, K... kombinované Zdroj: Databáze MŠMT k 18. 10. 2005; redakčně upraveno		FF UK v Praze	FF UP v Olomouci	PedF UP v Olomouci	VŠJAK Praha
Andragogika	Andragogika	N; P			N
	Andragogika a personální řízení	B			
	Andragogika v profilaci na personální management		B; K		
	Speciálně pedagogická andragogika			BN	
	Vzdělávání dospělých				B

OBTÍŽE, SE KTERÝMI SE STUDENTI SETKÁVAJÍ PŘI VYHLEDÁVÁNÍ INFORMACÍ Z JINÝCH ZDROJŮ

StudentIN vs. Internet

Nejprve se zmíníme o webech shrnující informace o vysokých školách. Často na nich chybí aktualizace (nové fakulty, školy...) a někdy se vyskytují i chyby. Neobsahují osobní zkušenosti studentů (rozhovory, názory) a na většině z nich nejsou uvedeny termíny zkoušek a termíny podání přihlášek.

Druhou možností získávání informací z internetu jsou samotné fakulty. Weby škol však mají rozdílnou úroveň a často jsou nepřehledné. Např. zpráva o přijímacím řízení, ze které lze zjistit podrobné informace o proběhnuvších PZ (obsahuje i kompletní testy a procento úspěšnosti), je často před zraky uchazečů velmi dobře ukrytá v hlubinách fakultního webu. To samé platí také o ukázkách přijímacích testů.

StudentIN vs. Učitelské Noviny, příručka Jak na VŠ

- V UN chybí možnost vyhledávání, jsou málo přehledné
- chybí rozhovory a názory studentů

- uchazeč neví co a kde má hledat (viz. Může si student potřebné informace vyhledat sám?)

StudentIN vs. přílohy v novinách

Přílohy v novinách obsahují pouze seznamy vysokých škol a fakult s počtem přijatých a přihlášených (MF Dnes; Lidové noviny; Kam po maturitě – Reflex; Právo apod.)

StudentIN navíc poskytuje

- ukázky přijímacích testů
- učební pomůcky
- přípravu k maturitě
- informace o studiu v zahraničí
- osobní zkušenosti s přijímačkami
- rozhovory se studenty, kteří dané obory již studují

StudentIN v roce 2006/07

- Září – výběr a volba oboru; testy na volbu povolání; srovnání vysokých škol a studijních měst
- Říjen – co všechno můžu dělat po VŠ aneb co ukrývá to které zaměstnání
- Listopad až leden – informace o VŠ, seznamy fakult, oborů
- Únor – ukázky přijímacích zkoušek na VŠ
- Březen – vše o maturitě
- Duben – vše o VOŠ
- Květen – vše o zkouškách na VŠ; odvolání
- Červen – jazykové školy

Martin Novotný

University and School Publishing

Pobřežní 34, 186 00 Praha 8

Email: novotny@studentin.cz

Informační centrum pro mládež

BOHUMILA PAUROVÁ

Informační centrum pro mládež Národního institutu dětí a mládeže MŠMT

Abstrakt: Příspěvek nás seznamuje s Informačním centrem pro mládež, jeho aktivitami a oblastmi, ve kterých poskytuje služby svým klientům.

Klíčová slova: ICM, poradenství, informace, cestování, přednášky, doplňkové služby

Abstract: The paper presents the Youth Information Centre and the spheres of action in which the services for clients are provided.

Key words: ICM, counselling, information, travelling, meetings, supplementary services

88

NÁPLŇ A POSLÁNÍ INFORMAČNÍHO CENTRA PRO MLÁDEŽ NIDM MŠMT

- Informační a poradenská činnost – 10 oblastí
- Shromažďování, třídění a předávání informací
- Odborná podpora v rámci Informačního systému mládeže
- Spolupráce s ERYICA (evropská informační a poradenská kancelář pro mládež)
- Provoz internetového klubu
- Besedy a exkurze v ICM, přednášky na školách
- Testy k volbě povolání – kariérové poradenství
- Poradenství pro mládež:
 - personální
 - poradna prvního kontaktu – problematika sociálně- patologických jevů
- Doplňkové služby: prodej slevových karet, přihlášek na školy, tisk, kopie, inzerce

INFORMAČNÍ BEZPLATNÝ SERVIS Z 10 OBLASTÍ

- Vzdělávání v České republice a v zahraničí
- Práce v České republice a v zahraničí
- Cestování v České republice a v zahraničí
- Volný čas

- Sociální skupiny a hnutí
- Sociálně-patologické jevy
- Ekologie
- Zdraví
- Občan a stát
- Mládež v EU

KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ – VOLBA POVOLÁNÍ PRO ZŠ A SŠ

Individuální poradenství

- personální poradenství v ICM
- telefon, e-mail

Přednášky

- v ICM pro žáky základních škol
- ve třídách pro studenty středních škol

„Klíčové momenty při získávání práce“

„Jak psát motivační dopis a životopis“

„Jak zvládnout pohovor“

„10 kroků k úspěšnému přijetí na SŠ“

„Možnosti po střední škole“

89

Besedy v ICM

- tematicky zaměřené
- Besedy se zástupci agentur, škol, se studenty zahraničních univerzit, účastníky stáží atd.

Testování žáků ZŠ a SŠ

- profesní diagnostika COMDI
- individuální testování v ICM
- testování celých tříd a kolektivů s následnou interpretací výsledků.

KONTAKTY

Informační centrum pro mládež

Národního institutu dětí a mládeže MŠMT

Senovážné nám. 24, Praha 1, **www.icm.cz** tel: +420 224 213 680, +420 234 621 291

Národní institut dětí a mládeže MŠMT

Sámkova 3, Praha 10, **www.nidm.cz**, tel: +420 246 088 222

Asociace pro podporu rozvoje informačních center pro mládež v ČR
Špičák 114, Český Krumlov, www.icmcr.cz, tel: +420 380 712 427

Bohumila Paurová
Informační centrum pro mládež Národního institutu dětí a mládeže MŠMT
Senovážné nám. 24, 110 00 Praha 1
E-mail: paurova@adam.cz

Informační zdroje v poradenství

JANA POPELKOVÁ

Národní vzdělávací fond, Národní informační středisko pro poradenství

Abstrakt: Příspěvek popisuje informační zdroje a aktivity, které mohou poradci využívat ve své praxi. Informační zdroje se dělí na dvě skupiny podle cílové skupiny. Na jedné straně jsou nabídnuty možnosti, které mohou využít pro svůj profesní rozvoj samotní poradci. Na straně druhé jsou přiblíženy aktivity, které poradci mohou doporučit svým klientům.

Klíčová slova: informační zdroje, webové stránky, veletrh, evropský program

Abstract: The paper describes the information sources and activities helpful for the professional development of counsellors and advisors. The information sources can be considered of two kinds. On one hand information useful for professional development of counsellors is provided, on the other one sources suitable for the counsellors` clients is offered.

Key words: information sources, web pages, information fair, European programme.

ÚVOD

V současnosti existuje velké množství informačních zdrojů, programů a aktivit, které mohou poradci ve své praxi využívat. Není vždy snadné se v nabídce orientovat a najít v konkrétní situaci nejvhodnější informace. Pro poradce je důležité získat přehled o dvou skupinách informačních zdrojů: na jedné straně o akcích a programech, které jim osobně umožní další profesní rozvoj, a na straně druhé o možnostech, které mohou využít jejich klienti, pokud je zajímá určitá oblast.

PUBLIKACE A INFORMAČNÍ ZDROJE

Výběr vhodné školy žákům a studentům usnadňují přehledně zpracované atlasy školství, které poskytují ucelenou nabídku středních, vyšších odborných, jazykových a vysokých škol.

Díky čtvrtletníku EuroKompas se stává snazší orientace v problematice mobilit a vzdělávání v rámci Evropy. Důležitou roli v informovanosti občanů v otázkách spojených s Evropskou unií hrají Eurocentra. V průběhu několika měsíců budou otevřena ve všech 14 regionech.

- Čtvrtletník na podporu vzdělávání a mobility v Evropě
- Informace o evropských programech, portály, užitečné odkazy, zajímavé instituce a organizace
- Vydává NVF – NISP ve spolupráci s Eurodeskem
- Lze objednat bezplatně na e-mailu: nisp@nvf.cz.

Atlas školství

Reprezentační materiály, které obsahují informace o školách a dalších zařízeních.

- Přehled středních škol – 14 publikací podle regionů
- Vyšší odborné školy, jazykové a vysoké školy
- ZŠ a ZUŠ v Praze

Bližší informace: www.pfart.cz,
online verze Atlasů školství: www.atlasskolstvi.cz.

Eurocentra

Informační centra o Evropské unii

V průběhu roku 2006 budou otevřena ve všech regionech. Mezi služby nabízené EC patří:

- odpovídání na dotazy
- debaty a besedy
- přednášky pro studenty ZŠ a SŠ
- knihovna
- přístup na internet, stránky o EU
- publikace a brožury o EU zdarma

Bližší informace na: www.euroskop.cz, bezplatné
odpovídání na dotazy Eurofon 800 200 200.

STÁŽE A PROFESNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Další profesní vzdělávání by mělo být nedílnou součástí poradenské praxe. Existuje několik mezinárodních aktivit určených poradcům, které prohlubují jejich profesní rozvoj. Evropské výměny poradenských pracovníků Academia se uskutečňují v rámci programu Leonardo da Vinci. Evropské středisko pro rozvoj odborného vzdělávání rovněž zastřešuje pořádání krátkodobých stáží v Evropě. Výměnu zkušeností v rámci podprogramu Socartes/Arion využívají především vedoucí pracovníci (decision makers).

**Evropské středisko pro rozvoj
odborného vzdělávání**

- Je jednou z agentur Evropské unie
- Existuje již 30 let
- European Training Village – důležité dokumenty v oblasti odborného vzdělávání
- Study visits – Cedefop zastřešuje pořádání stáží

Bližší informace na: www.cedefop.eu.int, o stážích také na www.nvf.cz/euroguidance.

Academia

Evropské výměny poradenských pracovníků

- V rámci programu Leonardo da Vinci od roku 1993
- Umožňuje týdenní výměny poradenským pracovníkům
- Přijímající a vysílající instituce

Bližší informace na: www.ac-creteil.fr/steurop
nebo na www.nvf.cz/euroguidance/academia.htm

Arion

- Podprogram programu Socrates
- Podpora evropské spolupráce prostřednictvím týdenních studijních návštěv
- Cílem je výměna zkušeností a získání nových informací v oblasti vzdělávání
- Cílová skupina jsou „decision makers“ (ředitelé a zástupci škol, inspektoři, poradci, úředníci státní správy, školitelé, odborníci v oblasti vzdělávání)

Bližší informace na: www.socrates.cz.

VÝSTAVY A VELETRHY

Mezi nejvýznamnější veletrh v oblasti vzdělávání v České republice bezesporu patří Gaudeamus, Evropský veletrh pomaturitního a celoživotního vzdělávání, který se koná každoročně v Brně. Méně navštěvované, ale bezesporu zajímavé jsou veletrhy Schola Nova – školy, vzdělávání a vybavení a Expolingua, mezinárodní veletrh jazyků, vzdělávání a kultury.

UŽITEČNÉ ODKAZY

www.ac-creteil.fr/steurop
www.atlasskolstvi.cz
www.bvv.cz/scholanova
www.cedefop.eu.int
www.euroskop.cz
www.expolingua.cz
www.gaudeamus.cz
www.pfart.cz
www.socrates.cz

Ing. Jana Popelková
*Národní vzdělávací fond,
 Národní informační
 středisko pro poradenství
 Opletalova 25
 110 00 Praha 1
 E-mail: popelkova@nvf.cz*

SCHOLA NOVA

školy, vzdělávání a vybavení

- 13. ročník specializovaného veletrhu se konal 28. – 30. března 2006 v Praze, zúčastnilo se přes 100 vystavovatelů.
- Představil novinky určené především pro výuku ve školách, nabídky škol, informace z oblasti školství, poradenství pro absolventy, studenty, odborné pedagogické pracovníky a učitele.

Bližší informace na:
www.bvv.cz/scholanova.

Gaudeamus

Evropský veletrh pomaturitního a celoživotního vzdělávání

- Koná se každoročně v Brně, v roce 2005 téměř 30 tisíc návštěvníků a 99 samostatných vystavovatelů.
- XIII. ročník se bude konat 31.10. - 3.11. 2006.

Bližší informace na: www.gaudeamus.cz.

EXPOLINGUA PRAHA

Mezinárodní veletrh jazyků, vzdělávání a kultury

- Cíl představit možnosti využití znalostí cizích jazyků a informovat o kultuře a vzdělávacím systému v jiných zemích.
- Cílová skupina studenti, učitelé, tlumočníci a překladatelé, zaměstnanci velvyslanectví a konzulátů či široká veřejnost.
- 16. veletrh se koná 10. - 11. 11. 2006 v Praze.

Bližší informace na: www.expolingua.cz.

Europass – nástroj transparentnosti kvalifikací a kompetencí

MIROSLAVA SALAVCOVÁ

Národní centrum Europass Česká republika, NÚOV

Abstrakt: Příspěvek popisuje novou evropskou iniciativu řízenou Evropskou komisí, která podporuje mobilitu občanů Evropské unie prostřednictvím jednotného nástroje transparentnosti kvalifikací a kompetencí – Europassu. Tento soubor dokumentů usnadňuje komunikaci mezi zaměstnavateli a potenciálními zaměstnanci, studenty a vzdělávacími institucemi na evropském trhu práce a vzdělávání tím, že jednotně a přesně popisuje vzdělávací cestu držitele, jeho kompetence, kvalifikaci a pracovní zkušenosti. Příspěvek se zabývá i činností Národního centra Europass Česká republika, které je koordinátorem a zastřešující organizací všech činností, které souvisejí s vydáváním a poskytováním dokumentů Europassu.

Klíčová slova: Europass, transparentnost kvalifikací, transparentnost kompetencí, Evropská komise, dokument, portfolio dokumentů, kvalifikace, kompetence, pracovní zkušenosti, mobilita, Evropa, Evropská unie, vydávání dokumentů, životopis, jazykový pas, dodatek k diplomu, dodatek k osvědčení, osvědčení, diplom.

Abstract: The paper describes a new European initiative managed by the European Commission which supports the mobility of EU citizens by using a unified tool for transparency of qualifications and competences – Europass. This set of documents facilitates communication between employers and future employees, students and educational institutions on the European labour and education market by a unified and precise description of educational paths, applicant's competences, qualifications and work experience. The paper also addresses activities of the National Centre Europass in the Czech Republic which is a coordinating organisation bringing all activities linked with issuing and providing Europass documents under one roof.

Key words: Europass, qualification transparency, competence transparency, European Commission, document, portfolio of documents, qualification, com-

petences , work experience, mobility , Europe , European Union, issuing documents , curriculum vitae, language passport, diploma supplement, certificate supplement, certificate, diploma.

ÚVOD

Evropská unie se rozšířila o dalších deset evropských států a jako jeden z hlavních úkolů si stanovila podpořit mobilitu občanů a možnosti jejich uplatnění ve všech státech Evropské unie. To je možné jen tehdy, když se budou moci prokazovat dokumenty, které budou srozumitelné zaměstnavatelům a vzdělávacím institucím ve všech státech Evropské unie a které budou čitelně a jednotně popisovat jejich vzdělání, praxi, kompetence a kvalifikaci. Vzhledem k tomu, že rozmanitost a specifčnost evropských systémů vzdělávání je velká a také vzrostl počet evropských oficiálních jazyků, je potřebný sjednocující nástroj, který by zjednodušil tuto situaci. Tímto nástrojem je Europass.

EUROPASS

Europass představuje **jednotný soubor dokladů** o vzdělání držitele, jeho kompetencích, pracovních zkušenostech a kvalifikaci. Má usnadnit komunikaci mezi zaměstnavateli a uchazeči o práci, studenty a vzdělávacími institucemi v celé Evropské unii, v zemích Evropského hospodářského prostoru (EHP) a kandidátských zemích. Není novým samostatným certifikátem, ale nástrojem zlepšujícím srozumitelnost (transparentnost) kvalifikací, který má přispět ke zvýšení mobility pracovníků i studentů.

Europass tedy **není cestovní doklad**. Je to portfolio dokumentů, jehož cílem je pomoci lidem překonávat případné obtíže při vysvětlování a dokládání nabyté kvalifikace a získaných kompetencí. Může usnadnit občanům usadit se v novém prostředí, najít si práci odpovídající jejich kvalifikaci a zkušenostem nebo se přihlásit ke studiu podle svých potřeb. Užívání dokumentů Europassu je dobrovolné a jejich **vydání bezplatné**.

ZÍSKÁNÍ DOKUMENTŮ EUROPASSU

Od roku 2005 v členských zemích EU pracují **Národní centra Europass (NCE)**, která pomáhají občanům získat dokumenty Europassu a koordinují veškeré činnosti spojené s jejich vydáváním.

Hlavní aktivity NCE

- koordinovat činnosti související s poskytováním nebo vydáváním dokladů Europassu
- zapojit se do evropské sítě center Europassu
- spolupracovat s příslušnými vnitrostátními subjekty

- vytvořit a spravovat vnitrostátní informační systém
- podporovat používání Europassu a propagovat jej
- poskytovat informace a poradenství
- využívat pro tyto účely mimo jiné i internet.

V naší republice tímto úkolem byl pověřen Národní ústav odborného vzdělávání, který po podpisu smlouvy s Evropskou komisí vytvořil **Národní centrum Europass Česká republika** (NCE ČR) jako svoji součást. NCE ČR již od října roku 2004 provádělo přípravné práce související s postupným zavedením Europassu a od dubna 2005 zahájilo svoji činnost pro veřejnost. V září 2005 otevřelo **klientské centrum**, kde mohou občané osobně získat informace o Europassu. Pracovníci centra jsou připraveni pomoci s obstaráním nebo vyplněním dokumentů Europassu a poradit při dalším postupu.

Veškeré informace o této evropské iniciativě včetně formulářů pro vlastní vyplnění jsou k dispozici na webových stránkách Národního centra Europass Česká republika. Další informace o Europassu je možné najít i na evropském portálu Europassu.

SOUČÁSTI EUROPASSU

Europass – životopis

Nejdůležitějším dokumentem Europassu je životopis, který si vypracovává každý zájemce sám ve společném evropském formátu. Poskytuje občanům možnost uvést jasné a úplné údaje o své kvalifikaci a kompetencích.

Europass – jazykový pas

Do tohoto dokladu si držitelé mohou zaznamenávat výsledky svého studia jazyků a kulturní zkušenosti a schopnosti, a to komplexním, informativním, průhledným a spolehlivým způsobem. Jazykový pas poskytuje přehled o úrovni znalostí, kterých dosáhli v jednom nebo několika cizích jazycích, a umožňuje jim poskytnout podrobné a mezinárodně srovnatelné údaje. Držitel zde uvádí všechny znalosti bez ohledu na to, zda byly získány v rámci formální vzdělávací soustavy nebo mimo ni.

Europass – mobilita

Účelem tohoto dokumentu je zaznamenat s použitím společného evropského vzoru evropskou studijní stáž nebo výměnnou odbornou praxi. Jde o osobní doklad, který umožní držiteli lépe informovat o tom, jaký přínos pro něj tato skutečnost měla, zejména z hlediska nabytých zkušeností a schopností. Vyplňuje jej vysílající organizace a hostitelská organizace, které se účastní daného projektu zaměřeného na mobilitu, a to v jazyce, na němž se tyto organizace s dotyčnou osobou dohodnou.

Europass – dodatek k osvědčení

Tento doklad lze použít jako přílohu k osvědčením (v České republice se jedná o vysvědčení o závěrečné zkoušce, výuční list s vysvědčením o závěrečné zkoušce a vysvědčení o maturitní zkoušce) o dosaženém středním vzdělání. Má usnadnit pochopení významu osvědčení z hlediska kompetencí získaných jeho držitelem. Nenahrazuje původní osvědčení a nezakládá nárok na úřední uznání původního osvědčení ze strany orgánů jiných zemí. Na druhé straně usnadňuje řádné posouzení původního osvědčení a může tak napomoci získat jeho uznání příslušnými orgány. Poskytuje jej na základě žádosti prostřednictvím Národního centra Europass ČR Národní ústav odborného vzdělávání zdarma v češtině a v jednom cizím jazyce.

Europass – dodatek k diplomu

Jde o dokument který se přikládá k vysokoškolskému diplomu nebo k diplomu absolventa vyšší odborné školy. Má usnadnit pochopení významu diplomu z hlediska znalostí a schopností získaných jeho držitelem. Popisuje povahu, úroveň, kontext, obsah a statut studia, které absolvoval a úspěšně zakončil držitel diplomu. Dokument nenahrazuje původní diplom a nezakládá nárok na úřední uznání původního diplomu ze strany vzdělávacích institucí jiných zemí. Usnadňuje však řádné posouzení původního diplomu a může tak napomoci získat jeho uznání příslušnými orgány nebo pracovníky odpovědnými za přijímací řízení ve vzdělávacích institucích.

Dodatek k diplomu byl původně navržen pro potřeby vysokých škol (VŠ) a je jimi využíván v řadě evropských států, mezi které patří i Česká republika. K jeho zavedení se zavázali ministři členských států EU v rámci Boloňského procesu a povinnost vydávat tento dokument v ČR je zakotvena ve vysokoškolském zákonu.

V Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady je v souvislosti s *Europasems – dodatkem k diplomu* uváděn jenom vysokoškolský diplom. Od roku 1996 však v českém vzdělávacím systému existují i vyšší odborné školy (VOŠ), které jsou považovány za součást terciárního sektoru vzdělávání (ISCED 5B), ale nevztahuje se na ně vysokoškolský zákon, nemají tedy zákonnou povinnost vydávat dodatky k diplomům. Absolventi dostávají vysvědčení o absolutoriu a diplom, jejichž vzájemná podmíněnost je obdobou vztahu mezi vysokoškolským diplomem a vysvědčením o státní závěrečné zkoušce. Kromě toho část vyšších odborných škol již má akreditovaný vzdělávací program a v nejbližších letech tomu tak bude u všech VOŠ. Proto doporučujeme, aby **VOŠ vydávaly dodatky k diplomům obdobně jako vysoké školy**. Podmínky pro přístup ke studiu a organizace výuky na vyšších odborných školách jsou obdobné jako na vysokých školách, a proto je struktura Dodatku k diplomu absolventa VOŠ velmi podobná dodatkům k diplomům vydávaným vysokými školami.

KONKRÉTNÍ KROKY PRO ZÍSKÁNÍ DOKUMENTŮ EUROPASSU

Jak je patrné z uvedených informací, Europass je souborem pěti dokumentů a ne všechny jsou vydávány centrálně prostřednictvím Národního centra Europass Česká republika. Jejich ukázky jsou k dispozici v elektronické podobě na webových stránkách NCE ČR, ale jen některé si mohou žadatelé stáhnout a vyplnit sami:

Europass – životopis a **Europass – jazykový pas** si mohou občané vyplnit sami v elektronické podobě (ke stažení na webových stránkách v oddíle „O Europassu“ – „Životopis“ a „Jazykový pas“) a vytisknout, nebo požádat v NCE ČR o papírovou formu těchto dokumentů i o pomoc při jejich vyplnění. Tyto dokumenty se již nikam neposílají k ověření ani potvrzení.

Dodatek k osvědčení bude vypracován v NÚOV na základě žádosti zasláné prostřednictvím NCE ČR. Žádost je připravena k vyplnění a ke stažení na webových stránkách Europassu v oddíle „O Europassu“ – „Dodatek k osvědčení“. Spolu s ověřenou kopií výučního listu nebo maturitního vysvědčení se posílá poštou do NCE ČR (nebo může žadatel přijít s originálními dokumenty do klientského centra bez ověření) a po vystavení dokumentu jej dostane držitel poštou na adresu uvedenou v žádosti.

Dodatek k diplomu by měla od roku 2005 vydávat každá vysoká škola automaticky spolu s diplomem dvojjazyčně. Pro dřívější absolventy vysokoškolského studia (od r. 1998) na základě žádosti. *Dodatek k diplomu absolventa VOŠ* mohou od letošního roku vydávat VOŠ dvojjazyčně. Starší absolventi mohou podat žádost u VOŠ, kterou absolvovali.

Europass – mobilita je vydáván vysílající a hostitelskou organizací, která pořádá studijní stáže nebo výměnné odborné praxe, a to se zpětnou platností od roku 2005. Je tedy třeba požádat vysílající organizaci o jeho vystavení.

NCE ČR poskytuje na základě žádosti (telefonické, písemné, ústní nebo elektronické) **jednotné desky Europassu** na dokumenty.

PaedDr. Miroslava Salavcová

Národní centrum Europass Česká republika – NÚOV

Weilova 1271 / 6, 102 00 Praha 10

E-mail: miroslava.salavcova@nuov.cz

Práce s mimořádně nadanými dětmi

JAN VODIČKA

Národní institut dětí a mládeže MŠMT

Abstrakt: Příspěvek nastiňuje možnosti práce s nadanými dětmi, přibližuje aktivity Národního institutu dětí a mládeže MŠMT zaměřené na tuto skupinu. Představuje spolupráci s neziskovými organizacemi a v neposlední řadě užitečný nástroj – webovou stránku **www.talnet.cz**.

Klíčová slova: talentované děti, mimořádně nadaní žáci, Talnet, Mensa, přírodní vědy

Abstract: The paper shows the possibilities of work with very talented children and presents the activities of the National Institute for Children and Youth of the MoEYS focused at this target group. It presents the co-operation with non governmental organisations and also a very useful tool – the web page **www.talnet.cz**.

Key words: talented children, Talnet, Mensa, natural science

NIDM a práce s nadanými

● Talentcentrum

● Soutěže

● Talnet

● Spolupráce s NNO

● Mezinárodní spolupráce

Talnet (www.talnet.cz) je provozován každoročně již od podzimu 2003 pod hlavičkou NIDM a je realizován Laboratoří distančního vzdělávání Katedry didaktiky fyziky Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Spolupráce se však prohloubila i do dalších přírodovědných oborů než jen fyzika a matematika. NIDM také spolupracuje s kolegy z Přírodovědecké fakulty UK, kteří zajišťují kurzy chemie a nově též biologie a geografie.

Talnet je souborem výukových a komunikačních činností, které jsou zaměřeny na vzdělávání talentovaných studentů převážně v přírodních vědách. Hlavní náplní Talnetu jsou kurzy, zaměřené na užší disciplíny školních předmětů. Kurzy jsou z převážné části uskutečňovány online, takže k účasti v kurzu stačí počítač s přístupem na Internet. Děti se tak mohou kurzů zúčastňovat z domova nebo ze své školy a podle vlastního časového rozvrhu. To může znamenat i podstatně menší časovou a organizační zátěž při zajišťování účasti studentů v kurzech.

Zdroj: www.talnet.cz

HISTORIE Talnetu

- 2003-04 Testovací verze.
- 2004-05 První ročník.
- 2005-06 Druhý ročník.

101

SOUČASNOST Talnetu

- Byl spuštěn veřejný web
- Probíhají exkurze
- Rozbíháme mezinárodní spolupráci
- Rozbíháme T-space
- Možnost hlášení na ročník 2006-07

ROČNÍK 2006-07(Talnet)

- To dobré z předchozích roků.
- Nová témata.
- Větší prostor.
- Pilot soutěže „Epsilon Eridani“

Spolupráce s NNO

● Mensa ČR

- Centrum nadání
- Spolupráce s poradnami
- Letní campy
- Kluby deskových her

Mezinárodní spolupráce

- Mezinárodní soutěže
- Talnet
- Konference

Mgr. Jan Vodička
*Národní institut dětí
 a mládeže MŠMT*

Pracoviště

Hořovice (HOŘ)

Větrná 869

26801 Hořovice

E-mail: vodicka@nidm.cz

PŘÍLOHY

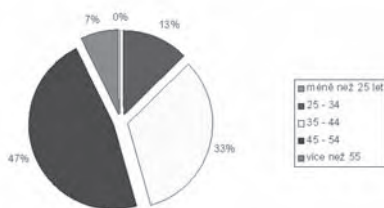
Vyhodnocení dotazníků z Kongresu výchovného poradenství

ÚČASTNÍCI

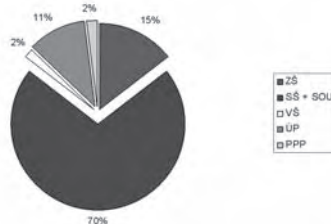
Dvoudenního Kongresu výchovného poradenství se zúčastnilo 100 poradenských pracovníků včetně lektorů. Ne všichni účastníci se zúčastnili obou dnů. Dotazník jim byl předán při prezentaci a vyplněný odevzdávali průběžně. Zpět jsme získali 55 dotazníků. Mezi respondenty převažovaly ženy, kterých odpovědělo 48, mužů odpovědělo 7.

Následující dva grafy přibližují rozdělení účastníků podle věku a podle zaměstnavatele.

Rozdělení podle věku

Zaměstnavatel

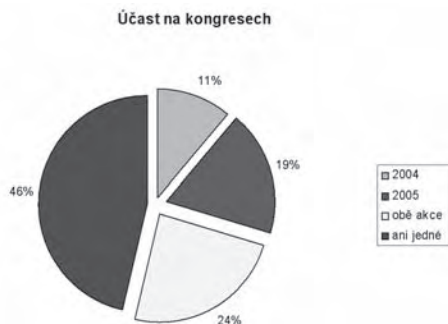
Nejvíce respondentů bylo výchovných poradců středních škol (70 %), dále základních škol (15 %) a poradenských pracovníků úřadů práce (11 %). Nechyběli však i poradenští pracovníci vysokých škol (2 %) a zástupci dalších školských institucí (2 %).

Většina respondentů – výchovných poradců (68 %) se domnívá, že splňuje jako poradce kvalifikační předpoklady pro výkon své funkce, 24 % si je vědoma, že je prozatím nesplňuje, ale doplňuje si je, a 2 % výchovných poradců připouští, že kvalifikační předpoklady nesplňují. 2 % na odpověď neodpověděly.

Více než 90 % dotazovaných má ukončeno vysokoškolské vzdělání a více než dvě třetiny považuje svoje kvalifikační předpoklady pro práci poradce za dostatečné. Mezi institucemi, které jsou využívány pro zvyšování kvalifikace, převažují vysoké školy (zvláště pak specializační studium Výchovné poradenství). Pozitivně se dá hodnotit také zmiňovaná spolupráce s pedagogicko-psychologickými poradnami, s IPPP a NÚOV.

HODNOCENÍ KONGRESU

Zajímalo nás, zda se respondenti zúčastnili i předchozích dvou akcí k tématice výchovného poradenství, které byly zorganizovány časopisem StudentIN v minulých dvou letech. Následující graf zřetelně ukazuje, že téměř polovina se nezúčastnila ze žádné z akcí a že skoro čtvrtina se přijela na oba předchozí kongresy.

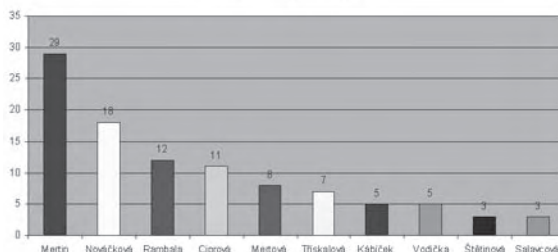
Hodnocení nejpřínosnější akce z výše uvedených není jednoznačné, protože ne všichni dotazovaní se zúčastnili předchozích setkání a nemohli tak jednotlivé Kongresy porovnávat. Ve 30 % byly za nejpřínosnější považovány Kongresové dny 2005. Mezi hlavními důvody účastníci uvedli, že se dozvěděli o legislativě a změnách souvisejících s novým školským zákonem. Program této akce byl částečně rozdělen pro ZŠ a SŠ a mohli se tak dozvědět více konkrétních informací týkajících se jejich práce. K pozitivnímu hodnocení přispěla také přítomnost zástupců MŠMT, která byla v roce 2005 podstatně vyšší. Ve 20 % uváděli respondenti jako nejpřínosnější akci v roce 2006, a to především proto, že našli témata, která je profesně zaujala.

Kongres splnil očekávání především proto, že vytvořil prostor pro kontakt s kolegy, představil zajímavé příspěvky a také Asociaci školských poradců. Z osobního hlediska se mnozí utvrdili, že jejich práce má smysl a že alespoň existuje snaha o zlepšení postavení výchovných poradců.

Nespokojenost s Kongresem zmiňovali dotazovaní především proto, že nebyla dodržena programová nabídka, byl malý zájem ze strany zástupců MŠMT, dozvěděli se málo informací o legislativě. Někteří účastníci by uvítali větší prostor pro práci ve workshopech nebo by částečně rozdělili program pro ZŠ a SŠ.

Následující grafy zachycují, která témata nejvíce zaujala a celkové hodnocení úrovně konaného Kongresu.

Témata, která nejvíce zaujala

V průběhu dvou dnů bylo předneseno 20 příspěvků na témata související s výchovným poradenstvím. Z dotazníkového šetření vyplynul následující žebříček lektorů a přednesených témat:

- *Václav Mertin* z Karlovy univerzity v Praze hovořil o možnostech modifikace způsobu vzdělávání a testování žáků s vývojovými poruchami učení tak, aby každý žák měl možnost svoje znevýhodnění překonat dostatečným časem na soustředění se.
- *Jana Nováčková* ze Společnosti pro mozkově kompatibilní vzdělávání ve svém vystoupení upozornila na skrytá nebezpečí výstupního hodnocení pro žáky základních škol a uvedla příklady, jak se jich vyvarovat. Barbara Čechová doplnila její výklad příklady z praxe.
- *Eva Rambala* z Centra harmonické komunikace z Maďarska předvedla ukázkou praktického nácviku komunikace ve škole v nedirektivním směru.
- *Jarmila Ciprová* ze Základní školy Suchomasty představila příklady tvorby hodin a plánů výchovy k volbě povolání v praxi základní školy.
- *Miloslava Mertová* z Úřadu práce Chomutov a *Věra Prokopová* z Úřadu práce hl. m. Praha seznámily účastníky s poradenstvím k volbě povolání ve službách zaměstnanosti.
- *Libuše Třískalová* ze Základní školy Starý Kolín v rámci Valné hromady na žádost členů AšP prezentovala některé aspekty legislativy výchovného poradenství.
- *Pavel Kabíček* z České společnosti dorostového lékařství ČLS JEP přiblížil spolupráci odborného dorostového lékaře a výchovného poradce.
- *Jan Vodička* z Národního institutu dětí a mládeže (NIDV) se soustředil na různé možnosti zapojení talentované mládeže do aktivit Talnetu.
- *Jaroslava Štětínová* z Pedagogicko-psychologické poradny v Kolíně se podělila o své zkušenosti spolupráce mezi výchovnými poradci a pedagogicko-psychologickou poradnou.
- *Miroslava Salavcová* z Národního centra Europass Česká republika představila smysl a použití tohoto nového nástroje usnadňujícího transparentnost kvalifikací a kompetencí v Evropě.

Vyložení nespokojených účastníků nebylo příliš mnoho a organizátoři si jsou vědomi toho, že první informace obsahující témata, která budou na Kongresu prezentována, nebyla naplněna.

KONÁNÍ PŘÍŠTÍCH AKCÍ

Pokud jde o konání příštích akcí, téměř polovina shodně upřednostňuje Prahu nebo Brno, několikrát byly zmíněny Pardubice, Hradec Králové, popř. Kolín a Kutná Hora. Stejně nerozhodný výsledek byl u otázky optimální délky akcí, kdy polovině vyhovují více akce jednodenní a druhé polovině akce dvoudenní.

Dotazovaní odpověděli, že by se na příštích akcích rádi seznámili především s tématy uvedenými v následující tabulce.

TÉMA	POČET VÝSKYTŮ
Legislativa výchovného poradenství / manuál / rozdělení podle typů škol	14
Problematika volby povolání, kariérové a profesní poradenství / na různých typech škol / v praxi různých škol	11
Práce s problémovými žáky / řešení výchovných problémů	6
Dokumenty / materiály pro práci výchovného poradce	5
Práce výchovného poradce na jednotlivých typech škol včetně odborného učiliště	5
Trendy a aktuální témata výchovného poradenství	5
Šikana / agresivita, násilí na jednotlivých typech škol	4
Další vzdělávání výchovných poradců	3
Drogové závislosti	3
Komunikace v rodině, ve škole – konkrétní zkušenosti	3
Práce s nadanými / talentovanými žáky	3
Spolupráce rodičů se školou – konkrétní zkušenosti	3
Práce s neprospívajícími žáky / výchovně vzdělávací problémy	2
Práce s problémovou třídou	2
Záškoláctví / na různých typech škol	2
Dokumenty pro práci výchovného poradce ve vztahu ke školní inspekci (jaké dokumenty a jak je má vést výchovný poradce na škole v případě inspekce)	1
Individuální studijní plány	1
Konkrétní zkušenosti	1
Kontakty na odborníky či organizace zabývající se přednáškami pro studenty středních škol k celé šíři problémů dospívání, sociálně patologických jevů a výběru povolání	1
Legislativa pro výchovné poradce	1

Motivace	1
Ocenění práce výchovného poradce na střední škole	1
Osobnostní růst dítěte	1
Pedagogická psychologie	1
Postavení výchovného poradce ve škole očima MŠMT	1
Práce s dětmi se specifickými problémy učení	1
Práce s třídním kolektivem	1
Praktické realizování právně problematických situací v praxi	1
Problematika adolescentní mládeže na střední škole	1
Problematika vztahů učitel – žák	1
Reforma maturitní zkoušky a problém žáků se specifickými problémy učení	1
Růstové nebo svépomocné skupiny na škole	1
Řešení absence na střední škole	1
Řešení přestupků	1
Sociálně patologické jevy	1
Sociální klima třídy / školy	1
Spolupráce výchovného poradce s kolegy a rodiči	1
Supervize výchovného poradce	1
Školní psycholog na střední škole	1
Školní psycholog na základní škole	1
Výchovné poradenství na střední škole	1
Začleňování dětí se specifickými potřebami do vzdělávacího procesu střední školy	1
Zařazení učiva související s volbou povolání do rámcových a školních vzdělávacích programů	1
Zkušenosti / spolupráce se sociální péčí a policií	1

Děkujeme všem, kteří dotazník vyplnili. Vaše připomínky nám pomohou při pořádání akcí v budoucnu.

Ing. Jana Popelková
Ing. Zuzana Freibergová

Národní vzdělávací fond – Národní informační středisko pro poradenství
Opletalova 25, 110 00 Praha 1
E-mail: nisp@nvf.cz

Jak učit podle rámcových vzdělávacích programů

Jak vyučovat, abychom stihli naučit látku a přitom rozvíjeli klíčové kompetence? Jak zavádět do praxe průřezová témata? Společnost Scio vytváří metodiky, podle kterých můžete připravit celou hodinu.

Ke každé knížce dostanete vstup do internetového rozhraní, kde naleznete připravené pracovní listy přímo do hodin. Získáte kompletní návody pro výuku průřezových témat a rozvoje klíčových kompetencí. Všechny metodiky připravují autoři s rozsáhlými zkušenostmi, vše je pečlivě ověřeno na školách. To, co v knihách najdete, budete moci rovnou v hodinách použít!

NÁPADNÍK PRO ROZVOJ KLÍČOVÝCH KOMPETENCÍ

Snahou Nápadníku je pomoci všem učitelům s rozvojem klíčových kompetencí ve výuce. Po zodpovězení základních otázek týkajících se klíčových kompetencí se věnuje tomu, co vás pálí asi nejvíce: jak vyučovat, abychom stihli naučit látku a přitom rozvíjeli klíčové kompetence? Kromě teoretického výkladu obsahuje přes 150 aktivit, které při zařazení do výuky rozvíjejí jednotlivé klíčové kompetence. Každý uživatel navíc k publikaci dostane přístup do internetového prostředí, kde bude mít připravené pracovní listy, které si může rovnou vytisknout do hodin. Nápadník využijí učitelé všech předmětů ze základních i středních škol.

Když budete naší knihou listovat, zjistíte, že je to vlastně taková kuchařka. Plná receptů, jak ozvláštnit výuku, rozvíjet klíčové kompetence a také napomoci žákům zapamatovat si látku. Plná receptů, které vám dají kompletní návod na přípravu hodiny. Plná receptů, jak si v denním životě přisvojit ideje kurikulární reformy.

Aktivitu vymyslí a na školách testuje tým odborníků, kteří dbají na to, aby aktivita zároveň sloužila k co nejefektivnějšímu předávání učiva.

- **Formát:** A4
- **Počet stran:** 200 stran
- **Cena:** Knihu spolu se vstupem do internetového rozhraní získáte pouze za 480 Kč pro jednoho učitele.

VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH (VMEGS)

První z řady metodik, které chystáme pro pomoc při realizaci průřezových témat, tvoří dvě části.

První část (1. díl) se zabývá průřezovými tématy obecně a pak na příkladu tématu Výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech krok za krokem ukazuje, jak začlenit průřezová témata do školních vzdělávacích programů. Ukazuje, kdy se v procesu přípravy ŠVP tématy začít zabývat a jak pak postupovat, jak vytáhnout hlavní myšlenky tématu, jak formulovat konkrétní cíle, vybrat vhodné formy. Publikace propojuje důležité teoretické zázemí s příklady a ukázkami. Je tak podrobným praktickým návodem, který Vám může usnadnit práci na Vašem vlastním ŠVP. Tento první díl vychází v září.

Druhá část (2.–4. díl) již obsahuje návrhy konkrétních aktivit, projektů a dalších námětů pro realizaci tématu VMEGS. Jednotlivé díly se soustředí vždy na jeden tematický okruh průřezového tématu VMEGS a na jiné formy realizace. Díly připravujeme na léto 2007.

- **Formát:** A4
- **Počet stran:** 200 stran
- **Cena:** První díl knihy se vstupem do internetového rozhraní pouze za 120 Kč pro jednoho učitele.

Objednávka

Objednat metodiky lze přes internet na www.metodiky.cz, telefonicky na 234 705 555, nebo e-mailem na scio@scio.cz.

Mgr. Barbara Čechová

autorka je členkou rady Asociace školských poradců

Již deset let

Vám přinášíme aktuální informace a praktická řešení pro Vaši praxi!

Usnadňujeme Vám práci

Konkrétními přípravami na vyučování v souladu s RVP ZV

Díky těmto podkladům ušetříte energii a čas strávený nad jejich koncepcí. Autory těchto materiálů jsou Vaši kolegové ze škol v celé ČR.

Praktickými náměty, informacemi a zkušenostmi pilotních škol

Ukážeme Vám, jak se konkrétní pilotní školy vypořádaly s tvorbou svého ŠVP. Seznámíme Vás se zdařilými programy a zároveň Vás upozorníme na možná úskalí při jejich koncepcí.

Garancí odborných a kvalitních informací

Přinášíme Vám včas aktuální, jedinečné a srozumitelné informace, nad jejichž kvalitou bdí týmy zkušených editorů. Našími editory, autory a spolupracovníky jsou lidé např. z VÚP, NÚOV, MŠMT, MPSV, IPS ÚP, ...

Řešením řady náročných úkolů

S pomocí našich materiálů zvládnete náročné pedagogické procesy, např.:

- diagnostikování žákova psychického a fyzického vývoje, SPUCH
- kvalitní přípravu žáků na volbu budoucího povolání
- vypracování slovního a výstupního hodnocení žáka

Z produkce našeho nakladatelství doporučujeme:

Pedagogická a psychologická diagnostika pro učitele na ZŠ

Poradce k volbě povolání

Učitelský NÁPADník pro 1. stupeň ZŠ

Učitelský NÁPADník pro 2. stupeň ZŠ a víceletá gymnázia

Slovní hodnocení na 1. stupni ZŠ

Slovní hodnocení na 2. stupni ZŠ

**Informace o všech našich
produktech naleznete na:
www.raabe.cz**

RAABE
NAHLÍŽET – NACHÁZET

Výchovný poradce

Sborník příspěvků z Kongresu výchovného poradenství

Vydal: Národní vzdělávací fond
 Asociace školských poradců
 University and School Publishing, s.r.o.

Editor: Ing. Jana Popelková

Grafika, sazba: signatura – Johana Kratochvílová

Vydání: první, 2006

Náklad: 4000

Počet stran: 114

ISBN: 80-86728-31-5

Publikace neprošla jazykovou korekturou.

Neprodejné.

Vyšlo s podporou MŠMT a Evropského společenství v rámci programu Leonardo da Vinci